

MAGYAR JOGI TERMINUSOK GYŰJTEMÉNYE
HOLLAND, OROSZ, SPANYOL ÉS PORTUGÁL EKVIVALENSEKKEKEL

TERMINUS: JOGSZABÁLY(OK)	TÁRGYKÖR: JOG (ÁLTALÁNOS)
<p>Definíció: Alaptörvény T) cikk: „(2) Jogszabály a törvény, a kormányrendelet, a miniszterelnöki rendelet, a miniszteri rendelet, a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendelete, az önálló szabályozó szerv vezetőjének rendelete és az önkormányzati rendelet. Jogszabály továbbá a Honvédelmi Tanács rendkívüli állapot idején és a köztársasági elnök szükségállapot idején kiadott rendelete.” Törvény alatt az egyszerű többséggel meghozott törvényeket és a sarkalatos törvényeket egyaránt értjük. Az Alaptörvény T) cikke határozza meg a jogforrási hierarchiáját. A jogszabály terminus használata gyakori többes számban, ilyenkor gyűjtőfogalomként értelmezzük.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>jogszabály</i> alkotmányjogi értelemben a <i>törvény</i>hez képest gyűjtőfogalom, ezért ügyelni kell arra, hogy a <i>jogszabályokat</i> ne egyszerűen <i>törvény</i>vel feleltessük meg, mert ez csak egyfajta jogforrást jelöl; idegen nyelven előfordulhat, hogy a szövegben kizárólag a <i>törvény</i> terminus szerepel, de ha a kontextust is figyelembe vesszük, ilyen esetben is megtörténhet, hogy a <i>jogszabály</i> terminussal kell azt megfeleltetni. Az <i>uniós jogszabályok</i> esetében nem használatos a <i>törvény</i> megnevezés (a meghíúsult alkotmányserződés vezette volna be az európai törvényt). Az EU másodlagos jogforrásait közül a <i>rendeletek</i> általános hatályúak és közvetlenül alkalmazandók a tagállamokban, míg az <i>irányelvek</i> a címzett tagállamok számára kötelezőek, végrehajtásuk a tagállamok által megalkotott jogszabályi formában történik. További másodlagos jogforrások: <i>határozatok</i> (általánosan kötelezőek), <i>ajánlások</i> (nem kötelezőek) és <i>vélemények</i> (nem kötelezőek). A spanyol <i>norma legal</i> terminus egyszerűen ‘jogszabály’, míg a <i>normativa</i> ‘jogszabályok’, bár ez spanyolul nemcsak a médiában, hanem néha a szakemberek nyelvhasználatában is keveredik. A <i>ley</i> terminus konkrét törvények címében – mondat belsejében is – nagy kezdőbetűvel írandó.</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
jogszabály(ok) – de rechtsregel / de rechtsnorm	jogszabály(ok) – правовая норма, норма права, законодательство, юридическая норма
törvény – de wet	törvény – закон
spanyol	portugál
jogszabály(ok) – norma legal, legislación, precepto jurídico, normativa	jogszabályok – normas jurídicas, legislação
törvény – ley	törvény – lei
Lásd még: szakasz	
Kontextus: A <i>Nemzeti jogszabálytár</i> (www.njt.hu) az adott naptári napon hatályos valamennyi magyar jogszabály szövegét tartalmazza. Egyes tevékenységeket az egyéni vállalkozó csak akkor folytathat, ha a vonatkozó jogszabályokban meghatározott képzési követelményeknek még tud felelni.	
Dokumentumtípus: jogi szakszövegek általában, sajtónyelv	
Források: Magyarország Alaptörvénye. Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közerthetően</i> . Szeged: Juspe-ritus Kiadó. 205–206., 314–315., 367–369.	

TERMINUS: SZAKASZ	TÁRGYKÖR: JOG (ÁLTALÁNOS)
<p>Definíció: A jogszabályszerkesztésről szóló 61/2009. (XII. 14.) IRM-rendelet értelmében a szakasz: „3. § (1) A jogszabály normatív tartalmú jogszabály szakaszai és mellékletei tartalmazzák.” „36. § (1) A jogszabály tervezetét az áttekinthetőség érdekében szerkezeti egységekre kell tagolni. (2) Jogszabály tervezetében alkalmazható szerkezeti egység a mellékleten és a melléklet szerkezeti egységein kívül a jogszabály tervezetének összetettségétől függően, a szerkezeti egységek növekvő szintjének sorrendjében: a) az alpont, b) a pont, c) a bekezdés, d) a szakasz, e) az alcím, f) a fejezet, g) a rész és h) a könyv. (3) A jogszabály alapegysége a szakasz. A jogszabály tervezetének tagolása során szakasznál magasabb szintű szerkezeti egység akkor alakítható ki, ha az alacsonyabb szintű szerkezeti egységek alkalmazásával a jogszabály áttekinthetősége nem biztosítható.” (A szerző kiemelésé.) „42. § (1) A szakaszok megjelölése – az alábbi sorrendben – a) a szakasz pozitív egész számokból képzett arab sorszámát és b) a § jelet foglalja magában.” „43. § (1) Ha a jogszabálytervezet szövegében a szakasz jeléhez toldalékot kell fűzni, a »paragrafus« szónak megfelelő toldalékot kell alkalmazni. (2) A § jelhez nem kapcsolható a többes szám jele.”</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): Hivatkozási jogszabályra: törvények esetében a követhető módon lehetséges: 2007. évi LXXX. törvény a menedékjogról vagy A menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény; rövidített változat: 2007: LXXX. tv. Felütitethető a <i>Magyar Közlöny</i>-ben történt kihirdetés dátuma is: LXXXI/2007. (VI. 29.) törvény. A § jel után ne használjunk pontot. Magyarország Alaptörvényében a <i>cikk</i> a szerkezeti alapegység megnevezése. A <i>cikk</i> szintén használatos az uniós jogszabályokban és a nemzetközi egyezményekben. A <i>cikkely</i> nemzetközi szerződésekben használatos (Kovács 2015). (A <i>cikkely</i>, <i>cikk</i>, <i>törvénycikk</i> megnevezések általában véve az <i>artículus</i>, <i>article</i> régebbi elnevezései, archaikus változatok.) A külföldi törvények gyakran az <i>artículus</i> különböző változatait tartalmazzák, azonban ilyenkor figyelni kell arra, hogy ne <i>cikknek</i>, hanem <i>szakasz</i>nak fordítsuk. Egyes spanyol nyelvű országokban a § nem a szakasz, hanem a bekezdés jele.</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
szakasz – het punt	szakasz – статья
cikk/cikkely (nemzetközi szerződés) – het artikel	cikk/cikkely (nemzetközi szerződés) – статья
spanyol	portugál
szakasz – artículo	szakasz – artigo
cikk/cikkely (nemzetközi szerződés) – artículo	cikk/cikkely (nemzetközi szerződés) – artigo
Lásd még: jogszabály	
Kontextus: Az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény 86. § (1) bekezdés l) pontja alapján mentes az általános forgalmi adó megfizetése alól az ingatlan (ingatlanrész) bérbeadása, használatba adása.	
Dokumentumtípus: jogszabályok, jogi szakszövegekben jogszabályi hivatkozásban	
Források: 61/2009. (XII. 14.) IRM-rendelet a jogszabályszerkesztésről.	

<p>TERMINUS: BÍRÓSÁG</p> <p>Definíció: A <i>bíróságok</i> igazságszolgáltatási és egyéb, a törvény által meghatározott feladatokat látnak el (lásd a hatalommegosztás másik két ága: törvényhozó hatalmi ág – országgyűlés, végrehajtói hatalmi ág – kormány és szervei). A <i>bírószágra nem használnák</i> a hatóság kifejezést (ugyanakkor – sajátos módon – a jogszabályok a nem bírósági igazságügyi szervekre a „más igazságügyi hatóságok” kifejezést használják). Az igazságszolgáltatás önálló hatalmi ág. A <i>bíróságok</i> fő feladata az igazságszolgáltatás (jogvita eldöntése a polgári peres eljárásokban, büntető-eljárásban döntés a bűnösség kérdésében és a büntetés kiszabásáról, közigazgatási határozatok felülvizsgálata), emellett egyéb feladatokat is ellátnak. A bírák függetlenek, a jogszabályok alapján meggyőződésüknek megfelelően döntenek, az ítélkezési tevékenységükkel összefüggésben nem befolyásolhatók és nem utasíthatók. A magyar bírósági rendszer 2012. január 1-jétől a bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény hatálybalépésével változott. A törvény értelmében Magyarországon az igazságszolgáltatást az alábbi <i>bíróságok</i> gyakorolják (https://birosag.hu/a-birosagi-szervezet):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kúria (korábban Legfelsőbb Bíróság); • 5 ítélőtábla (változatlan, regionális szinten); • 20 törvényszék (korábban megyei bíróság); • 111 járásbíró / kerületi bíróság (korábban városi bíróság). <p>Az egyes <i>bíróságok</i> megnevezései is ennek megfelelően változtak (lásd lejjebb). Változások következtek be egyfelől a funkciók (pl. Kúria), illetve a megnevezések terén, ahol régi terminusok újbóli bevezetése történt meg, továbbá megszűntek a közigazgatási és munkaügyi bíróságok 2020. április 1-jével, nyolc törvényszék mellett működik közigazgatási kollégium, ezekhez van hozzátartozva a 19 megye és a főváros).</p>	<p>TÁRGYKÖR: JOG ÁLT.</p> <p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A magyar és a külföldi <i>bíróságok</i> megfeleltetése azért ütközik nehézségbe, mert eltérő hagyományok, szokások alapján alakultak ki, és eltérő az a jogszabályi háttér, amelyben működnek. Összevetéskor érdemes a bírósági szinteket nem különállóan, hanem a rendszer egészét, azaz rendszerbe helyezve vizsgálni (lásd fogalmi rendszer), és a funkcióikat számba venni (pl. bírósági szint, eljárások típusa, csak polgári vagy csak büntető ügyekkel, peres és nemperes ügyekkel foglalkozik, ítélkezik vagy csak semmissé tesz, mint a Semmissétek stb.). Hollandiában háromszintű a rendszer: 1) rechtebanken (sector straf/kanton/civiel/bestaar); 2) gerechtshof; 3) Hoge Raad. Belgiumban négy szintű a rendszer: 1) vrederechten/politierechtbanken; 2) rechtebanken van eerste aanleg/arbeidsrechtbanken/ondernemingsrechtbanken; 3) Hoven van Beroep / Arbeidshoven / Hoven van Assisen; 4) Hof van Cassatie. Az orosz jogrendszer négy szintű: 1) elsőfokú bíróságok; 2) fellebbviteli bíróságok; 3) semmissétek; 4) Legfelső Bíróság mint felügyeleti szerv. A helyzetet azonban jelentősen bonyolítja, hogy az első- és másodfokú bíróságok mind a szövetségi jogalanyok (szövetségi köztársaságok) szinijén, mind össz-szövetségi szinten is megvannak, így azoknak a fellebbviteli esetenként a Legfelső Bíróság fellebbviteli kollégiumánál lehetséges. Bizonyos ügytípusoknál az elsőfokú döntést a békéltető bíró hozza, így az ő döntésével szemben az „elsőfokú bíróságok” a fellebbviteli bíróságok feladatát látják el. A semmissétek csak össz-szövetségi hatáskörben működnek, és ehhez jönnek még a hasonló elveken felépülő katonai és közigazgatási bíróságok.</p>
---	--

	<p>Portugáliában a polgári és büntető hatáskörrel bíró rendes bíróságok rendszere alapvetően három szintre tagolódik. Ezek a szintek a hierarchiában lentről felfelé haladva, növekvő illetékességi terület szerint a következők: 1) elsőfokú bíróságok (tribunais judiciais de primeira instância); tribunais de comarca (azaz a járásbíróságok, amelyekből jelenleg 23 van); léteznek ugyanakkor olyan elsőfokú bíróságok is, amelyek valamilyen speciális hatáskörrel és egy-egy járás területén működnek (ilyen például a Szellemi Tulajdonnal Foglalkozó Bíróság vagy a Tengerészeti Bíróság); 2) másodfokú bíróságok (tribunais judiciais de segunda instância); tribunais da Relação (azaz a törvényszékek – ezekből jelenleg 5 van); 3) Legfelső Bíróság (Supremo Tribunal de Justiça [Cúria]). A fentiekben kívül vannak még a különböző szintű közigazgatási, adóügyi, gazdasági, választó- és bekezbíróságok stb., valamint a Számvevőszék (Tribunal de Contas) és az Alkotmánybíróság (Tribunal Constitucional). A spanyolországi Audiencia Nacionalnak nincs magyar megfelelője, így jobb híján ekvivalense: Nemzeti Írelőttábla.</p>
<p>NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:</p>	
<p>holland</p> <p>Kúria – de Hoge Raad (de Curia – terminusjelölt)</p> <p>ítélőtábla – het gerechtshof (funkcionális ekvivalens – NL), de regionale rechtbank (terminusjelölt)</p> <p>törvényszék – rechter in tweede aanleg, de provincierechtbank (terminusjelölt)</p> <p>járásbíróság – rechter in eerste aanleg, de districtsrechtbank (terminusjelölt), de lokale rechtbank (terminusjelölt), de arrondissementsrechtbank (terminusjelölt)</p> <p>(közigazgatási és munkaügyi bíróság – de bestuurs- en arbeidsrechtbank – terminusjelölt)</p>	<p>orosz</p> <p>Kúria – Верховный Суд (terminusjelölt)</p> <p>ítélőtábla – апелляционный суд</p> <p>törvényszék – трибунал</p> <p>járásbíróság – районный суд (bíróság – суд; трибунал = Rendkívüli ügyben összehívott bíróság, illetve katonai bíróság megjelölésére használják. A magyar „törvényszék” megjelöléjként is használjuk.)</p> <p>(közigazgatási és munkaügyi bíróság – суд по административным и трудовым спорам – terminusjelölt)</p>

spanyol	portugál
Kúria – Tribunal Supremo (funkcionális ekvivalens), Curia (terminusjelölt)	Kúria – Supremo Tribunal de Justiça (PT), Cúria (terminusjelölt)
ítélőtábla – tribunal de apelaciones	ítélőtábla – Tribunal Regional de Recurso (terminusjelölt)
törvényszék – tribunal regional	törvényszék – tribunal regional (PT: Tribunal da Relação de [Lisboa, Évora stb.]
járásbíróság – tribunal comarcal	járásbíróság – tribunal distrital, tribunal de comarca (PT: Tribunal de Comarca de [Lisboa Norte, Moura stb.]
(köz)igazgatási és munkügyi bíróság – tribunal administrativo y laboral	(köz)igazgatási és munkügyi bíróság – tribunal administrativo e laboral
Lásd még: cégbíróság	
Kontextus: A Budaörsi Járásbíróság x ügyvéd által képviselt y felperesnek z alperes ellen házasság felbontása iránt indított perében meghozta az alábbi ítéletet: A bíróság a peres feleknek (helyszín, dátum) megkötött és a házassági anyakönyvbe ... folyószám alatt bejegyzett házasságot felbontja.	
Dokumentumtípus: bírósági iratok, szerződés, sajtószöveg	
Források: Magyarország Alaptörvénye. A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.). A bíróságok elnevezéséről, székhelyéről és illetékességi területének meghatározásáról szóló 2010. évi CLXXXIV. törvény. https://birosag.hu/a-birosagi-szervezet . Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közzérthetően</i> . Szeged: Iusperitus Kiadó. 68–69.	

2011. december 31-ig	2012. január 1. óta
4. SZINT:	
Legfelsőbb Bíróság	Kúria
3. SZINT:	
Fővárosi Ítéltábla	Fővárosi Ítéltábla <i>(nem változott)</i>
Debreceni Ítéltábla	Debreceni Ítéltábla <i>(nem változott)</i>
Győri Ítéltábla	Győri Ítéltábla <i>(nem változott)</i>
Pécsi Ítéltábla	Pécsi Ítéltábla <i>(nem változott)</i>
Szegedi Ítéltábla	Szegedi Ítéltábla <i>(nem változott)</i>
2. SZINT:	
Fővárosi Bíróság	Fővárosi Törvényszék
Pest Megyei Bíróság	Budapest Környéki Törvényszék
Győr-Moson-Sopron/Zala/Somogy stb. Megyei Bíróság	Győr/Kaposvári stb. Törvényszék ¹
1. SZINT:	
Győri/Kaposvári stb. Városi Bíróság	Győri/Kaposvári stb. Járásbíróság
Budai/Pesti Központi Kerületi Bíróság	Budai/Pesti Központi Kerületi Bíróság <i>(nem változott)</i>
Budapesti... Kerületi Bíróság	Budapesti... Kerületi Bíróság <i>(nem változott)</i>
CÉGBÍRÓSÁGOK:	
Fővárosi Bíróság Cégbírósága	Fővárosi Törvényszék Cégbírósága
Pest Megyei Bíróság Cégbírósága	Budapest Környéki Törvényszék Cégbírósága

1 A törvényszékek a megyeszékhely város nevét viselik, kivéve Nógrád megyét és Békés megyét. Előbbinél Balassagyarmati Törvényszék, utóbbinál Gyulai Törvényszék.

BÍRÓSÁG	FUNKCIÓ
Kúria	<p>legfőbb bírósági szerv, korábban Legfelsőbb Bíróság; elbírálja a törvényszék, az ítéletábla határozata ellen előterjesztett jogorvoslatot, ellátja a törvényben előírt egyéb feladatait (Bszj. 24. §); ítélező, jogegységi, önkormányzati, elvi közzétételi tanácsok, büntető, polgári, közigazgatási-munkaügyi kollégiumok, bírósági joggyakorlat-elemző csoportok működnek a Kúrián belül; történelmi előzményei: a XVI. századtól 1949-ig a legfőbb bírói fórum, eredetileg a XII–XV. században a király helyett ítélező ügynevezett kuriális bíróság, a XVIII–XIX. században egyetemes hatáskörű országos felsőbbbíróóság, míg be nem következnek az 1949. évi igazságügyi szervezeti átalakítás</p>
ítélőtábla	<p>regionális szinten működő öt ítéletábla (főváros, Debrecen, Győr, Pécs és Szeged), elbírálja – törvényben meghatározott ügyekben – a járásbíróóság és a törvényszék határozata ellen előterjesztett jogorvoslatot, továbbá eljár a hatáskörébe utalt egyéb ügyekben; létrehozásuk elsőként 1997-ben merült fel, de csak a 2002. évi XII. törvénnyel valósult meg (2003 – fővárosi, pécsi, szegedi; 2005 – debreceni és győri)</p>
törvényszék	<p>a törvényszék (korábban megyei bíróság) – a törvényben meghatározott ügyekben – első fokon jár el (lásd 30 milliós értéktartár vagyoni jogi perekben Pp. 20. § (3) bek.), és másodfokon elbírálja a járásbíróóságok, valamint a határozatait ellen bejelentett fellebbezéseket; az 1800-as évek végétől volt a törvényszék terminus használatos, de a megyei igazságszolgáltatás tartalma az idők folyamán változott</p>
járásbíróóság és kerületi bíróságok	<p>a járásbíróóság (korábban városi és kerületi bíróságok) első fokon jár el; igazságszolgáltatás alsó szintje – helyi bíróságok; a járás: közigazgatási területi egység (eredete: lat. circulus, egy napj járás alatt intézhető); járások a feudalizmus korától léteztek, majd 1984-től mint közigazgatási területi egységet megszüntetik; a járás (mint újból használt fogalom) nem egyezik meg teljes mértékben a korábban használt közigazgatási fogalommal, inkább csak az elnevezés kiválasztására gyakorolt befolyást, a bírósági területi beosztás ugyanis nem esett soha teljesen egybe a közigazgatási területi beosztással.</p>

TERMINUS: JOGHATÓSÁG	TÁRGYKÖR: POLGÁRI ÉS BÜNTETŐ ELJÁRÁSJOG
<p>Definíció: A <i>joghatóság</i> államok közti ügymegosztás és az arra vonatkozó szabályok összessége, amely meghatározza, hogy a bírósági eljárásban melyik állam jogát kell alkalmazni (van-e külföldi elem), mely állam bírósági jogosultak eljárni.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A magyar joggyakorlatban a <i>joghatóság</i>, a hatáskör és az illetékesség jól elkülöníthető egymástól, míg ez nem minden ország jogrendjében van így; a <i>joghatóság-hatáskör-illetékesség</i> megkülönböztetés az angol-szász és a francia jogban nem hangsúlyos. A magyar fogalmak idegen nyelvi megfeleltetésekor a megkülönböztetés érdekében hozzátehető az „anyagí” (hatáskör) és „területi” (illetékesség) jelzők.</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
joghatóság – de jurisdictie (de rechtsmacht)	joghatóság – юрисдикция; подведомственность
spanyol	portugál
joghatóság – jurisdicción	joghatóság – jurisdição
Lásd még: hatáskör, illetékesség az eljárásjogon belül; hatáskör a közigazgatási jogon belül	
Kontextus: Az eljárás alapjául szolgáló bűncselekmény magyar büntető joghatóság alá tartozik, az eljárás lefolytatására a Fővárosi Törvényszék rendelkezik hatáskörrel és kizárólagos illetékességgel.	
Dokumentumtípus: bírósági határozatok	
Forrás: 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról (Pp.).	

A bírósághoz beérkező keresetlevél esetén

az ügy vizsgálati sorrendje:

pl. joghatósággal rendelkezik: a Magyar Bíróság, hatáskörrel rendelkezik: járásbíróság,
illetékes: Pécsi Járásbíróság

joghatóság

hatáskör

illetékesség

TERMINUS: HATÁSKÖR	TÁRGYKÖR: POLGÁRI ÉS BÜNTETŐ ELJÁRÁSJOG
<p>Definíció: A <i>hatáskör</i> az ügytípus, ügykör, ügyfajta elintézésére való jogosultság a bírósági szintek között: a különböző típusú bíróságok közti vertikális ügymegosztás és szabályok összessége. A hatásköri szabályok meghatározzák, hogy első fokon a járásbíró/kerületi bíróság, a törvényszék jogosult eljárni (pl. polgári eljárásban az ügytípuson túl továbbá értékhatár dőnther a járásbíró vagy törvényszék eljárási jogosultsága között; büntetőügyek főszabályként a legalsóbb bíróságon – járásbírószágon vagy kerületi bíróságon – indulnak, kivételesen magasabb szintű bíróságon, a törvényszéken) (lásd Pp. 20., 23–24. §, Be. 19–20. §.).</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A magyar joggyakorlatban a joghatóság, a <i>hatáskör</i> és az illetékesség jól elkülöníthető egymástól, míg ez nem minden ország jogrendjében van így; a <i>joghatalóság-hatáskör-illetékesség</i> megkülönböztetés az angol-szász és a francia jogban nem hangsúlyos. A magyar fogalmak idegen nyelvi megfeleltetések a megkülönböztetés érdekében hozhatóak az „anyagi” (hatáskör) és „területi” (<i>illetékesség</i>) jelzők.</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
hatáskör – de materiële bevoegdheid	hatáskör – компетенция, подсудность
spanyol	portugál
hatáskör – competencia material	hatáskör – competência material
Lásd még: joghatóság, illetékesség az eljárásjogon belül; hatáskör a közigazgatási jogon belül	
Kontextus: Az eljárás alapjául szolgáló bűncselekmény magyar büntető joghatóság alá tartozik, az eljárás lefolytatására a Fővárosi Törvényszék rendelkezik hatáskörrel és kizárólagos illetékességgel.	
Dokumentumtípus: bírósági határozatok	
Források: 2016. évi CXXX. évi törvény a polgári perrendtartásról (Pp.), 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (Be.).	

A bírósághoz beérkező keresetlevél esetén

az ügy vizsgálati sorrendje:

pl. joghatósággal rendelkezik: a Magyar Bíróság, hatáskörrel rendelkezik: járásbíróság,
illetékes: Pécsi Járásbíróság

joghatóság

hatáskör

illetékesség

TERMINUS: ILLETÉKESÉG	TÁRGYKÖR: POLGÁRI ÉS BÜNTETŐ ELJÁRÁSJOG
<p>Definíció: Az ügyek területi megosztására vonatkozó szabályok azt határozzák meg, hogy mely hatáskörrel rendelkező bíróság jogosult eljárni, avagy azonos hatáskörű szervek közül meghatározzák, hogy melyik járhat el. Polgári ügyekben általában az a bíróság az illetékes, amelynek területén az alperes lakik. Az <i>illetékesség</i> a horizontális ügymegosztásnak felel meg (lásd Pp. 25–30. §). (Fajtai: átralános, kizárólagos, felek által kikötött; vagylagos.)</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A magyar joggyakorlatban a <i>joghatóság</i>, a <i>hatáskör</i> és az <i>illetékesség</i> jól elkülöníthető egymástól, míg ez nem minden ország jogrendjében van így; a <i>joghatóság-hatáskör-illetékesség</i> megkülönböztetés az angol-szász és a francia jogban nem hangsúlyos. A magyar fogalmak idegen nyelvi megfelelőitésekor a megkülönböztetés érdekében hozzáférhető az „anyagi” (hatáskör) és „területi” (<i>illetékesség</i>) jelzők.</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
illetékesség – de territoriale bevoegdheid	illetékesség – компетенция; (территориальная) подсудность; юрисдикция
spanyol	portugál
illetékesség – competencia territorial	illetékesség – competência territorial
Lásd még: joghatóság, hatáskör az eljárásjogon belül; hatáskör a közigazgatási jogon belül	
Kontextus: Az eljárás alapjául szolgáló bűncselekmény magyar büntető joghatóság alá tartozik, az eljárás lefolytatására a Fővárosi Törvényszék rendelkezik hatáskörrel és kizárólagos illetékességgel.	
Dokumentumtípus: bírósági határozatok	
Források: 2016. évi CXXX. évi törvény a polgári perrendtartásról (Pp.). A bíróságok elnevezéséről, székhelyéről és illetékességi területének meghatározásáról szóló 2010. évi CLXXXIV. törvény a büntetőeljárásról, 2017. évi XC. törvény (Be. 23–24. §).	

A bírósághoz beérkező keresetlevél esetén

az ügy vizsgálati sorrendje:

pl. joghatósággal rendelkezik: a Magyar Bíróság, hatáskörrel rendelkezik: járásbíróság,
illetékes: Pécsi Járásbíróság

joghatóság

hatáskör

illetékesség

<p>TERMINUS: BÍRÓSÁGI HATÁROZAT</p>	<p>TÁRGYKÖR: POLGÁRI ÉS BÜNTETŐ ELJÁRÁSJOG</p>
<p>Definíció: A határozat terminus tág értelemben hatóság vagy bíróság döntése (Bíró 2011), a <i>bírósági határozat</i> a bíróság által hozott döntés. Be. 451. § (1) A határozat – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – bevezető részből, rendelkező részből, jogorvoslati részből, indokolásból és záró részből áll. A büntető eljárásjogon belül: Határozat: „A nyomozó hatóság és az ügyészség határozati formában hoz döntést. A bíróság határozati ítélet – ha ügydöntő határozatában büntetőjogi felelősséget állapít meg vagy a vádlottat felmenti – egyébként végzés” (Vadász 2016). Ügydöntő határozatában a bíróság lényegében „a vádlóról határoz” (Vadász 2016). Ítélet: „A bíróság a vádról ítélettel határoz, ha a vádlottat bűnösnek mondja ki, vagy felmenti. A másodfokú bíróság az elsőfokú ítélet megváltoztatásáról dönthet” (Vadász 2016). Végzés: „A bíróság – az ítéleten kívül – minden más kérdésben végzéssel határoz. A másodfokú bíróság a helybenhagyásról és a hatályon kívül helyezésről végzés formájában határoz” (Vadász 2016). A polgári eljárásjogon belül: A határozat lehet ítélet vagy végzés. A határozat közlése történhet papír alapon, vagy elektronikusán történő kézbesítéssel, vagy szóbeli kihirdetéssel tárgyaláson, esetleg meghallgatáson. Ítélet: „Csak peres eljárásban és tárgyaláson hozható meg, az eljárást érdemben befejező határozat” (Szabó 2016). Végzés: „Mindен egyéb, peres eljárásban hozott vagy valamennyi nemperes eljárásban hozott alakoszerű határozat” (Szabó 2016). Az ítélet két legfontosabb eleme a rendelkező rész és az indokolás. Rendelkező rész: „A határozat azon része, ahol a bíróság döntése található” (Szabó 2016). Indokolás: „A határozat azon része, ahol a megállapított tényállás, a felek kérelmei és a döntés jogi indokai szerepelnek” (Szabó 2016). Idézés és értesítés: „a bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság azt idézi, akinek a jelenléte az eljárási cselekménynél kötelező, illetőleg azt értesíti, akinek a jelenléte nem kötelező, de azt a törvény lehetővé teszi. Akit megidéztek, köteles az őt megidéző bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság előtt megjelenni” (Ugrócszky 2009). Idéző végzés: olyan bírósági határozat, amely arra hívja fel a feleket, hogy a bíróság előtt hol és mikor jelenjenek meg a per tárgyalása céljából. A közigazgatási hatósági eljárásban (lásd Ákr.) a hatóság határozatot és végzést hoz, ahol a határozat gyakorlatilag az ítélet szerepét tölti be. A határozat és a végzés ellen is jogorvoslatnak van helye, de ez nem mindig fellebbezés.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): Az alkotmányjogon belül a <i>határozat</i> más fogalmat takar, olyan közigazgatási szervezetszabályozó eszközt – normatív határozatot –, amelyet a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény 23. § (1)–(3) bekezdésében felsorolt szervek hozhatnak. (A <i>normatív határozat</i> nem keverendő össze a <i>normatív utasítással</i>.) Lényegében a büntető- és a polgári eljárásjogon belül az <i>ítélet</i> funkciója azonos, mert érdemi döntést tartalmaz. Az <i>ítélet</i> számos előírt részből áll, de két legfontosabb eleme: a <i>rendelkező rész</i> és az <i>indokolás</i>. Ezek sorrendje és megnevezése államonként eltérhet. Magyarországon és Németországban elsőként a <i>rendelkező rész</i> következik, majd ezt követi az <i>indokolás</i>. Spanyol nyelven az <i>auto terminus</i> lényeges eljárásjogi kérdésekre (pl. fellebbezésre, eljárások összevonására, bizonyítási eszközök elfogadására vagy elutasítására, egyezségek jóváhagyására, intézkedések érvényesítésére vagy érvénytelenítésére) vonatkozik, és mindig indokoláshoz van kötve. Minden egyéb végzés megfelel a jóval ritkábban használt <i>providencia</i>. Portugál nyelven a <i>sentença</i> egy bíró által hozott ítéletnek felel meg, míg az <i>acórdão</i> a bírói tanács által hozott ítélet.</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
bírósági határozat – de gerechtelijke/rechterlijke beslissing	bírósági határozat – судебный акт
ítélet – het vonnis	ítélet – апелляционный суд
rendelkező rész – het dictum, het dispositief	rendelkező rész – резолютивная часть
indokolás – de motivering	indokolás – обоснование
végzés – de beschikking (van het gerecht)	végzés – определение
idéző végzés – de dagvaarding	idéző végzés – определение о вызове в суд
spanyol	portugál
bírósági határozat – resolución judicial	bírósági határozat – despacho, ordem, decisão judicial
ítélet – sentencia	sentença (elsőfokú), acórdão (másodfokú)
rendelkező rész – parte dispositiva, fallo	rendelkező rész – parte dispositiva
indokolás – antecedentes de hecho (ítélet), razones (határozatok)	indokolás – fundamentação, justificação
végzés – auto, providencia	végzés – ordem, mandado judicial
idéző végzés – auto de citación	idéző végzés – mandado de citação
Lásd még: jogerős	
Kontextus: A bíróság kihirdeti az ítéletet. A határozat ellen fellebbezésnek van helye.	
Dokumentumtípus: bírósági iratok, sajtószöveg	
Források: 2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról (Ákr.). 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (Be.). Bíró E. 2011. <i>Szótár a joghoz</i> . Budapest: Jogismeret Alapítvány. Szabó Cs. 2016. <i>A polgári peres eljárásról</i> (kézirat). Vadász V. 2016. <i>Büntetőeljárás modul I.</i> (kézirat). Ugróczy M 2009. <i>Büntetőjogi szöszedet</i> (OFFI Zrt. kézirat). http://birosag.hu/ugyfelkapcsolati-portal/anonim-hatarozatok-tara .	

TERMINUS: KÖZJEGYZŐ	TÁRGYKÖR: JOG (ÁLTALÁNOS) (IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS)
<p>Definíció:</p> <p>„1. § (1) A törvény közhitelességgel ruhazza fel a közjegyzőket, hogy a jogviták megelőzése érdekében a feleknek pártatlan jogi szolgáltatást nyújtsanak.</p> <p>A közjegyző a jogügyletekről és jogi jelentőségű tényekről közokiratot állít ki, okiratokat őriz meg, a felek megbízásából pénzt, értéktárgyat és értékpapírt vesz át a jogosult részére történő átadás végett, a feleket a hatáskörébe utalt eljárásokkal kapcsolatban – a felek esélyegyenlőségének biztosításával – kioktatással segíti jogaik gyakorlásában és kötelességeik teljesítésében. A közjegyző folytatja le a hatáskörébe utalt hagyatéki eljárást és egyéb nemperes eljárásokat. A közjegyző a jogszabály által meghatározott hatáskörében az állam igazságszolgáltatató tevékenysége részeként jogszolgáltató hatósági tevékenységet végez.”</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat):</p> <p>A <i>jegyző</i>, a <i>fejjegyző</i> és a <i>közjegyző</i>, valamint az <i>országgyűlési jegyző</i> más-más fogalmat takarnak.</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
közjegyző – de notaris	közjegyző – нотариус
spanyol	portugál
közjegyző – notario (Spanyolország), notario público, escribano (Latin-Amerika)	közjegyző – notário público
Lásd még: jegyző, közjegyző	
<p>Kontextus: Közjegyzői záradék (cégkivonat hitelesítésénél): „Alulírott xy mint közjegyző a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény 136. § (1) bekezdés i) pontjában foglalt jogkörömben eljárva tanúsítom, hogy ez az idefűzött másolat mindenben megegyezik az általam a mai napon lekérdezett, az Igazságügyi Minisztérium Céginformációs és az Elektronikus Cégeljárásban Közreműködő Szolgálat nyilvántartásában szereplő z cégjegyzékszámú Cégekivonattal, amely 4 (négy) számozott oldalból áll. Kelt (...)”</p> <p>Dokumentumtípus: közjegyzői okiratok</p>	
<p>Források: 1991. évi XLI. törvény a közjegyzőkről (Kjtv.). 2008. évi XLV. törvény az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról (Kjnp.). Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közhitelesen</i>. Szeged: Iusperitus Kiadó. 238–239.</p>	

<p>TERMINUS: VÁLASZTOTTBÍRÓSÁG</p>	<p>TÁRGYKÖR: JOG (ÁLTALÁNOS) (IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS)</p>
<p>Definíció: A <i>választott bíróság</i> sajátos vitarendezési fórum, tipikusan kereskedelmi kamarákon belül működik (lásd Magyar Kereskedelmi és Iparkamara). „A választott bíraskodás kétségtelenül ez egyik legelterjedtebb alternatív vitarendezési módszer, egy olyan törvényi keretekkel meghatározott eljárás, amely a felek által kölcsönösen elfogadott szabályok szerint, egy kívülálló harmadik fél vagy szervezet jogerős döntésével zárul. Más meghatározás szerint a választott bíraskodás egy olyan eljárás, amely során a felek közös döntés alapján a választott bírókra ruhazzák a polgári jogvitájuk eldöntését az állami bíróságok helyett. Tehát a választott bíróságok magánbíróságok, mivel nem részei az állami bíróságok szervezetrendszerének, ilyen módon az állam a döntési folyamatra nem gyakorol hatást, legfeljebb a már meghozott döntés kikényszerítésében segítkezik.” (Pásztor 2017). A választottbíraskodást általában nemzetközi partner esetén alkalmazzák, ilyenkor kikötik a felek, hogy jogvita esetén választottbírósághoz fordulnak. A <i>választott bíróság</i> általában a felek meghallgatását követően dönt, és döntése kötelező jelleggel bír a felek számára. A magyarországi székhelyű választottbíróságokról a választottbíraskodásról szóló 2017. évi LX. törvény rendelkezik. A jogszabályok meghatározzák, hogy milyen ügyekben lehet választottbírósági eljárást kikötni. Nemcsak üzleti ügyben van erre lehetőség, bár kétségtelen, hogy az üzleti jogviták esetében a leggyakoribb a választottbírósági kikötés. A választottbíraskodási eljárás gyorsasága, a nyilvánosság kizárása, az egyezségi rendezésre való nagyobb esély, a bírák szakértelme az adott területen és a bíróság semlegessége miatt kedvelt (Kiss 2014).</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>választott bíróság</i> külön jogintézmény, amely a bírósági rendszeren kívül létezik, de üzleti partnerek szerződésének záró rendelkezésében gyakori. A <i>döntőbíró</i> más fogalom, a munkajogon belül a kollektív munkaügyi vita rendezésében foglalt állást (lásd Mt.).</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
választottbíróság – de arbitragecommissie, het arbitragecollege	választottbíróság – арбитраж, арбитражный суд
választottbíróssági záradék – de arbitrageclausule	választottbíróssági záradék – арбитражная оговорка
spanyol	portugál
választottbíróság – tribunal arbitral / de arbitraje	választottbíróság – arbitragem
választottbíróssági záradék – cláusula de arbitraje	választottbíróssági záradék – cláusula de arbitragem
Lásd még: bíróság	
Kontextus: A Felek között a jelen szerződés értelmezésével, alkalmazásával, joghatásaival kapcsolatban felmerülő – közös megegyezéssel nem rendezhető – jogvitát a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara választottbírósságának útján rendezik.	
Dokumentumtípus: szerződés	
Források: 2017. évi LX. törvény a választottbíráskodásról. Magyar Kereskedelmi és Iparkamara (http://www.mkik.hu/hu/magyar-kereskedelmi-es-iparkamara/valasztottbirusag-9245). http://www.jogiforum.hu/blog/5/59 . Kiss D. 2014. <i>A polgári per titkai</i> . Budapest: HVG-Orac. 66–67., Pásztor Réka <i>A választottbíráskodás mint a konfliktuskezelés alternatívája 2017/4.</i> (https://antk.uni-nke.hu/document/akk-uni-nke-hu/Opuscula_Juv_4.pdf).	

<p>TERMINUS: JOGORVOSLAT</p> <p>Definíció: A büntető eljárásjogon belül: <i>Jogorvoslat</i>: a „határozat ellen bejelentett jogorvoslat elnevezése a bírósági eljárásban a fellebbezés, a nyomozas során panasz. Kivételes jogorvoslat a kifogás (pl. kifogás az eljárás elhúzódása miatt)” (Vadász 2016). A polgári eljárásjogon belül: A <i>jogorvoslat</i> „átfogó fogalom, a bírósági döntések bármilyen megtámadását jelenti” (Szabó 2016). Fajtai: fellebbezés, perújítás, felülvizsgálat, alkotmányjogi panasz. Létezik rendes (fellebbezés) és speciális rendelkezésű <i>jogorvoslatok</i>, mint a kifogás (pl. eljárás szabálytalansága vagy elhúzódása miatt) és az ellenmondás (fizetési és bírósági meghagyással szemben) (Szabó 2016). A perorvoslat szintén „átfogó fogalom, a perben hozott döntések bármilyen formában történő megtámadása” (Szabó 2016) (lásd Pp. XXVIII. fejezet: perújítás). Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdés: „(7) Mindenkinnek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.</p>	<p>TÁRGYKÖR: BÜNTETŐ ÉS POLGÁRI ELJÁRÁSJOG</p> <p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>jogorvoslat</i> nem tévesztendő össze a <i>perorvoslattal</i>; a <i>jogorvoslat</i> általánosabb, főképpen a bírósági eljárásban a <i>perorvoslatot</i>. Idegen nyelvű megfeleltetésekor, ha mindenképpen ki akarjuk említeni a két fogalom közti különbséget, akkor az okoz gondot, hogy a <i>jogorvoslat</i> és <i>perorvoslat</i> fogalma nem feltétlenül különül el más jogrendben egymástól. Terminusjelölt alkotható például a jogi vagy bírói jelzőkkel való kiegészítéssel vagy az alárendelt fogalmak terminusainak megadásával, konkretizálással (pl. <i>fellebbezés, kifogás</i>). Perorvoslat esetén a holland terminológia megkülönböztet általános (gewone rechtsmiddelen: bezwaarschrift, verzet, hoger beroep of cassatie [beroop]) és különleges (buitengewone rechtsmiddelen: derdenverzet, rekest-civiel, herziening of cassatie in het belang der wet) perorvoslati lehetőségeket a jogerőre emelkedés előtti és utáni esetekben.</p>
--	--

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
jogorvoslat – het (algemene) rechtsmiddel (terminusjeloit)	jogorvoslat – средство правовой защиты
perorvoslat – het (gewone en buitengewone) rechtsmiddel (terminusjeloit)	perorvoslat – апелляция, обжалование (perorvoslattal élő személy: апеллянт)
spanyol	portugál
jogorvoslat – remedio, recurso	jogorvoslat – remédio legal
perorvoslat – remedio judicial, recurso judicial	perorvoslat – remédio processual
Lásd még: jogerős	
Kontextus: A magyar jogrendszerben különböző jogorvoslati eszközök állnak rendelkezésre a közigazgatási döntések által okozott jogsérelmek orvoslására.	
Dokumentumtípus: bírósági iratok	
Források: Magyarország Alaptörvénye. 2016. évi CXXX. évi törvény a polgári perrendtartásról (Pp.). Szabó Cs. 2016. <i>A polgári peres eljárásról</i> (kézirat). Vadász V. 2016. <i>Büntetőeljárás modul I.</i> (kézirat). Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közérthetően</i> . Szeged: Iusperitus Kiadó. 203–204.	

<p>TERMINUS: JOGERŐS</p>	<p>TÁRGYKÖR: BŰNTETŐ ÉS POLGÁRI ELJÁRÁSJOG</p>
<p>Definíció: A jogerő: „jogi hatás, amely azt eredményezi, hogy a határozat – törvényben meghatározott kivételekkel – jogorvoslattal megtrámadhatatlan, végleges és végrehajtható. A jogerő tehát három elemről áll: 1. Az alaki jogerő joghatása az, hogy a határozat ellen jogorvoslati kérelem (fellebbezés, ellenmondás, kifogás stb.) nem nyújtható be. 2. Az anyagi jogerő hatása az, hogy a jogerős döntés véglegesnek tekinthető; tehát ugyanazon felek és jogutódaik vonatkozásában, ugyanabban a tárgyban, ugyanabból a tényalaptól származó ugyanazon jog iránt ismétlően jogvita vagy eljárás nem indítható. (Ezt nevezzük a polgári eljárásjogban ítélt dolognak, latinul res iudicata.) 3. A végrehajthatóság joghatása az, hogy a jogerős határozat végrehajtása érdekében a jogosult állami kényszert is igénybe vehet. Például végrehajtási bírság, bizonyos esetekben karhatalmi végrehajtás, a bíróság végrehajtott eljárása lehetnek a jogerős határozat végrehajthatóságából eredő jogkövetkezmények” (Bíró 2011: 120). A büntető eljárásjog szerint a jogerő: „Az ítélet a jogerőre emelkedést követően hajtható végére. Az ítélet akkor jogerős, ha már nincs ellene helye további fellebbezésnek. A büntetőeljárás során meghozott határozatok ellen főszabályként fellebbezésnek van helye” (Vadász 2016). Be. 481. § (1) bekezdés: „A bíróság a határozat elleni fellebbezést a nyilatkozatok beérkezését, illetve a fellebbezési határidő lejártát követően haladéktalanul, közvetlenül a fellebbezés elbírálására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező törvényszéknek küldi meg.” A polgári eljárásjog szerint a fellebbezés a „rendes jogorvoslat/perorvoslat a polgári perben. A határozat végrehajtására (és jogerőre emelkedésére) halasztó hatálya van” (Szabó 2016). A jogerős a büntető- és a polgári jogban ugyanazt a fogalmat takarja: jogerős az a határozat, amely ellen nincs helye fellebbezésnek. A jogerővel rendelkező döntés tehát végleges, vagyis megváltozhatatlan, mindenkire kiterjed, és rendes jogorvoslattal nem megtrámadható. Rendes (fellebbezés) és rendkívüli jogorvoslatokat (pl. perújítás) szokás megkülönböztetni. A polgári peres eljárásokban a perorvoslatok fajtái: fellebbezés (rendes), perújítás, felülvizsgálat, alkotmányjogi panasz (mint rendkívüli perorvoslat) (lásd Pp.). A büntető eljárásjogban a nyomozás folyamán a bírósági szakban a rendes jogorvoslat (fellebbezés) mellé felülbírálati indítvány, fellebbezés. A bírósági szakban a rendes jogorvoslat (fellebbezés) mellett léteznek rendkívüli jogorvoslatok: perújítás, felülvizsgálat, eljárás alkotmányjogi panasz esetén, jogorvoslat a törvényesség érdekében, jogegységi eljárás, egyszerűsített felülvizsgálat (lásd Be.).</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): Az ítélet jogerős volta döntő jelentőségű az eljárás és következményei szempontjából, például csak akkor köthet a fél újból házasságot, ha jogerős a <i>bontóítélet</i>. A jogerőre emelkedés záradéka általában az <i>ítélet</i> végén szerepel. A közjegyzői ügyviteli szabályzat szerint a jogerő emelkedésről külön határozatot kell hozni: 40. § (1) A jogerő megállapítása külön határozattal történik, amelynek tartalmaznia kell a jogerő napját (29/2019. (XII. 20.) IM-rendelet a közjegyzői ügyvitel szabályairól). Előfordulhat, hogy a külföldi ítéletben nem a jogerős terminust használják, hanem az ítélet végleges voltát tüntetik fel. (A közigazgatási eljárásban az Ákr. a véglegessé vált határozat határozatról rendelkezik.)</p>

A panasz: 2013. évi CLXV. törvény a panaszokról és a közérdekű bejelentésekről 1. § (2) bekezdés: „A panasz olyan kérelem, amely egyéni jog- vagy érdeksérelem megszüntetésére irányul, és elintézése nem tartozik más – így különösen bírósági, közigazgatási – eljárás hatálya alá. A panasz javaslatot is tartalmazhat.” (A közérdekű panasz mint jogintézmény nem bírósági és nem közigazgatási eljárás, annál általánosabb eszköz.) A nyomozás folyamán a panasz az általános jogorvoslati mód, melyet az ügyészség és a nyomozhatóság határozata ellen, valamint a gyanúsítás ellen lehet benyújtani *főszabály szerint*.
 A fizetési meghagyás: 2009. évi L. törvény a fizetési meghagyásos eljárásról határozza meg az ellentmondást: 28. § (1) bekezdés: „A fizetési meghagyás ellen a kötelezett annak kézbesítésétől számított tizenöt napon belül a közjegyzőnél ellentmondással élhet.” A fizetési meghagyásos eljárás egy olyan közjegyzői eljárás, amelyben a *közjegyző* fizetési meghagyást bocsát ki (nemperes eljárások egyike), amely tartalmazza a követelés jogosultjának és kötelezettjének adatait, valamint a követelést beazonosító adatokat (összeg, ill. a tartozás oka). A fizetési meghagyást lejárt pénzkövetelések esetén lehet igénybe venni.
 Ellentmondás: Kézbesítéstől számított 15 napon belül ellentmondással lehet élni. Ellentmondás esetén az eljárás perré alakul, ahol a jogosultnak kell bizonyítani követelése megalapozottságát.

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
jogerős – onherroepelijk, definitief, kracht van gewijsde	jogerős – вступивший в законную силу
jogerőre emelkedik – in kracht van gewijsde gaan	jogerőre emelkedik – вступает в законную силу
fellebbezés – de hogere voorziening, het beroep	fellebbezés – апелляциянная жалоба (mint írat), апелляциянное обжалование (mint folyamatt), обжалование в апелляциянном порядке (mint folyamatt)
panasz – de klacht, het bezwaar / het bezwaarschrift (írásban be- nyújtott panasz)	panasz – жалоба
kifogás – het bezwaar, de excerptie	kifogás – претензия
ellentmondás – het verzet / het verweer / de verdediging (védekezés)	ellentmondás – возражение
spanyol	portugál
jogerős – firme	jogerős – transitado em julgado, definitivo
jogerőre emelkedik – adquiere firmeza, se declara / es declarado / a firme	jogerőre emelkedik – tránsito em julgado, tornar-se definitivo
fellebbezés – (recurso de) apelación	fellebbezés – recurso
panasz – queja	panasz – reclamação, queixa
kifogás – objeción	kifogás – desculpa
ellentmondás – contradicción	ellentmondás – contradicção
Kontextus: A másodfokú bíróság helybenhagyó határozatával a részítélet 2017. január 17-én jogerőre emelkedett.	
Dokumentumtípus: bírósági határozatok	
Források: Bíró E. 2011. <i>Szótár a joghoz</i> . Budapest: Jogismeret Alapítvány. Vadász V. 2016. <i>Büntetőjárás modul I.</i> (kézirat). Szabó Cs. 2016. <i>A polgári peres eljárásról</i> (kézirat). 2013. évi CLXV. törvény a panaszokról és a közérdekű bejelentésekről. 2009. évi L. törvény a fizetési meghagyásos eljárásról. 2017. évi XC. törvény a büntetőjárásról (Be.). 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról (Pp.). 29/2019. (XII. 20.) IM-rendelet a közjegyzői ügyvitel szabályairól. Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közérthetően</i> . Szeged: Iusperitus Kiadó. 136–137, 296. 2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról (Ákr.).	

<p>TERMINUS: BÍRÓSÁGI TITKÁR</p>	<p>TÁRGYKÖR: BÜNTETŐ ÉS POLGÁRI ELJÁRÁSJOG</p>
<p>Definíció: „A bírósági titkár a bíróság részéről eljáró igazságügyi alkalmazott, aki szakvizsgával rendelkezik, de bírói kinevezéssel még nem” (Vadász 2016). Az alügyésznek megfelelő szint (de az albíró megnevezés nem létezik a magyar jogi terminológiában). „Bírósági titkár polgári nemperes ügyekben önállóan járhat el, a peres ügyekben is hozhat tárgyaláson kívüli végzéseket, de tárgyalást nem tarthat, ítéletet nem hozhat” (Szabó 2016). „A bírósági fogalmazó egyetemi végzettséggel, de szakvizsgával még nem rendelkező igazságügyi alkalmazott, aki bíró mellett lát el feladatokat a gyakorlati idő alatt” (Vadász 2016). A bírósági fogalmazónak és a bírósági ügyintézőnek lényegében azonos jogköre van, csak a bírósági fogalmazónak van jogi végzettsége, a bírósági ügyintézőnek viszont nincs. „A bírósági ügyintéző olyan felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkező tisztviselő, aki a bíró feladat körében eljárva, a bíró – vagy azon feladatok esetében, amelyekben a bírósági titkár önállóan, önálló aláírási joggal jogosult eljárni, a bírósági titkár – irányítása és felügyelete mellett, önálló felelősséggel intézi a jogszabály által hatáskörébe utalt feladatokat. Ez a felsőfokú végzettség tipikusan nem jogi, hanem igazságügyi ügyintézői főiskolai végzettség” (Szabó 2016) (lásd még Pp. 11. §. (5)): Jogszabályban meghatározott esetekben, önálló aláírási joggal, tárgyaláson kívül – a bíró irányítása és felügyelete mellett – bírósági ügyintéző is eljárhat. A bíróság eljárására irányadó, törvényben meghatározott rendelkezéseket ilyen esetben a bírósági ügyintéző eljárására kell alkalmazni.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>bírósági titkár</i>, a <i>fogalmazó</i> és az <i>ügyintéző</i> nem azonos végzettséggel és feladatkörrel rendelkező igazságügyi alkalmazottak; a bírósági tisztviselők feladata és megnevezése országoként nagyon különböző lehet (lásd https://e-justice.europa.eu). Az orszorosági igazságügyi alkalmazotti rendszer eléggé összetett, nem felel meg a magyar rendszernek. Eleve nem létezik szakvizsgarendszer. A fogalmazó bírósági tevékenységét Országban részben nem jogi (sőt, nem is felsőfokú) végzettséggel rendelkező секретарь суда (szó szerinti fordításban bírósági titkár, bár ez inkább bírósági titkárnő), részben pedig a legalább hároméves jogi munkaviszonnyal rendelkező секретарь судебного заседания (jegyzőkönyvvezető), részben pedig legalább négyéves jogi munkaviszonnyal rendelkező помощник судьи (szó szerinti fordításban a bíró segítje) látja el. A különböző létező elnevezések közötti kavarodást elkerülendő használnak a bírósági fogalmazóra terminusjelölést.</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
bírósági titkár – de assistent-rechter (funkcionális ekvivalens)	bírósági titkár – помощник судьи (részleges ekvivalencia)
bírósági fogalmazó – de referendaris (funkcionális ekvivalens)	bírósági fogalmazó – младший помощник судьи (terminusjelölt)
bírósági ügyintéző – de justitiële bestuuder	bírósági ügyintéző – делопроизводитель суда
bírósági kezelőiroda – de griffie	bírósági kezelőiroda – канцелярия суда
spanyol	portugál
bírósági titkár – secretario del tribunal	bírósági titkár – secretário do tribunal
bírósági fogalmazó – juez en prácticas	bírósági fogalmazó – magistrado estagiário
bírósági ügyintéző – administrativo judicial	bírósági ügyintéző – funcionário do tribunal
bírósági kezelőiroda – archivo judicial de gestión (Spanyolország), registro judicial (Latin-Amerika)	bírósági kezelőiroda – escritório de administração do tribunal
Lásd még: magánválló	
Kontextus: A bírósági titkárok önállóan, saját aláírási joggal járhatnak el több eljárási cselekménynél.	
Dokumentumtípus: bírósági iratok	
<p>Források: 2016. évi CXXX. évi törvény a polgári perrendtartásról (Pp.). Szabó Cs. 2016. <i>A polgári peres eljárásról</i> (kézirat). Vadász V. 2016. <i>Büntetőeljárás modul I.</i> (kézirat). www.birosag.hu. https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-hu.do#n04, 2011. évi CLXI. törvény a bíróságok szervezéséről és igazgatásáról. https://e-justice.europa.eu. Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közerthetően</i>. Szeged: Iusperitus Kiadó. 64–66., 71–74.</p>	

TERMINUS: ÜLNÖK	TÁRGYKÖR: BÜNTETŐ ÉS POLGÁRI ELJÁRÁSJOG
<p>Definíció: „Az ülnököket a bíróság illetékességi területén lakóhellyel rendelkező nagykorú magyar állampolgárok, a bíróság illetékességi területén működő helyi önkormányzatok és egyesületek – kivéve a pártokat – jelölik. Az ülnökök az eljárásban teljes jogkörű bíróként járnak el, a hivatásos bírókkal azonos szavazati joggal rendelkeznek” (Vadász 2016). A valamikori népi ülnök elnevezést az ülnök váltotta fel, tehát eredeti elnevezésük: népi ülnök (a nép képviselében eljárók), akik nem rendelkeznek jogi végzettséggel, de például fiataloktak ügyében kötelező előírás a pedagógus vagy pszichológus, illetve bizonyos gyámügyi vagy szociális munkaköröket betöltő személyek ülnökként való részvétele. A Pp. 9. § (2) bekezdése szerint: „(2) Törvényben meghatározott esetben az elsőfokon eljáró bíróság egy hivatásos bíróból mint elnökből és két ülnökből álló háromtagú tanácsban jár el.” Be. 680. § (2) bek. „A fiatalkorú elleni büntetőeljárásban az elsőfokú bíróság tanácsa egy hivatásos bíróból és két ülnökből áll.”</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): Az ülnök országspecifikus fogalom, nem feltétlenül létezik más jogrendben; mivel a nép képviselében járnak el, megfélelteréskor például a funkciójára utaló <i>népi</i> mellett a <i>laikus</i> vagy a <i>nem hivatásos</i> jelzők is használhatók.</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
ülnök – niet-beroepsrechter (terminusjelölt), lekenrechter (funkcionális ekvivalens)	ülnök – заседатель
spanyol	portugál
ülnök – juez lego, vocal	ülnök – jurado
Lásd még:	
<p>Kontextus: Bjt. 212. § (1) Ülnököknek az a 30. évét betöltött magyar állampolgár választható meg, aki nem áll a cselekvőképességet érintő gondnokság vagy támogatott döntéshozatal hatálya alatt, továbbá büntetlen előéletű, és nem áll közügyekről eltiltás hatálya alatt sem.</p>	
<p>Dokumentumtípus: bírósági iratok, jogszabály</p>	
<p>Források: 2016. évi CXXX. évi törvény a polgári perrendtartásról (Pp.). 2011. évi CLXII. törvény a bírák jogállásáról és javadalmazásáról (Bjt.). 2016. évi CXXX. törvény a polgári eljárásról, 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról. Vadász V. 2016. <i>Büntetőeljárás. modul I.</i> (kézirat). https://e-justice.europa.eu/content_legal_profes-sions-29-hu.do#n04. Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közhírhíven. Szeged: Iusperitus Kiadó. 75.</i></p>	

TERMINUS: FELPERES	TÁRGYKÖR: POLGÁRI ELJÁRÁSJOG
<p>Definíció: <i>A felperes</i> terminus az alperes terminussal együtt tárgyalandó. A terminusok a polgári eljárásjogon belül léteznek, ahol a felek pereskednek egymással (vs. büntetőjog: közvádó/magánvádó a terhelt ellen). <i>A felperes:</i> „A polgári perben az a fél, aki az alperes ellen a pert megindította” (Bíró 2011). <i>A felperes</i> és alperes együttesen a felek (perben álló felek).</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): <i>A felperes</i> és az <i>alperes</i> kifejezeten a polgári eljárásjogban használatos.</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
felperes – de verzoekende partij	felperes – истец
alperes – de verwerende partij	alperes – ответчик
peres felek – de partijen	peres felek – стороны процесса; тяжущиеся стороны
ellenérdekű fél – de wederpartij / de tegenpartij, de verwerende partij	ellenérdekű fél – противная сторона
spanyol	portugál
felperes – demandante	felperes – requerente, demandante
alperes – demandado/a	alperes – requerido, demandado
peres felek – partes (litigantes)	peres felek – partes litigantes
ellenérdekű fél – parte contraria	ellenérdekű fél – parte contrária
Lásd még: házasság felbontása	
Kontextus: A pert végül megnyerte a felperes, a bíróság az alperest arra kötelezte, hogy ügyfeleit kártalanítsa.	
Dokumentumtípus: bírósági iratok, sajtószöveg	
Források: Bíró E. 2011. <i>Szótár a joghoz</i> . Budapest: Jogismeret Alapítvány. Jakab E. Munkaügyi kártérítési per a bírósági tolmács szemszögéből. In: Hollandh I. (szerk.) <i>Tolmácsolás a bíróságban. Észtanulmányok a bírósági tolmácsolás gyakorlatából</i> . Budapest: HVG-Orac. 23–40.	

TERMINUS: JOGI KÉPVISELŐ	TÁRGYKÖR: POLGÁRI ÉS BÜNTETŐ ELJÁRÁSJOG
<p>Definíció: A büntető eljárásjog szerint: A <i>jogi képviselő</i> a „sértett, magánvádló stb. érdekében eljáró ügyvéd vagy más, törvényben meghatározott személy” (Vadász 2016). A védő „meghatalmazás vagy kirendelés alapján a terhelt érdekében eljáró, önálló jogokkal rendelkező ügyvéd vagy közösségi jogász” (Vadász 2016). Önálló fellebbezési joggal rendelkezik. A kirendelt védő: „Ha a védő részvétele kötelező, de a terheltnek nincs védője, továbbá ha a terhelt anyagi körülményei miatt nem tud ügyvédet meghatalmazni, a hatóság vagy bíróság részére ügyvédet rendel ki védőként” (Vadász 2016). Meghatalmazott védő: „A terhelt vagy a törvényben meghatározott személy a védői feladatok ellátására ügyvédet hatalmazhat meg” (Vadász 2016). A polgári eljárásjog szerint: A jogi képviselő: olyan „meghatalmazott, akinek jogi szakvizsgálója van, tipikusan ügyvéd vagy jogtanácsos” (Szabó 2016). A meghatalmazott az, „akit a fél a per vitelére meghatalmaz. Nemcsak ügyvéd lehet, lehet például hozzátartozó, pertárs, bizonyos meghatározott egyéb személyek is” (Szabó 2016). A képviselő az, „aki az eljárásban jogszabály vagy a fél által adott meghatalmazás alapján eljárhat” (Szabó 2016). (Vigyázat, a meghatalmazás és a megbízás nem szinonimák: meghatalmazás egyoldalú jogügylet, pl. az ügyvéd képviselési jogát állapítja meg, míg a megbízás kétoldalt és önmagában nem feltétlenül biztosít képviselési jogot.) A törvényes (szervezeti) képviselő az, aki „valamely természetes vagy jogi személy képviselésére jogszabállyal fogva jogosult (pl. kiskorú gyermek szülője, cég vezető tisztviselője” [Szabó 2016], nagykorú esetében gondnok, szervezeti képviselő az ügyvezető). Ezt nem a Pp., hanem külön jogszabályok határozzák meg. Létezik még: ügygondnok („ügyvéd, akit a bíróság olyan személynek rendel ki, aki ismeretlen helyen tartózkodik, vagy aki cselekvőképtelen és nincs törvényes képviselője”) és pártfogó ügyvéd/jogi segítő ügyvéd („ügyvéd, akit a Kormányhivatal rendel ki erre irányuló közigazgatási eljárás eredményeképpen olyan félnek, aki anyagi körülményei alapján erre rászorul”) (Szabó 2016). Az ügyvédjelölt jogi végzettséggel, de jogi szakvizsgálóval nem rendelkező személy, aki ügyvédi irodánál alkalmazott.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A büntető és polgári eljárásjogban eltérő fogalmakat használnak. A <i>védő</i> magyar polgári eljárásjogban nem használatos. Előfordul, hogy idegen nyelvi megfeleltetéskor a <i>jogi képviselőre</i> és a <i>törvényes képviselőre</i> ugyanaz a terminus használatos, hiába jelöl eltérő fogalmat.</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
jogi képviselő – de juridische vertegenwoordiger	jogi képviselő – юридический представитель
törvényes képviselő – de wettelijke vertegenwoordiger	törvényes képviselő – законный представитель
védő – de verdediger / de verweerder	védő – защитник
ügyvéd – de advocaat	ügyvéd – адвокат
ügyvédjelölt – de advocaat-stagiair(e)	ügyvédjelölt – стажёр адвоката, кандидат в адвокаты
jogtanácsos – de juridisch adviseur	jogtanácsos – юрисконсулт
spanyol	portugál
jogi képviselő – representante legal	jogi képviselő – representante legal (funkcionális ekvivalens)
törvényes képviselő – representante legal	törvényes képviselő – representante legal (funkcionális ekvivalens)
védő – abogado/a defensor/a	védő – defensor/a
ügyvéd – abogado	ügyvéd – advogado/a
ügyvédjelölt – pasante, abogado en prácticas	ügyvédjelölt – candidato a abogado
jogtanácsos – asesor jurídico	jogtanácsos – consultor jurídico
Lásd még: terhelt, magánvádló	
Kontextus: A fél a jogi képviselőjével a megbízási szerződésben olyan munkadíjban állapodik meg, amelyet megfizetni hajlandó.	
Dokumentumtípus: jogi szakszövegek, sajtószöveg	
Források: 2016. évi CXXX. évi törvény a polgári perrendtartásról (Pp.). Szabó Cs. 2016. <i>A polgári peres eljárásról</i> (kézirat). Vadász V. 2016. <i>Büntetőeljárás modul I.</i> (kézirat). Várnai J. Sz. – Mészáros A. É. 2011. <i>Fordítókatalusz</i> . Budapest: Tinta Könyvkiadó. 47. Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közerthetően</i> . Szeged: Iusperitus Kiadó. 387.	

TERMINUS: MEGHALLGATÁS	TÁRGYKÖR: BÜNTETŐ ÉS POLGÁRI ELJÁRÁSJOG
<p>Definíció: <i>A meghallgatás</i> mint polgári eljárásjogi fogalom: A bíróság a felek vagy egy fél jelenlétében tartott szóbeli eljárási cselekménye, ami nem minősül tárgyalásnak. Történhet nemperes ügyben (pl. felszámolási eljárásban) vagy peres ügyben a tanú meghallgatása (Szabó 2016 nyomán). A terminusok használata a következő: szakértő meghallgatása, tanú kihallgatása, terhelt kihallgatása (lásd Be. 522. § (1) bekezdés, 526. § (1) bekezdés, 529. § (1) bekezdés), de polgári peres eljárásokban a tanút meghallgatják (Pp. 292. § (1) bekezdés).</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): <i>A kihallgatás</i> büntető eljárásjogi terminus, míg a <i>meghallgatás</i> egyaránt használatos a büntetőjogi és a polgári eljárásjogban.</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
meghallgatás – de hoorzitting	meghallgatás – слушание
tárgyalás – de terechtzitting, de rechtszitting	tárgyalás – заседание
kihallgatás – het verhoor, de ondervraging, de interrogatie	kihallgatás – допрос
spanyol	portugál
meghallgatás – vista, audiencia	meghallgatás – vista
tárgyalás – vista	tárgyalás – audiência
kihallgatás – interrogatorio	kihallgatás – interrogatório
Lásd még: felperes	
<p>Kontextus: Be. 116. § „(5) Ha az idézett önhibájából olyan állapotban jelenik meg, hogy nem hallgatható ki, illetve az eljárási kötelezettségeit nem képes teljesíteni, továbbá az eljárási cselekményről engedély nélkül távozik, eljárási kötelezettségének teljesítése érdekében a) a terhelt vagy a bűncselekmény elkövetésével megapozottan gyanúsítható személy elővezetése, vagy a nyomozás során a terhelt vagy bűncselekmény elkövetésével megapozottan gyanúsítható személy előállítására rendelhető el, b) a tanú rendbírósággal sújtható vagy elővezetése rendelhető el, c) a védő, a szakértő és a büntetőeljárásban részt vevő egyéb személy rendbírósággal sújtható, és a felsoroltakat az okozott bűnügyi költség megtérítésére kell kötelezni.”</p>	
Dokumentumtípus: bírósági iratok	
Források: Szabó Cs. 2016. <i>A polgári peres eljárásról</i> (kézirat). 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (Be.).	

<p>TERMINUS: ALAPTÖRVÉNY</p> <p>Definíció: „Az Alaptörvény Magyarország jogrendszerének alapja”, azaz a jogforrási hierarchia csúcsa (lásd Alaptörvény R) cikk (1) bekezdés). Az Alaptörvényre épül rá az összes többi jogszabály, amelyek nem tartalmazhatnak azzal ellentétes rendelkezést. <i>Magyarország Alaptörvénye</i> (2011. április 25.) 2012. január 1-jén lépett hatályba. Ezt megelőzően az 1949. évi XX. törvény tartalmazta hazánk Alkotmányát, amely eredetileg szovjet mintára készült, majd többször módosították, a legjelentősebben és legátfogóbban a rendszerváltáskor, 1989-ben. A mai magyarországi alkotmányos rendszer = az alaptörvényből (karrális alkotmány) + a történeti alkotmányunk vívmányaiából, mint a Szent Korona-tan tevődik össze. Ez nehezebbé teszi a fogalom behatárolását, hiszen ellentmond annak, hogy az alaptörvény általában egy írott törvény. Az alaptörvény terminus általában karrális (írott) törvények megnevezésére szolgál (normativista felfogás), ami ellentmondás lehetne, de létezik egy tágabb természetjogi felfogás, amely szerint az <i>alaptörvény</i> történeti elemeket is magában foglalhat. Az Alaptörvény elnevezést a történeti alkotmány vívmányainak hangsúlyozásával is indokolják (Trócsányi–Schanda 2012: 56).</p>	<p>TÁRGYKÖR: ALKOTMÁNYJOG</p> <p>Fordítói gyakorlat (vigázat): Az <i>alkotmány vs. alaptörvény</i> a köznyelvi használatban: mint köznévszerű szinonimaként használatos, mint tulajdonnév a két jogszabály megkülönböztetésére használandó (1949. évi vs. 2011. évi). Nem áll rendelkezésre olyan hivatalos jogi kommentár, magyarázat és állásfoglalás, amely a terminus használatának okát részletesen kifejtené; a terminusválasztás magyarázható politikai indokokkal, mint elhatárolódás az 1949. évi alkotmánytól és új állami rendszer bevezetése.</p>
<p>NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:</p>	
<p>holland</p>	<p>orosz</p>
<p>Magyarország Alaptörvénye – de Grondwet van Hongarije</p>	<p>Magyarország Alaptörvénye – Основной Закон Венгрии</p>
<p>spanyol</p>	<p>portugál</p>
<p>Magyarország Alaptörvénye – Ley Fundamental de Hungria</p>	<p>Magyarország Alaptörvénye – Lei Fundamental da Hungria</p>
<p>Lásd még: statútum, Nemzeti hitvallás, különleges jogrend (rendkívüli állapot, szűkségállapot, megelőző védelmi helyzet, terrorveszélyhelyzet, váratlan támadás, veszélyhelyzet)</p>	
<p>Kontextus: A Kúria végzésével szemben a műsorszolgáltatók alkotmányjogi panasszal fordultak az Alkotmánybírósághoz, amely kedden megállapította a végzések alaptörvény-ellenességét, és ezért megsemmisítette azokat.</p>	
<p>Dokumentumtípus: jogi szakszövegek, sajtószerzővek</p> <p>Források: Trócsányi L. – Schanda B. 2012. <i>Bevezetés az alkotmányjogba. Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei.</i> Budapest: HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft. Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közerthetőben.</i> Szeged: Iusperitua Kiadó. 29–30.</p>	

<p>Az alaptörvény és az alkotmány <i>általános érvényű</i> közös jellemzői:</p> <ul style="list-style-type: none"> • az állam jogrendszerének alapja, a jogforrási hierarchia csúcsa, amelyre a többi jogszabály épül; • tárgya a társadalom és a közhatalom viszonya; • szabályok és szabályozás; • alkotmányos működést jelölnek. 	
ÁLTALÁNOS ÉRVÉNYŰ KÜLÖNBSEGEI:	
Alaptörvény	Alkotmány
<i>lex fundamentalis</i> (lat.) általában egy törvény, általában karrális, már a feudalizmusban létezett	<i>constitutio</i> (lat.) egy törvény vagy törvények összessége karrális, és/vagy történeti polgári forradalmak születte
DEFINIÁLHATÓ A KÖVETKEZŐ MÓDON:	
<p>Alaptörvény: (<i>lex fundamentalis</i> – lat.) az állam jogrendszerének alapja, tárgya a társadalom és a közhatalom viszonya. Alapelveket foglal magába, és normatív szabályozás is egyben, egyfelől általában írott formában (karrális) és egy törvényben jelenik meg, másfelől az alkotmányos működés garanciája. Keletkezését tekintve már a feudalizmusban is létezett.</p>	<p>Alkotmány: (<i>constitutio</i> – lat.) olyan jogszabály, amely az állam jogrendszerének alapja, tárgya a társadalom és a közhatalom viszonya. Alapelveket foglal magába, és normatív szabályozás is egyben, egyfelől lehet írott (karrális avagy egy törvény vagy törvények összessége) vagy íratlan (történeti alkotmány) szabályok összessége, másfelől az alkotmányos működés garanciája. Keletkezését tekintve a polgári forradalmak születte.</p>

TERMINUS: NEMZETI HITVALLÁS	TÁRGYKÖR: ALKOTMÁNYJOG
<p>Definíció: A <i>Nemzeti hitvallás</i> Magyarország Alaptörvényének preambulumát képezi, egyfajta „értelmezési segédletnek” is tartják az Alaptörvényhez. Alapvetően nem jogi fogalmat jelöl, hanem az alkotmányozó Országgyűlés politikai nyilatkozata, nemzeti meggyőződés, ünnepélyes deklaráció: kezdeti sorainak mintáját az Egyesült Államok Alkotmánya (United States Constitution), zárómódatának mintáját a németországi Alaptörvény (Grundgesetz) képezi. Az Alkotmánybíróság a 45/2012. (XII. 29.) AB határozatában – amelyben a Magyarország Alaptörvényének átmeneti rendelkezéseiről szóló törvény alaptörvény-ellenességét vizsgálta – utalt rá, hogy a <i>Nemzeti hitvallás</i> az Alaptörvény záró rendelkezései is szerves és egységes részei a jogi szövegnek, így az ezekkel ellentétes törvények is megsemmisíthetők az Alkotmánybíróság által. A <i>Nemzeti hitvallás</i> kezdeti sorai: „MI, A MAGYAR NEMZET TAGJAI, az új évezred kezdetén, felelősséggel minden magyarért, kinyilvánítjuk az alábbiakat”, amelyet „Büszkék vagyunk”, „Elismerjük”, „Ígérjük”, „Vállaljuk”, „Hisszük”, „Tiszteljük”, „Váljuk” kezdetű mondatok követnek. A <i>Nemzeti hitvallás</i>on belül szerepel a következő: „Tiszteletben tartjuk történeti alkotmányunk vívmányait és a Szent Koronát, amely megtestesíti Magyarország alkotmányos állami folytonosságát és a nemzet egységét.” „Az Alaptörvény rendelkezéseit azok céljával, a benne foglalt <i>Nemzeti hitvallással</i> és történeti alkotmányunk vívmányaival összhangban kell értelmezni” (lásd Alaptörvény R) cikk (3) bekezdés).</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A hitvallás ebben a tárgyköriben és kontextusban nem vallási vonatkozású (lásd confessional, credo), hanem politikai nyilatkozat és erkölcsi, morális alapvetés (lásd angolul <i>creed</i>).</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
Nemzeti hitvallás – de Nationale overtuiging (terminusjelölt) / de Preambule van de Hongaarse Grondwet	Nemzeti hitvallás – Национальное Кредо
spanyol	portugál
Nemzeti hitvallás – Credo Nacional, Declaración Nacional	Nemzeti hitvallás – Credo Nacional
Lásd még: Alaptörvény	
Kontextus: A <i>Nemzeti hitvallás</i> a magyar állam értékrendjét rögzíti.	
Dokumentumtípus: Alaptörvény	
Források: Trócsányi L. – Schanda B. 2012. <i>Bevezetés az alkotmányjogba. Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei.</i> Budapest: HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft. 57.	

TERMINUS: SARKALATOS TÖRVÉNY	TÁRGYKÖR: ALKOTMÁNYJOG
<p>Definíció:</p> <p>„A sarkalatos törvény olyan törvény, amelynek elfogadásához és módosításához a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges” (Alaptörvény T) cikk 4) bekezdés). Tárgyköréit az Alaptörvény nevesíti. Az Alaptörvény a jogtörténeti hagyományokból merítkezve alkalmazza ismét a <i>sarkalatos törvényeket</i>, amelyekről az elnevezés ered, de fogalmilag nem azonosak vele (lásd 1791–1792-es országgyűlés; ide sorolandók akkoriban a többi közül tartalmilag kiemelkedő jogszabályok, míg Európában általában az állam működésével kapcsolatos törvényeket sorolják ide – leges fundamentales). A sarkalatos törvények indoka, hogy az Országgyűlés egyszerű többséggel ne tudjon változtatni az alkotmányos jogi be rendezkedést (pl. bíróságok szervezetét és működését) alapvetően meghatározó szabályozáson. Az alkotmányerejű törvény kategóriát Magyarországon vezették be a demokratikus átalakulás idején. A koncepció szerint az organikus törvények az alkotmánnyal azonos szinten helyezkedtek el a jogforrási hierarchiában. A „kétharmados törvényt” szintén Magyarországon alkalmazták az 1990 és 2011 közötti bő két évtizedben. E felfogás a minősített többség politikai szerepét helyezte előtérbe: az egyszerű többség helyett széles körű konszenzusra volt szükség e törvények megváltoztatásához. Új terminust honosított meg Magyarország Alaptörvénye, létrehozva, illetve feltámaszva a sarkalatos törvény jogintézményét, az előképűl szolgáló kétharmados törvényekhez közel álló tartalommal, ami illeszkedett az Alaptörvény jogtörténeti hagyományokra építő retorikájába. Franciaország, Spanyolország és Magyarország a minősített törvényalkotás három jelentős modelljét képviseli, a minősített törvény problémaköre azonban nemcsak az említett három országot érinti, hanem számos más jogrendszer is (Szentgáli-Tóth 2019: 10–19).</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat):</p> <p>Az <i>organikus törvények</i> terminus előfordul európai államokban (pl. Franciaország, Spanyolország, Románia). Ezen törvények célja az alkotmány tehermentesítése, de elfogadásuk nem feltétlenül kötődik minősített többséghez (a francia <i>loi organique</i> esetében igen), viszont elfogadásuk rendje eltér a megszokottól. Így például a <i>loi organique</i> funkcionális ekvivalensként alkalmazható.</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
sarkalatos törvény – de grondwettelijke wet / het grondwettelijk besluit, de organieke wet (funkcionális ekvivalens)	sarkalatos törvény – кардинальный закон
spanyol	portugál
sarkalatos törvény – ley orgánica	sarkalatos törvény – lei constitucional
Lásd még: jogszabály, egyszerű többség, minősített többség, abszolút többség	
Kontextus: Sarkalatos törvény a magyar állampolgárság keletkezésének más eseteit is meghatározhatja.	
Dokumentumtípus: jogszabály	
<p>Forrás: Magyarország Alaptörvénye. Lamm V. (főszerk.) 2009. <i>Jogi lexikon</i>. Budapest: KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft. Trócsányi L. – Schanda B. 2012. <i>Bevezetés az alkotmányjogba. Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei</i>. Budapest: HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft. 122. Szentgáli-Tóth B. 2019. A sarkalatos törvényalkotás egyes alkotmányossági dimenziói. A sarkalatos törvényekkel kapcsolatos hazai alkotmánybírósgai gyakorlat múltja, jelene, jövője. <i>Alkotmánybíró-sági Szemle</i>. 1. szám, 10–19. (https://abszemle.hu/a-sarkalatos-torvenyalkotas-egyes-alkotmanyossagi-dimenzioi-a-sarkalatos-torvenyekkel-kapcsolatos-hazai-alkotmanybirosagi-gyakorlat-multja-jelene-jovojel/#_ftn9)</p>	

TERMINUS: TÖRVÉNYEREJŰ RENDELET	TÁRGYKÖR: ALKOTMÁNYJOG
<p>Definíció: A mai napig létezőnek Magyarországon hatályos <i>törvényerejű rendeletek</i>, amelyeket 1949–1989 között a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa hozott. Ennek a típusú jogforrásnak a jövőbeli alkalmazási lehetőségét, azaz új törvényerejű rendeletek elfogadását az Alkotmányt módosító 1989. évi XXXI. törvény megszüntette. Jelenleg már nagyon kevés törvényerejű rendelet van hatályban, tipikusan a nemzetközi szerződéseket kihirdető törvényerejű rendeletek maradtak meg, a komplexebb szabályozók (pl. a büntetés-végrehajtásról szóló, a nemzetközi magánjogról szóló törvényerejű rendelet) 2012 után fokozatosan törvényekkel kerültek kiváltásra. Rövidítése: tvr. Az Alkotmánybíróság a törvénnyel azonos szintű jogszabálynak ismerte el őket, csak törvénnyel lehet a törvényerejű rendeleteket módosítani vagy hatályon kívül helyezni.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): Fordításban történő megfeleltetéskor nehézségként merül fel, hogy más államokban nincs mihez viszonyítani. A fordítói gyakorlatban előfordul, hogy a <i>rendkívüli kormányrendelet</i> alkalmazás funkcionális ekvivalensként, de nem minden jogrend ismeri, ezért terminusjelölt kidolgozása is megoldást jelent. A spanyol <i>decreto ley</i> és <i>decreto legislativo</i> között van néhány megkülönböztető fogalmi jegy, az előbbi a szükségállapothoz kapcsolódik.</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
törvényerejű rendelet – het wetsdecreet (funkcionális ekvivalens)	törvényerejű rendelet – указ, декрет
spanyol	portugál
törvényerejű rendelet – decreto ley, decreto legislativo	törvényerejű rendelet – decreto-lei
Lásd még: jogszabály	
Kontextus: A rendszerváltozást megelőzően a törvényerejű rendeletek szerepe jelentős volt, mert átalakult a Népköztársaság Elnöki Tanácsa (NET) gyakorlatilag átvette az Országgyűlés jogalkotói szerepét.	
Dokumentumtípus: jogi szakszövegek	
Források: Trócsányi L. – Schanda B. 2012. <i>Bevezetés az alkotmányjogba. Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei.</i> Budapest: HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft. 124.	

<p>TERMINUS: NEMZETISÉG</p> <p>Definíció: „1. § (1) E törvény értelmében nemzetiség minden olyan – Magyarország területén legalább egy évszázada honos – népcsoport, amely az állam lakossága körében számszerű kisebbségben van, a lakosság többi részétől saját nyelve, kultúrája és hagyományait különböztetik meg, egyben olyan összetartozás-tudatról tesz bizonyosságot, amely mindezek megőrzésére, történelmileg kialakult közösségeik érdekeinek kifejezésére és védelmére irányul. (2) A nemzetiségi jogok és kötelezettségek vonatkozásában az (1) bekezdés szerinti nemzetiséghez tartozik az a Magyarországon lakóhellyel rendelkező személy, aki magát valamely nemzetiséghez tartozónak tekinti és ezen nemzetiséghez tartozását az e törvényben meghatározott esetekben és módon kinyilvánítja.” (...) „159. § (1) Az e törvény hatálybalépése előtt létrejött kisebbségi önkormányzat elnevezése nemzetiségi önkormányzat.” A 2011. évi CLXXIX. törvény szerint Magyarországon 13 elismert nemzetiség van: cigány, német, spanyol, holland, román, ukrán, ruszin, szerb, szlovén, lengyel, görög, bolgár, örmény – „22. § (1) E törvény értelmében nemzetiségek által használt nyelveknek számít a bolgár, a görög, a holland, a lengyel, a német, az örmény, a roma/cigány (romani, illetve beás), (a továbbiakban együtt: roma), a román, a ruszin, a szerb, a spanyol, a szlovén és az ukrán nyelv, továbbá a roma és az örmény nemzetiség esetében a magyar nyelv is.” A <i>nemzetiség</i> értelmezése nem választható el teljesen a nemzet fogalmának értelmezésétől. A nemzet értelmezésének kettősségét a politikai és kultúrnemzet fogalmának kettőssége okozza. Nyugat-Európában a nemzet (nation/nationality) a politikai nemzet fogalmához kapcsolódik, míg Kelet-Közép-Európában a kulturális és politikai nemzet fogalma elválik egymástól, és ezáltal az állampolgárság és nemzetiség fogalma elválik egymástól. Magyarországon a kultúr történeti felfogás érvényesül (Trócsányi–Schanda 2012: 59).</p>	<p>TÁRGYKÖR: ALKOTMÁNYJOG</p> <p>Fordítói gyakorlat (vigázat): A magyar jogi szaknyelvben a 2011. évi törvény hatálybalépését követően a <i>kisebbség</i> helyett a <i>nemzetiség</i> terminus használatos. A törvény értelmében a <i>nemzeti és etnikai kisebbség</i> helyett <i>nemzetiség</i> a használandó terminus. Tehát nem tesz különbséget e két fogalom között. Ennek megfelelően a <i>kisebbségi önkormányzat nemzetiségi önkormányzat</i>, a <i>kisebbségi önkormányzati képviselő</i> új elnevezése <i>nemzetiségi önkormányzati képviselő</i> lett. A magyar <i>kisebbség</i> terminus még fellelhető bizonyos kontextusokban, azaz nemzetközi szerződésekben, nemzetközi dokumentumokban (pl. Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartája, Nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezmény), amelyek egyfelől korábban készültek és a nemzetközi jogi terminológiát követik (a nemzetközi jogban a <i>nemzeti kisebbség</i> vagy az <i>etnikai kisebbség</i> kifejezés használatos). A Európa Tanács Nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezménye a sokféle értelmezés miatt szándékosan nem tartalmaz definíciót a <i>nemzetiségről</i>.</p>
---	---

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
nemzetiség – de nationaliteit	nemzetiség – национальность
spanyol	portugál
nemzetiség – nacionalidad/etnia	nemzetiség – nacionalidade
Lásd még: önkormányzat	
Kontextus: Települési nemzetiségi önkormányzati választást ott lehet kitűzni, ahol a legfrissebb (2011. évi népszámlálási) adatok alapján legalább 25-en az adott nemzetiséghez tartozónak vallották magukat.	
Dokumentumtípus: közigazgatási szaknyelv, iratok, sajtószöveg	
Források: Trócsányi L. – Schanda B. 2012. <i>Bevezetés az alkotmányjogba. Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei.</i> Budapest: HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft. 59. 1999. évi XXXIV. törvény az Európa Tanács Nemzeti Kisebbség Védelméről szóló, Strasbourgban, 1995. február 1-jén kelt Keretegyezményének kihirdetéséről. (Council of Europe – https://www.coe.int/en/web/minorities/fcnm-fact-sheet). 2011. évi CXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól. Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak köztértetben.</i> Szeged: Iusperitus Kiadó. 261–263.	

TERMINUS: KÜLÖNLEGES JOGREND	TÁRGYKÖR: ALKOTMÁNYJOG
<p>Definíció: <i>Különleges jogrend</i> olyankor vezethető be, ha egy rendkívüli helyzet kezelése a megszokott jogi eszközök nem elegendők; a különleges jogrend köre több fogalmat (állapotot, különleges jogrendtípust) is felölel:</p> <p>Rendkívüli állapot: „Olyan különleges jogrend, melyet az Országgyűlés hadiállapot v. idegen hatalom fegyveres támadásának közvetlen veszélye esetén hirdet ki” (Berkáné Danesch – M. Szabó 2015: 541) (lásd még Alaptörvény 49. cikk).</p> <p>Szükségállapot: „Olyan különleges jogrend, melyet az Országgyűlés a törvényes tenné döntésére v. a hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló fegyveres cselekmények, továbbá az élet- és vagyonbiztonságot tömeges mértékben veszélyeztető, fegyveres v. felfegyverkezve elkövetett súlyos, erőszakos cselekmények esetén hirdet ki” (Berkáné Danesch – M. Szabó 2015: 611) (lásd még Alaptörvény 50. cikk 1) bekezdése).</p> <p>Megelőző védelmi helyzet: „(1) Az Országgyűlés külső fegyveres támadás veszélye esetén vagy szövetségi kötelezettség teljesítése érdekében meghatározott időre kihirdeti a megelőző védelmi helyzetet, ezzel egyidejűleg felhatalmazza a Kormányt sarkalatos törvényben meghatározott intézkedések bevezetésére. A megelőző védelmi helyzet időtartama meghosszabbítható” (lásd Alaptörvény 51. cikk).</p> <p>Váratlan támadás: „(1) A Kormány külső fegyveres csoportoknak Magyarország területére történő váratlan betörése esetén a támadás elhárítására, Magyarország területének a homi és szövetséges légvédelmi és repülő készületségi erővel való oltalmazására, a törvényes rend, az élet- és vagyonbiztonság, a közrend és a közbiztonság védelme érdekében – szükség esetén a közvédelmi elnök által jóváhagyott fegyveres védelmi terv szerint – a szükségállapot vagy a rendkívüli állapot kihirdetésére vonatkozó döntésig a támadással arányos és arra felkészített erőkkel azonnal intézkedni köteles” (lásd Alaptörvény 52. cikk).</p> <p>Veszélyhelyzet: „Az állampolgárok életét és az ország vagyonbiztonságát veszélyeztető elemi csapás/ipari szerencsétlenség bekövetkezése” (Berkáné Danesch – M. Szabó 2015: 696) (lásd még Alaptörvény 53. cikk).</p> <p>Terrorveszélyhelyzet: „(1) Az Országgyűlés a Kormány kezdeményezésére terrortámadás jelentős és közvetlen veszélye vagy terrortámadás esetén meghatározott időre kihirdeti a terrorveszélyhelyzetet, ezzel egyidejűleg felhatalmazza a Kormányt sarkalatos törvényben meghatározott rendkívüli intézkedések bevezetésére. A terrorveszélyhelyzet időtartama meghosszabbítható.” (lásd Alaptörvény 51/A. cikk 1) bekezdés).</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>különleges jogrend</i> egyes fajtái egymáshoz közelebbi, hasonló fogalmakat jelölő terminusok, amelyek a definíciók alapján elhatárolhatók egymástól; amennyiben az adott típus nem létezik a másik állam jogrendjében, akkor terminusjelölt kidolgozására van szükség.</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
különleges jogrend – bijzondere rechtsorde	különleges jogrend – особый правовой режим, особое положение (funkcionalis ekvivalencia)
rendkívüli állapot – de staat van beleg	rendkívüli állapot – состояние национального кризиса (terminusjelölt)
szükségállapot – de noodsituatie, de noodtoestand	szükségállapot – чрезвычайное положение
megelőző védelmi helyzet – de preventieve verdedigingssituatie (terminusjelölt)	megelőző védelmi helyzet – состояние превентивной обороны (terminusjelölt)
váratlan támadás – de verrassingsaanval (terminusjelölt)	váratlan támadás – неожиданное нападение (váratlan támadás)
veszélyhelyzet – de noodtoestand	veszélyhelyzet – чрезвычайная ситуация (terminusjelölt)
terrorveszélyhelyzet – de terroristische (be)dreiging	terrorveszélyhelyzet – состояние террористической угрозы (terminusjelölt)
(hadiállapot – de oorlogstoestand)	(hadiállapot – военное положение)
spanyol	portugál
különleges jogrend – ordenamiento jurídico especial	különleges jogrend – ordem jurídica especial
rendkívüli állapot – estado extraordinario	rendkívüli állapot – estado extraordinário
szükségállapot – estado de emergencia	szükségállapot – estado de emergência
megelőző védelmi helyzet – estado de defensa preventiva	megelőző védelmi helyzet – situação de defesa preventiva
váratlan támadás – ataque inesperado, sorpresivo	váratlan támadás – ataque repentino
veszélyhelyzet – situación de emergencia	veszélyhelyzet – situação de emergência
terrorveszélyhelyzet – amenaza terrorista	terrorveszélyhelyzet – situação de ameaça terrorista
(hadiállapot – estado de guerra)	(hadiállapot – estado de guerra)

<p>Lásd még: Alaptörvény</p>
<p>Kontextus: Az Alaptörvény 51/A. cikk (1)–(2) bekezdése szerint az Országgyűlés a kormány kezdeményezésére terrortámadás veszélye vagy terrortámadás esetén meghatározott időre terrorveszélyhelyzetet hirdet ki, amihez a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.</p>
<p>Dokumentumtípus: jogszabály, sajtószöveg</p>
<p>Források: Magyarország Alaptörvénye. Berkáné Danesch M., M. Szabó M., Mező A. (szerk.) 2015. <i>Katonai terminológiai értelmező szótár.</i> Budapest: Zrínyi Kiadó. 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezetendő intézkedésekről.</p>

TERMINUS: EGYHANGÚLAG	TÁRGYKÖR: ALKOTMÁNYJOG
Definíció: Az egyhangú szavazáskor, határozathozatalkor minden szavazásra jogosult egyöntetűen, teljes egyetértésben azonos módon szavaz.	Fordítói gyakorlat (vigyázat): Az <i>egyhangúlag</i> ('egyöntetűen') nem keverendő össze az <i>egyhangúan</i> ('monoton módon', 'unottan') kifejezéssel.
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
egyhangúlag – met eenparigheid van stemmen, unaniem	egyhangúlag – единогласно
spanyol	portugál
egyhangúlag – unánimemente, por unanimidad	egyhangúlag – unánimamente
Lásd még: jogszabály, sarkalatos törvény	
Kontextus: A küldöttgyűlésen jelen lévő tagok egyhangúlag határoztak a napirend megszavazásáról.	
Dokumentumtípus: jogszabály, szavazás	
Források: Keszler B., Tóth E., Siptár P. (szerk.) 2015. <i>A magyar helyesírási szabályai</i> . Budapest: Akadémiai Kiadó.	

TERMINUS: MINŐSÍTETT TÖBBSÉG	TÁRGYKÖR: ALKOTMÁNYJOG
<p>Definíció: A <i>minősített többség</i> értelmezéséhez érdemes előbb a hozzá kapcsolódó terminusokat megismerni, értelmezni:</p> <p>Egyszerű többség – „Egyszerű többség esetén a határozatképességhez az szükséges, hogy a képviselők több mint fele jelen legyen az ülésen. A javaslatot az Országgyűlés akkor fogadta el, ha a jelen lévő képviselők több mint fele igennel szavazott” (www.kormany.hu).</p> <p>Abszolút többség – A Parlament abszolút többsége alatt az összes megválasztott képviselő többsége értendő, vagyis a megválasztott képviselők több mint fele.</p> <p>Minősített többség – esetenként a fenti két szabálytól eltérően állapítják meg a határozathozatalhoz szükséges többséget, magasabb szavazati arányhoz kötve azt. Ez utóbbit nevezik minősített többséget igénylő döntésnek. Ezt a törvényalkotó Magyarországon a parlamenti szavazásokon kétféleképpen határozza meg: vagy az összes megválasztott képviselő, vagy a jelen lévő képviselők kétharmadának szavazatát előírva.</p> <p>Kétharmados többség – Ha a megválasztott vagy jelen lévő képviselők $2/3$-a ugyanúgy szavaz vagy egyetért egy kérdésben.</p> <p>A minősített többség előírásának többnyire garanciális oka van (lásd sarkalatos törvény).</p> <p>A gyakorlat szerint tehát általában véve elmondható, hogy minősített többség esetén meghatározandó két kritérium:</p> <ul style="list-style-type: none"> – jelen lévő vagy összes szavazásra jogosult képviselő, – arányok: $2/3$ (esetleg $4/5$). <p>A konszenzusos demokráciák jellemzője a minősített többséghez kötött törvényi kategória, például a legtöbb Belgiumban fordul elő (nyelvi-kulturális, etnikai megosztottság miatt).</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A különböző többségi elvek, rendszerek nem keverendők egymással.</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:

holland	orosz
minősített többség – de gekwalificeerde meerderheid	minősített többség – квалифицированное большинство
egyszerű többség – de gewone meerderheid	egyszerű többség – простое большинство
abszolút többség – de volstrekte meerderheid	abszolút többség – абсолютное большинство
kétharmados többség – de tweederdemeerderheid (een meerderheid van twee derde)	kétharmados többség – большинство в две трети
határozatképesség – het quorum	határozatképesség – кворум
spanyol	portugál
minősített többség – mayoría cualificada	minősített többség – maioria qualificada
egyszerű többség – mayoría simple	egyszerű többség – maioria simples
abszolút többség – mayoría absoluta	abszolút többség – maioria absoluta
kétharmados többség – mayoría de dos tercios	kétharmados többség – maioria de dois terços
határozatképesség – quórum	határozatképesség – quórum

Lásd még: sarkalatos törvény

Kontextus: „Alaptörvény elfogadásához vagy az Alaptörvény módosításához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.” (Alaptörvény, S) cikk (2) bekezdés)

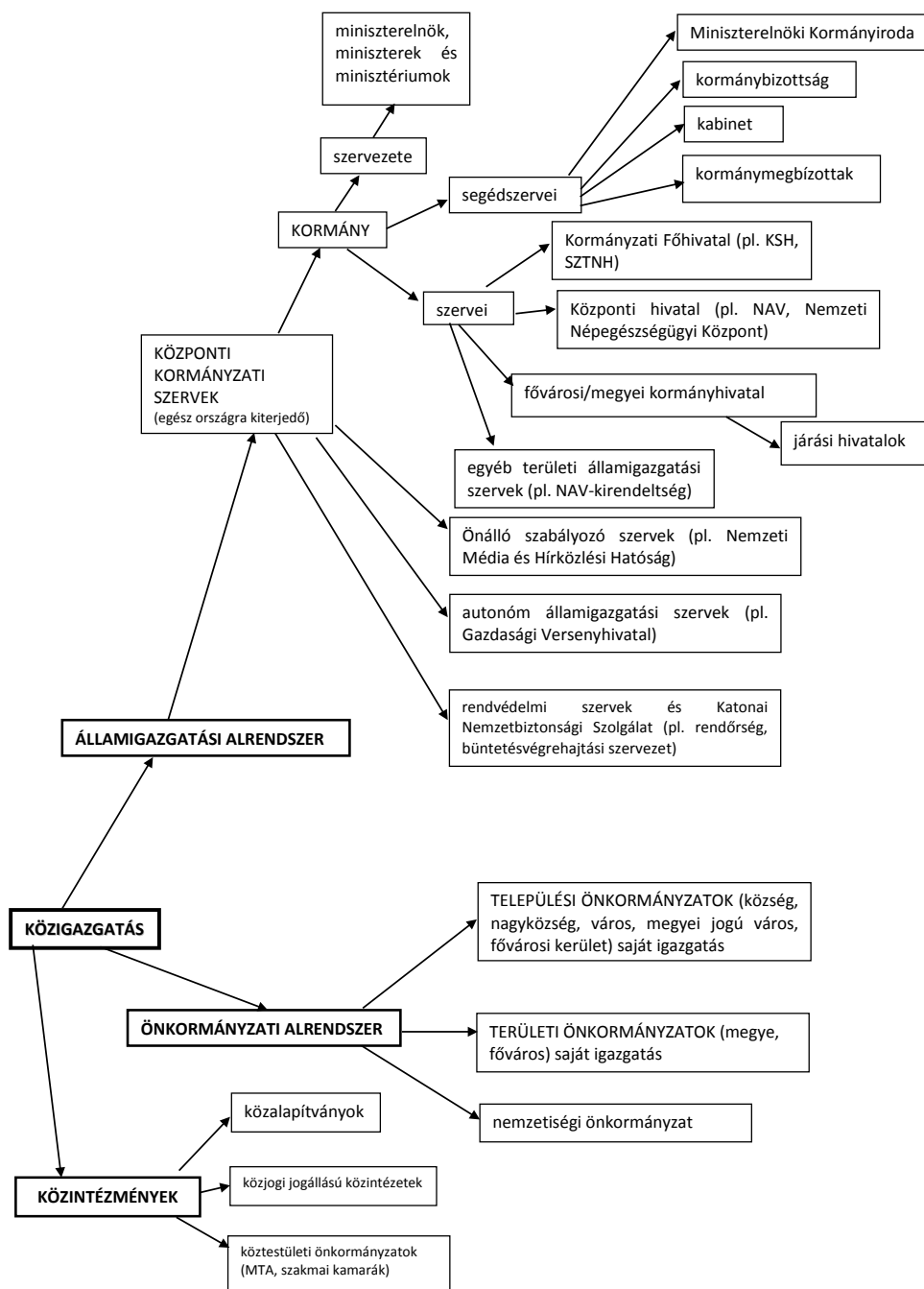
Dokumentumtípus: jogi szakszöveg

Források: www.kormany.hu – Kormányportál fogalomtára: <http://2010-2014.kormany.hu/hu/fogalomtar>; Nemzeti Választási Iroda – Választási szakszótár: http://valasztas.hu/hu/ref2016/40/40_0.html; Az ország háza: <http://www.parlament.hu/fotitkar/szavaz/dontesek.htm>. Magyarország Alaptörvénye.

<p>TERMINUS: ORSZÁGGYŰLÉSI JEGYZŐ</p> <p>Definíció: <i>Az Országgyűlés jegyzője</i> (röviden: jegyző) az Országgyűlés tisztviselője. „5. § (1) Az Országgyűlés jegyzői közreműködnek az Országgyűlés ülésének vezetésében, a) a kézfelemeléssel történő szavazásnál – szükség esetén – összeszámolják a szavazatokat, b) a titkos szavazásnál szavazatszámoló bizottságként járnak el, c) felolvassák az országgyűlési iratokat, eskütételnél előolvassák a magyar nyelvű eskü szövegét, d) vezetik a felszólalásra jelentkezett képviselők névsorát, e) jelzik az ülést vezető házelnöknek vagy alelnöknek (a továbbiakban együtt: ülést vezető elnök) a beszédidő lejártát, valamint f) hitelesítik az Országgyűlés szó szerinti jegyzőkönyvét. (2) Az Országgyűlés ülésén – a házelnök által meghatározott sorrendben – egyidejűleg két jegyző teljesít szolgálatot, akik közül lehetőleg egy kormánypárti országgyűlési képviselőcsoporthoz, illetve egy ellenzéki országgyűlési képviselőcsoporthoz tartozik. (3) Ha a jegyzők az Országgyűlés ülésén nem állnak kellő számban rendelkezésre, az ülést vezető elnök más képviselőt kér fel a jegyzői feladatok ellátására.”</p> <p>NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:</p>	<p>TÁRGYKÖR: ALKOTMÁNYJOG</p> <p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): <i>A jegyző, a főjegyző és a közjegyző, valamint az országgyűlési jegyző</i> más-más fogalmat takarnak.</p>
<p>holland</p>	<p>orosz</p>
<p>országgyűlési jegyző – de notaris van het parlement (terminusjelölt)</p>	<p>országgyűlési jegyző – секретарь заседания парламента (terminusjelölt)</p>
<p>spanyol</p>	<p>portugál</p>
<p>országgyűlési jegyző – secretario parlamentario</p>	<p>országgyűlési jegyző – secretário parlamentar</p>
<p>Lásd még: jegyző, közjegyző</p>	
<p>Kontextus: Az Országgyűlés jegyzője a parlamenti ülésnap felszólalásainak rögzítéséről gondoskodik.</p>	
<p>Dokumentumtípus: törvényhozási iratok</p>	
<p>Források: 2012. évi XXXVI. törvény az Országgyűlésről.</p>	

TERMINUS: KÖZIGAZGATÁS	TÁRGYKÖR: KÖZIGAZGATÁSI JOG
<p>Definíció: A <i>közigazgatás</i> az állam elkülönült szerveinek tevékenysége, amelynek célja az állami feladatok végrehajtásának biztosítása. A közigazgatást kétféle értelmezésben használjuk, értjük alatta a szervezetrendszer és annak tevékenységét is. A <i>közigazgatás</i> a rendszerváltás (rendszerváltás) óta alapvetően két nagy ágra oszlik: államigazgatási és önkormányzati alrendszer. A rendszerváltást követően a <i>közigazgatás</i> fogalma is változott, amely korábban az államigazgatással volt egyenlő. A tanácsrendszer megszűnése és az autonómiával rendelkező önkormányzatok rendszerre átalakította a közigazgatást.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyzat): A pontos megféleltetéshez fontos a fogalom ismerete, mert a <i>közigazgatás</i> Magyarországon két fő területet ölel fel, ezért hibás lenne csak az egyik vagy másik területtel azonosítani. A <i>közigazgatást</i> ábrázoló 2017. évi ágrajzon még látható volt a <i>kormányhivatal</i> (pl. KSH mint kormányhivatal vs. fővárosi és megyei kormányhivatalok) és az <i>önkormányzat</i> (helyi önkormányzat vs. köztisztviselői önkormányzat), amelyek terminusként többször fordulnak elő úgy, hogy más-más fogalmat takarnak. A 2019. évi ágrajz e tekintetben annyiban változott, hogy pl. a KSH esetében már <i>kormányzati főhivatal</i> a megnevezés. A 2021. évi ágrajzon látható, hogy a kormányzati igazgatásról szóló törvény kategorizálta az egész szervezet-rendszert. Spanyol nyelven a nagy kezdőbetűkkel írt, többes számú <i>Administraciones Públicas</i> a <i>közigazgatási szervek</i> vagy a <i>hatóságok</i> megfelelője.</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
közigazgatás – het openbaar bestuur, de overheidsadministratie	közigazgatás – администрация
spanyol	portugál
közigazgatás – administración pública, Administración General del Estado	közigazgatás – administração pública
Lásd még: önkormányzat, kormányhivatal	
Kontextus: Az e-közigazgatási modell bevezetése jelentős változásokat eredményezett a közigazgatásban.	
Dokumentumtípus: közigazgatási és jogi szakszövegek, sajtósöveg	
<p>Források: Tamás D. 2015. A fordító mint terminológus. In: Hollandh I. (szerk.) <i>A modern fordító és tolmács</i>. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó. 47–65.; 2010. évi XLIII. törvény a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról. 2018. évi CXXV. törvény a kormányzati igazgatásról. Lásd még: Mánki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közzérthetően</i>. Szeged: Iusperitus Kiadó. 236–237.</p>	

Magyarország közigazgatási rendszere napjainkban:

TERMINUS: HATÁSKÖR	TÁRGYKÖR: KÖZIGAZGATÁSI JOG
<p>Definíció: A <i>hatáskör</i> az állami szervet megillető eljárási és döntési jogkörök összessége. Mindazon cselekvések megítétele, amelyeket annak érdekében tesz meg a szerv, hogy a feladatkörét beteljesítse. A feladatkör az állami szerv rendelkezésébe beletartozó feladatok összessége, amelyet törvény határoz meg (rágabb fogalom a hatáskörnél). A hatósági jogkör szűkebb fogalom, mint a feladatkör és a hatáskör, azon konkrétan meghatározott intézkedések listája, amelyet a hatáskörében eljárva az adott szerv megethet. Jogszabályi szövegekben a jogkör terminus valamilyen jelzővel fordul elő (jogalkotó, irányítási, felügyeleti, munkáltatói). A jogkör terminust gyakran használják a hatáskör szinonimájaként.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A magyar joggyakorlatban a <i>feladatkör-hatáskör-hatósági jogkör</i> fogalmak elhatároltak egymástól; a <i>hatáskör</i> fogalma a közigazgatási jogban belül nem keverendő a bírósági gyakorlatban alkalmazott, eljárásjogon belül értelmezett <i>hatáskör</i> fogalmával.</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
hatáskör – de bevoegdheid	hatáskör – полномочия
spanyol	portugál
hatáskör – competencia	hatáskör – competência
Lásd még: joghatóság, hatáskör és illetékesség az eljárásjogon belül	
Kontextus: Az Országos Idegenrendészeti Hivatal ellátja a jogszabályokban hatáskörébe utalt idegenrendészeti és menekültügyi feladatokat.	
Dokumentumtípus: közigazgatási iratok	

TERMINUS: KABINET	TÁRGYKÖR: KÖZIGAZGATÁSI JOG
<p>Definíció: A <i>kabinet</i> hagyományosan a kormány segédszervei közé tartozik. „(1) A Kormány kiemelt fontosságú társadalompolitikai, gazdaságpolitikai vagy nemzetbiztonsági ügyekben a Kormány ülései előtti állásfoglalásra <i>kabineteket</i> hozhat létre. (2) A <i>kabinet</i> tagjai feladat körükben érintett miniszterek, valamint a miniszterelnök által kijelölt személyek” (2010. évi 1144. számú kormányhatározat) A <i>kabinet</i> létrehozataláról kormányhatározat rendelkezik, amelyet a Kormány mint testület hoz meg. A döntésben szerepel a <i>kabinet</i> neve, feladat köre, a tagok felsorolása. Tagok lehetnek miniszterek, vagy olyan személyek, akik a miniszterelnök előzetes kijelölése, megnevezés alapján kerülnek be a <i>kabinetbe</i>. A <i>kabinet</i> feladata a kormány ülését megelőzően a napirendi pontok döntési javaslataiban való állásfoglalás és a kormány tehermentesítése. Létezik miniszterelnöki, miniszteri <i>kabinet</i>, de például polgármesteri hivatalban vagy egy vállalatban belül is létrehozható <i>kabinet</i>. Ez utóbbiak funkciójukban azonosak, mert a vezetők döntéshozatalát hivatottak elősegíteni, támogatni.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A köznyelvben előfordul, hogy a kormány és a <i>kabinet</i> terminusokat szinonimaként kezelik, de a <i>kabinet</i> Magyarországon hagyományosan a kormány segédszervei közé tartozik (lásd Nemzetbiztonsági Kabinet). Államunként eltérő lehet, hogy a <i>kabinet</i> milyen viszonyban áll a kormánnyal, ezért érdemes ezt minden esetben megvizsgálni.</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
kabinet – het kabinet	kabinet – кабинет министров
spanyol	portugál
kabinet – gabinete	kabinet – gabinete
Lásd még: közigazgatási államtitkár	
Kontextus: A Pénzügyminisztériumban a közelmúltban létrehozott Gazdasági Kabinet a foglalkoztatáspolitikai helyzetről tárgyalt.	
Dokumentumtípus: jogszabály, országgyűlési és minisztériumi iratok, sajtóközvetések	
Források: Fazekas M. (szerk.) 2014. <i>Közigazgatási jog</i> . Általános jog I. Budapest: Eötvös Kiadó. Kormányportál fogalomtára: www.kormany.hu ; 2010. évi XLIII. törvény a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról. 2010. évi 1144. számú kormányhatározat.	

<p>TERMINUS: KÖZIGAZGATÁSI ÁLLAMTITKÁR</p> <p>Definíció: »A minisztérium hivatali szervezetét irányító közigazgatási vezető. Magyarország központi közigazgatásában a minisztériumok élén álló »harmadik ember«. Pártpolitikától függetlenül, szakmai alapon végzi tevékenységét, megbízatása határozatlan időre szól” (http://2010-2014.kormany.hu/hu/fogalomtar). A közigazgatási államtitkár szakmai felsővezető.</p>	<p>TÁRGYKÖR: KÖZIGAZGATÁSI JOG</p> <p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>közigazgatási államtitkár</i> nem politikai, hanem szakmai felső vezetői funkciót tölt be. Az egyes államokban az államigazgatási rendszerek, a minisztériumok szervezeti felépítése eltérhet egymástól, így lehetséges, hogy a hivatal vezetésével járó közigazgatási feladatokat több vagy egy különálló szervezeti egység oldja meg. A minisztériumok általában közretesznek a honlapjukon szervezeti ábrákat (organigram vagy organogram), ahol ezt átláthatóan lehet ellenőrizni. Az orosz közigazgatásban jelenleg nem használják az <i>államtitkár</i> terminust. A cári Oroszországban, illetve 1991–1992-ben létezett ilyen megnevezésű közigazgatási jogkör, de más tartalommal.</p>
<p>NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:</p>	
<p>holland közigazgatási államtitkár – de staatssecretaris / de secretaris-generaal / de permanent secretaris van openbaar bestuur (terminusjelölt) államtitkár – de staatssecretaris</p>	<p>orosz közigazgatási államtitkár – государственный секретарь / статс-секретарь по административным вопросам államtitkár – государственный секретарь; статс-секретарь (terminusjelölt)</p>
<p>spanyol közigazgatási államtitkár – Secretario de Estado de administración pública államtitkár – Secretario de Estado</p>	<p>portugál közigazgatási államtitkár – secretário de estado da administração pública államtitkár – secretário de estado</p>
<p>Lásd még: kabinet</p> <p>Kontextus: Közigazgatási államtitkárrá és helyettes államtitkárrá minden büntetlen előéletű, az országgyűlési képviselők választásán választható személy kinevezhető, aki jogász mesterképzéssel szakon szerzett szakképzettséggel vagy közigazgatási mesterképzési szakon szerzett oklevéles közigazgatási szakértő vagy okleveles közigazgatási menedzser szakképzettséggel vagy gazdaságtudományok képzési területen alap- vagy mesterképzésben szerzett közgazdász szakképzettséggel vagy felsőfokú végzettséggel és a feladat- és hatáskörének megfelelő szakirányú szakképzettséggel rendelkezik (2018: CXXV: 224. § (1) bekezdés).</p>	
<p>Dokumentumtípus: jogszabály, országgyűlési és minisztériumi iratok, sajtószövegek</p>	
<p>Források: Kormányportál fogalomtára: www.kormany.hu. 2018. évi CXXV. törvény a kormányzati igazgatásról.</p>	

<p>TERMINUS: KORMÁNYHIVATAL</p> <p>Definíció: A magyar kormányzati szervezetrendszerben <i>kormányhivattal</i> néven a következőt értjük: 2011. január 1-jével létrejöttek – részben az addigi közigazgatási hivatalok helyett – a fővárosi és vármegyei kormányhivatalok, amelyek a kormány területi igazgatási szervei. Ezt a hivataltípust a miniszterelnök által kinevezett kormány megbízott vezető miniszter irányításával. <i>Kormányhivattal</i> működik minden megyében és a fővárosban. Székhelyük a vármegye-székhely városban van, a fővárosi, valamint a Pest vármegyei kormányhivatalé pedig Budapesten. Ezek a hivatalok a Kormány általános hatáskörű területi szervei. Az általános hatáskör azt jelenti, hogy a <i>kormányhivattal</i> jogszabály alapján bármilyen államigazgatási ügyben eljárhat.</p>	<p>TÁRGYKÖR: KÖZIGAZGATÁSI JOG</p> <p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>kormányhivattal</i> korábban két különböző terminust takart. A <i>közigazgatás</i> szócikk alatt a közigazgatást ábrázoló ágrajzon a jelenleg <i>kormányzati főhivatal</i> néven szereplő központi szervek korábbi megnevezése szintén <i>kormányhivattal</i> volt (lásd KSH, Országos Atomenergia Hivatal és Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala és Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal). Az <i>önkormányzat</i> továbbra is több fogalmat jelöl (1. helyi önkormányzat vs. köztestületi önkormányzat).</p>
<p>NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:</p>	
<p>holland</p>	<p>orosz kormányhivatal – государственная администрация</p>
<p>spanyol</p>	<p>portugál kormányhivatal – escritorio governamental</p>
<p>Lásd még: közigazgatás, központi hivatal</p>	
<p>Kontextus: A KSH kormányzati főkörmányhivatal, amely központi és területi szervezeti egységekből áll.</p>	
<p>Dokumentumtípus: közigazgatási iratok</p>	
<p>Források: Tamás D. 2015. A fordító mint terminológus. In: Hollandh I. (szerk.) <i>A modern fordító és tolmács</i>. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó. 47–65. 2010. évi CXXVI. törvény a fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok kialakításával és a területi integrációval összefüggő törvénymódosításokról. 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól (https://njt.hu/jogszabaly/2011-189-00-00). 2018. évi CXXXV. törvény a kormányzati igazgatásról. Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közzérhetően</i>. Szeged: Iusperitus Kiadó. 2023–224.</p>	

TERMINUS: KÖZPONTI HIVATAL	TÁRGYKÖR: KÖZIGAZGATÁSI JOG
<p>Definíció: A központi hivatal kormányrendelet vagy törvény által létrehozott, miniszteri irányítás alatt működő, (államigazgatási) központi kormányzati igazgatási szerv. Vezetőjét – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – a hivatalt irányító miniszter nevezi ki és menti fel. A központi hivatalok rendszerint speciális, nagy tömegben előforduló, egymáshoz hasonló hatósági feladatokat látnak el. Például: Nemzeti Népegészségügyi Központ (NINK). A központi hivatal különös hatáskörű szerv.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>kormányhivatal</i> és a <i>központi hivatal</i> más-más típusú szerv, felettes, azaz gyűjtőfogalmuk a <i>központi kormányzati igazgatási szervek</i> terminus.</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
központi hivatal – de centrale dienst	központi hivatal – центральное ведомство
spanyol	portugál
központi hivatal – oficina central	központi hivatal – escritório central
Lásd még: kormányhivatal	
Kontextus: A központi hivatal szervezeti és működési szabályzatát a központi hivatalt irányító miniszter normatív utasításban adja ki.	
Dokumentumtípus: közigazgatási iratok	
Források: Kormányportál fogalomtára: http://2010-2014.kormany.hu/hu/fogalomtar . 2018. évi CXXV. törvény a kormányzati igazgatásról.	

<p>TERMINUS: MENEKÜLT</p>	<p>TÁRGYKÖR: KÖZIGAZGATÁSI JOG</p>
<p>Definíció: <i>Menekült</i> az a személy, aki „faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása, illetve meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása vagy politikai meggyőződése miatti üldözéstől való megalapozott féltelme következtében az állampolgársága szerinti országban kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldözéstől való féltelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni; vagy aki állampolgársággal nem rendelkező és korábbi szokásos tartózkodási helyén kívül tartózkodva, ilyen események következtében nem tud, vagy az üldözéstől való féltelmében nem kíván oda visszatérni” (1951. évi Genfi egyezmény 1. cikk, A. (2) bekezdés). „62. A migránsok olyan személyek, akik a menekült definícióban meghatározott okokon kívüli indítékok alapján, önként hagyják el országukat, hogy máshol települjenek le. Lehet, hogy a változás kedvéért, vagy kalandvágyból, illetőleg családi, vagy más egyéni természetű okokból kívánnak elvándorolni. Ha valakit kizárólag gazdasági megfontolások motíválnak, az gazdasági vándor és nem menekült.” (Kézikönyv a menekült státusz meghatározására szolgáló eljárásról és az azzal kapcsolatos követelményekről a menekültek helyzetéről szóló 1951. évi Egyezmény és az 1967. évi Jegyzőkönyv alapján). Magyarország menekültként ismeri el azt a külföldit, akinek az esetében az Alaptörvény XIV. cikk (4) bekezdés első mondatában meghatározott feltételek fennállnak. (2007. évi LXXX. törvény a menedékjogról, 6. §. (1) bekezdés). „(4) Magyarország – ha sem származási országuk, sem más ország nem nyújt védelmet – kérelemre menedékjogot biztosít azoknak a nem magyar állampolgároknak, akiket hazájukban vagy a szokásos tartózkodási helyük szerinti országban faji, nemzeti hovatartozásuk, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozásuk, vallási, illetve politikai meggyőződésük miatt üldöznek, vagy a közvetlen üldöztetéstől való féltelmük megalapozott. Nem jogosult menedékjogra az a nem magyar állampolgár, aki Magyarország területére olyan országon keresztül érkezett, ahol üldöztetésnek vagy üldöztetés közvetlen veszélyének nem volt kitéve” (Alaptörvény XIV. cikk). A migráns terminus megjelent a magyar közéletben gyűjtőfogalomként, míg a gazdasági vándor mint terminus nem honosodott meg. A mindennapokban a migráns terminussal jelölték a menekült státuszt még el nem nyert és az összes egyéb indokkal, a tömeges vándorlással hullámmal Európába érkező személyeket. A mindennapi használatban így politikai <i>menekülteket</i> és gazdasági vándor egyaránt értettek alatta, míg a fenti kézikönyv alapján az a migráns, aki nem menekült. A migráns szó negatív konnotációval (érzelmi megközelítéssel) is párosult, így előfordult, hogy egyesek használatát szándékosan kerültek és helyette a <i>menekült</i> terminust alkalmazták. A migránsnak tehát többféle értelmezése van, attól függően, hogy mi készítette a személyt a migrációra. A háborús országból menekültek megnevezése a magyar jogban menedékes (ők nem személyükben üldözöttek, mint a Genfi egyezmény szerinti menekültek).</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>menekült</i> nem azonos a migráns terminussal. A <i>migráns</i> fogalom átalakulásának és hirtelen széles körben való elterjedésének lehetünk napjainkban szemtanúi. Portugál nyelven a <i>migrante</i> terminus az országhatáron túlról, állandó letelepedési szándékkal érkező vagy az országon belül lakóhelyet változtató személyt jelöl, míg az <i>imigrante</i> az országhatáron túlról érkező/bevándorló személyre és az <i>emigrante</i> a külföldre kitelepülő, kivándorló személyre utal.</p>

<p>A nemzetközi használatot vizsgálva az EMN (European Migration Network) szervezete általános értelemben a fentieknél tágabb és uniós kontextusban szűkebben is definiálja a migránst. Az EMN Glossary 3.0 szerint általános értelemben migráns az, aki azon állam határain kívül tartózkodik, amelynek állampolgára, és annak indokaitól függetlenül – akarva vagy akaratlanul – több mint egy éve külföldön él, legális vagy illegális módon.</p> <p>Uniós kontextusban az a személy, aki i) legalább 12 hónapos időtartamban állandó jelleggel egy tagállamban tartózkodik, és aki azt megelőzően más tagállam vagy egy harmadik ország állandó lakosa volt; ii) korábban egy uniós tagállam állandó lakosa volt, és ezt követően legalább 12 hónapos időtartamra egy másik tagállam állandó lakosává válik.</p>	<p>NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:</p> <table border="1"> <tr> <td data-bbox="464 181 507 1628">holland</td> <td data-bbox="464 667 507 1628">orosz</td> </tr> <tr> <td data-bbox="507 181 549 1628">menekült – de vluchteling</td> <td data-bbox="507 667 549 1628">menekült – бегенец</td> </tr> <tr> <td data-bbox="549 181 592 1628">migráns – de migrant</td> <td data-bbox="549 667 592 1628">migráns – мигрант</td> </tr> <tr> <td data-bbox="592 181 634 1628">spanyol</td> <td data-bbox="592 667 634 1628">portugál</td> </tr> <tr> <td data-bbox="634 181 677 1628">menekült – refugiado</td> <td data-bbox="634 667 677 1628">menekült – refugiado</td> </tr> <tr> <td data-bbox="677 181 719 1628">migráns – migrante</td> <td data-bbox="677 667 719 1628">migráns – migrante</td> </tr> </table> <p>Lásd még: nemzetiség</p>	holland	orosz	menekült – de vluchteling	menekült – бегенец	migráns – de migrant	migráns – мигрант	spanyol	portugál	menekült – refugiado	menekült – refugiado	migráns – migrante	migráns – migrante
holland	orosz												
menekült – de vluchteling	menekült – бегенец												
migráns – de migrant	migráns – мигрант												
spanyol	portugál												
menekült – refugiado	menekült – refugiado												
migráns – migrante	migráns – migrante												
<p>Kontextus: A migránsokkal a nemzeti kormányok saját törvényeik szerint bántanak, a menekültekre azonban nemzetközi jogszabályok vonatkoznak, amelyeket mindenkinek be kell tartania.</p>													
<p>Dokumentumtípus: menekültügyi iratok, sajtószovegek</p>													
<p>Források: http://helsinki.hu/wp-content/uploads/UNHCR_Kezikonyv.pdf; Asylum and Migration Glossary 3.0. A tool for better comparability produced by the European Migration Network (October 2014): www.emn.europa.eu. „Reproduction is authorised, except for commercial purposes, provided the source is acknowledged and the following text accompanies any reproduction: ”This EMN Glossary has been developed by the European Migration Network (EMN). The European Commission and the National Contact Points, which collectively constitute the EMN, accept no responsibility or liability whatsoever with regard to the use made of the information contained in this Glossary or of the content of the websites from which some terms are extracted””. 2007. évi LXXX. törvény a menedéktörvényről. Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közerthetően</i>. Szeged: Iusperitus Kiadó. 188–189., 255–256.</p>													

TERMINUS: HELYI ÖNKORMÁNYZAT	TÁRGYKÖR: KÖZIGAZGATÁSI JOG
<p>Definíció: A rendszerváltást követően a tanácsrendszer megszűnésével bevezették Magyarországon az önkormányzati rendszert, amely a közigazgatás része. „A helyi önkormányzat a közfeladatok decentralizált módon történő ellátásának alapvető formája” (Szalai 1995). A belső jogokban különböző társadalmi közösségek olyan szervezeti formáit és intézményeit jelenti, amelyek az állam jogszabályaiban elismert önállósággal és hatáskörrel rendelkeznek, és jogosítványaikat saját választott szerveik (lásd képviselő-testület, megyei közgyűlés) közreműködésével érvényesítik (Lamm 2009 nyomán). „2. § (1) A helyi önkormányzás a település, valamint a megye választópolgárai közösségének joga, melynek során érvényre jut az állampolgári felelősségérzet, kibontakozik az alkotó együttműködés a helyi közösségen belül. (2) A helyi önkormányzás a helyi közügyekben demokratikus módon, széles körű nyilvánosságot teremtve kifejezi és megvalósítja a helyi közakaratot. (...); § (4) A választópolgárok választott képviselőik útján és a helyi népszavazáson történő részvételükkel gyakorolják az önkormányzáshoz való közösségi jogukat. (...) § A helyi közügyek alapvetően a lakosság közszolgálatokkal való ellátásához, valamint a helyi önkormányzás és a lakossággal való együttműködés szervezeti, személyi és anyagi feltételeinek megteremtéséhez kapcsolódnak” (2011. évi CLXXXIX. tv). Éppen ezért az önkormányzatok rendelkeznek rendeltetkötési jogkörrel, kivethetnek helyi önkormányzati adót (pl. vagyoni típusú adót, mint a telekadó, építményadó; kommunális adót, mint az idegenforgalmi adó és az iparűzési adó). „(2) Az önkormányzati feladatok ellátását a képviselő-testület és szervei biztosítják. A képviselő-testület szervei: a polgármester, a főpolgármester, a vármegyei közgyűlés elnöke, a képviselő-testület bizottságai, a részönkormányzat testülete, a polgármesteri hivatal, a vármegyei önkormányzati hivatal, a közös önkormányzati hivatal, a jegyző, továbbá a társulás.” (2011. évi CLXXXIX. törvény [Mötv.] 41. §). Egy speciális forma a közös önkormányzati hivatal (korábban körjegyzőség), amely a <i>helyi önkormányzatok</i> társulásának egyik formája, a jegyzői és hivatali feladatok közös ellátása céljából jön létre. Létezik településszri és részönkormányzat is.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): Gyakran azonómia és önkormányzat fogalmát az autonómia és öngazgatás fogalmával. Vita tárgyát képezi éppen ezért, hogy megfeleltetsekor egyszerűen érdemes-e az azonos szintű helyi közigazgatási szerv megnevezését behelyettesíteni vagy egy az autonómiára utaló megnevezést használni. Ez utóbbival óvatossá javasolt. Erre példa lehet Sólyom László köztársasági elnök 2009-ben Erdélyben egy március 15-i megemlékezésen való részvétel céljából szervezett útja, amikor a román hatóságok a leszállási engedélyt a helyhatósági intézmény nevének félrefordítására hivatkozva tagadták meg tőle: a látogatást bejelentő magyar dokumentumban a Hargita megyei önkormányzat megnevezésére nem a hivatalos változatot alkalmazták (<i>consiliul</i> helyett <i>autogvernare</i>). Az incidenst a tanács és az <i>önkormányzat</i> terminusok összekeverése okozta, mert az <i>önkormányzat</i> egy fogalmi jellemzőjét, azaz az autonómiát figyelmen kívül hagyták. A félrefordítás azért okozott ekkora felháborodást, mert ezzel úgy tűnt, mintha a magyar államfő a román hatóságoknak a területi (közigazgatási) autonómia elismerését üzenne volna. Mivel az <i>önkormányzat</i> lefedi az autonómia és öngazgatás fogalmát is, más kontextusban is találkozhatunk vele: – <i>nemzetiségi önkormányzat</i> (a helyi nemzetiségi ügyek ellátására választják) vagy köztestületen belül működő önkormányzat (lásd pl. MTA).</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
helyi önkormányzat – de gemeente (het lokaal bestuur, de plaatselijke/lokale overheid)	helyi önkormányzat – муниципалитет, местное самоуправление, местная администрация
nemzetiségi önkormányzat – het plaatselijke zelfbestuur van een bevolkingsgroep (terminusjeloit)	nemzetiségi önkormányzat – национальное самоуправление, самоуправление национальных меньшинств
önkormányzati rendelet – de gemeentelijke verordening, Algemene Plaatselijke Verordening (APV, funcionális ekvivalens)	önkormányzati rendelet – постановление муниципалитета
spanyol	portugál
helyi önkormányzat – ayuntamiento local	helyi önkormányzat – governo local
nemzetiségi önkormányzat – gobierno de la nacionalidad	nemzetiségi önkormányzat – autarquia nacional
önkormányzati rendelet – decreto municipal	önkormányzati rendelet – decreto municipal
Lásd még: közigazgatás, autonómiastátútum	
Kontextus: Tízenny helyen tartanak ma időközi önkormányzati választást: hét településen polgármestert, háromban polgármestert és képviselő-testületet, egy településen pedig helyi képviselő-testületet választanak.	
Dokumentumtípus: közigazgatási iratok	
Források: 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól. Lamm V. (főszerk.) 2009. <i>Jogi lexikon</i> . Budapest: KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft. Szalai É. 1995. <i>Allamigazgatási jog</i> . Helyi önkormányzatok (kézirat). Budapest. 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól (Mötv.). Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közérthetően</i> . Szeged: Iusperitus Kiadó. 281–283.	
TERÜLETI ÖNKORMÁNYZAT	TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZAT
vármegyei önkormányzat	község, városi önkormányzat
vármegyei közgyűlés	képviselő-testület
vármegyei közgyűlés elnöke, alelnöke	polgármester, alpolgármester
vármegyei önkormányzati hivatal	polgármesteri hivatal
	fővárosi és kerületi önkormányzat
	képviselő-testülete: a közgyűlés
	főpolgármester, polgármester, alpolgármester
	(fő)polgármesteri hivatal

TERMINUS: JEGYZŐ	TÁRGYKÖR: KÖZIGAZGATÁSI JOG
<p>Definíció: A jegyző közigazgatási gyakorlattal és jogi végzettséggel rendelkező önkormányzati szakmai vezető, a települési önkormányzat hivatalának irányítója, aki nem választás, hanem kinevezés útján nyeri el munkakörét, amely határozatlan időre szól. A főpolgármesteri hivatal a főjegyző, a községi, városi és kerületi polgármesteri hivatal a jegyző vezető. Aljegyző is kinevezhető. A közigazgatási feladatai ellátásában nem alárendelje a polgármestereknek.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A jegyző és a közigazgató, az országgyűlési jegyző más-más fogalmat takarnak. A jogszabályok értelmében megyei (területi) önkormányzatoknál is működik jegyző (megyei jegyző, a fővárosban főjegyző).</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
jegyző – de gemeentesecretaris	jegyző – руководитель аппарата администрации / муниципалитета; секретарь сельского совета (funkcionális ekvivalencia)
spanyol	portugál
jegyző – secretario	jegyző – notário
Lásd még: önkormányzat, közjegyző, országgyűlési jegyző	
Kontextus: A polgármester a jegyző javaslatára – a jegyzőre vonatkozó szabályok szerint – aljegyzőt nevez ki a jegyző helyettesítésére, a jegyző által meghatározott feladatok ellátására. Az aljegyző kinevezése határozatlan időre szól.	
Dokumentumtípus: közigazgatási iratok	
Források: Kormányportál fogalomtára: http://2010-2014.kormany.hu/hu/fogalomtar . 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól (Mötv.).	

TERMINUS: SZABÁLYSÉRTÉS	TÁRGYKÖR: KÖZIGAZGATÁSI JOG
<p>Definíció:</p> <p>„1. § (1) Szabálysértés az az e törvény által büntetni rendelt tevékenység vagy mulasztás, amely veszélyes a társadalomra.</p> <p>(2) E törvény alkalmazásában az a tevékenység vagy mulasztás veszélyes a társadalomra, amely a bűncselekményként történő büntetni rendeléshez szükségesnél kisebb fokban sérti vagy veszélyezteti az Alaptörvény szerinti állami, társadalmi vagy gazdasági rendet, a természetes és jogi személyek, valamint a jogi személyiség nélküli szervezetek személyét vagy jogait.” (...)</p> <p>A <i>szabálysértés</i> megkülönböztető jegye, hogy kisebb fokban sérti vagy veszélyezteti a társadalmi rendet, a személyeket vagy jogait.</p> <p>„7. § (1) A szabálysértés miatt alkalmazható büntetések:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) a szabálysértési elzárás, b) a pénzbírság, c) a közérdekű munka.” (...) <p>„8. § (1) A szabálysértés miatt alkalmazható intézkedések:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) a járművezetéstől eltiltás, b) az elkobzás, c) a kitiltás, d) a figyelmeztetés.” <p>A rendőrség jogosult helyszíni bírságot kiszabni, de meghatározott esetekben más is, például a NAV vagy a járási hivatal erre felhatalmazott ügyintézője, de szabálysértési elzárást csak bíróság szabhat ki. A szabálysértési elzárás nem azonos az elzárással, amely büntetőjogi kategória.</p> 	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat):</p> <p>A magyar jogrendben a <i>szabálysértés</i> a <i>bűncselekménytől</i> elkülönülve külön kategória, a közigazgatási joghoz tartozik.</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
szabálysértés – de (administratieve) overtreding	szabálysértés – административное правонарушение
spanyol	portugál
szabálysértés – infracción civil	szabálysértés – infração
Lásd még: bűncselekmény	
Kontextus: Közel tizennyolcmilliárd forint pénzbírságot szabott ki tavaly a rendőrség a különféle közúti szabálysértések miatt.	
Dokumentumtípus: rendőrségi iratok (pl. szabálysértés miatti feljelentés), adóhatósági irat (ha a NAV állapítja meg a szabálysértést)	
Források: 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről. Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közerthetően</i> . Szeged: Iusperitus Kiadó. 117–118., 329–331.	

<p>TERMINUS: BŰNCSELEKMÉNY</p>	<p>TÁRGYKÖR: BŰNTETŐJOG (ANYAGI JOG)</p>
<p>Definíció: Az a társadalomra veszélyes cselekmény, amelyre a Btk. büntetés kiszabását rendeli. <i>Bűncselekményt</i> szándékosan vagy gondatlanságból lehet elkövetni. A <i>bűncselekménynek</i> két típusa van: büntett és vétség. A büntett két évnél súlyosabb szabadságvesztéssel fenyegetett <i>bűncselekmény</i>. Btk. „4. § (1) Bűncselekmény az a szándékosan vagy – ha e törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli – gondatlanságból elkövetett cselekmény, amely veszélyes a társadalomra, és amelyre e törvény büntetés kiszabását rendeli.” Btk. „5. § A bűncselekmény büntett vagy vétség. Büntett az a szándékosan elkövetett bűncselekmény, amelyre e törvény kétévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetés kiszabását rendeli, minden más bűncselekmény vétség.” A <i>bűncselekmények</i> tárgyi súly szerinti megkülönböztetése a XIX. századból ered. Az 1878. évi V. törvény már megkülönböztette a büntettet és a vétséget, ugyanakkor létezett egy harmadik – még enyhébb tárgyi súlyú – jogszértés, a kihágás. Ez nagyjából a mai szabálysértésnek felelne meg. A szabálysértés semmiképp nem keverendő össze a <i>bűncselekménnyel</i>, mert anyagi jogilag és eljárási jogilag eltérően kerül szabályozásra.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>vétség</i> a <i>bűntett</i>nél kisebb súlyú <i>bűncselekmény</i>, ezért a két kifejezés szinonimaként nem használható. A <i>bűncselekmény</i> büntettre és vétségre történő felosztása nem egységes a különböző országokban. Nemzetközi felosztás: általában ket-tős a felosztás (dichotómia), a szabadságvesztés időtartama – mint megkülönböztető fogalmi jegy – is eltérhet. Az orosz büntetőjogban a bűncselekmény felosztása a cselekmény társadalmi hatása alapján történik: társadalomra nézve veszélyes cselekmény: <i>bűntett</i> (<i>преступление</i>), társadalomra nézve káros cselekmény: <i>vétség</i> (<i>преступность</i>).</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
bűncselekmény – de misdaad, het delict, het misdrijf, de strafbare feit	bűncselekmény – правонарушение
bűntett – de misdaad, het delict, het misdrijf	bűntett – преступление
vétség – de schending	vétség – проступок
spanyol	portugál
bűncselekmény – infracción penal	bűncselekmény – crime
bűntett – delito (grave)	bűntett – delito
vétség – falta/delito leve	vétség – falta
Lásd még: büntetési tétel, fegyverrel, letartóztatás, szabadságvesztés	
Kontextus: Btk. „80. § (1) A büntetést az e törvényben meghatározott keretek között, céljának szem előtt tartásával úgy kell kiszabni, hogy az igazodjon a bűncselekmény tárgyi súlyához, a bűnösség fokához, az elkövető társadalomra veszélyességéhez, valamint az egyéb enyhítő és súlyosító körülményekhez.”	
Dokumentumtípus: jogszabály, határozat (ítélet, végzés)	
Források: 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.). Dobos Cs. 2008. A jogi terminusok jelentésének sajátosságai. In: Gecsó T. – Sárdi Cs. (szerk.) <i>Jel és jelentés</i> . Budapest: Tinta Könyvkiadó. 97. Ugrócsky M 2009. <i>Bűntétjogi szöveggyűjtemény</i> (OFFI Zrt. kézirat). Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közhatalmában</i> . Szeged: Juspertus Kiadó. 84–86.	

<p>TERMINUS: PÉNZBŰNTETÉS</p> <p>Definíció: A <i>pénzbüntetés</i> mint főbüntetés olyan vagyoni hátrányt tartalmazó és a bíróság által megállapított értékű pénzbeli szolgáltatás, amelyet az elítélt az államnak tartozik megfizetni. Különbözik a szabálysértési eljárásban kiszabható pénzbírságról (bírság), amely nem büncselekmény miatt alkalmazható (Lamm 2009 nyomán). Btk. „33. § (4) Ha a büncselekmény büntetési tételenek alsó határa nem éri el az egy év szabadságvesztést, szabadságvesztés helyett elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitalítás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás vagy kiutasítás, illetve e büntetések közül több is kiszabható. (5) Ha a büncselekményt e törvény elzárással rendeli büntetni, e büntetés helyett vagy mellett közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitalítás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás vagy kiutasítás, illetve e büntetések közül több is kiszabható.” Btk. „50. § (1) A pénzbüntetést úgy kell kiszabni, hogy – figyelemmel a büncselekmény tárgyi súlyára – meg kell állapítani a pénzbüntetés napi tételeinek számát, és – az elkövető vagyoni, jövedelmi, személyi viszonyaihoz és életviteléhez mérten – az egy napi tételnek megfelelő összeget.” Ennek megfelelően a fizetendő <i>pénzbüntetés</i> összege a napi tételek számának és az egy napi tételnek megfelelő forint összeg szorzata. A <i>pénzbüntetést</i> meg nem fizetés esetén szabadságvesztésre kell átváltoztatni.</p>	<p>TÁRGYKÖR: BŰNTETŐ ANYAGI JOG</p> <p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>pénzbüntetés</i> nem keverendő a <i>pénzbírság</i>-gal. A <i>pénzbírság</i> egyrészt szabálysértési eljárásban kiszabható szankció (2012. évi II. törvény 7. § (1) bekezdés b) pont), másrészt a polgári perben a rendfenntartás kapcsán a tárgyalás résztvevőjére, illetve rosszhiszemű pervitel esetén a félre vagy képviselőjére kiszabható szankció. Ez utóbbi behajtása iránt a bíróság intézkedik, de semmiképpen nem változtatható át szabadságvesztésre (Pp. 166. §). Például amikor a tanú vagy a szakértő nem jelenik meg a tárgyaláson vagy nem tesz eleget igazmondási kötelezettségének (Szabó 2016 nyomán). Ez a megkülönböztetés ugyanakkor nem minden ország jogában jelenik meg.</p>
--	--

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	otrosz
pénzbüntetés – de geldboete, de geldstraf	pénzbüntetés – штраф
pénzbírság – de geldboete, de geldstraf	pénzbírság – административный штраф, денежное взыскание (pénzbírság пеня [roena] is, денежная пеня – pénzbírság, пеня за просрочку – késedelemi pénzbírság [kamat], налагать пеню – pénzbírságot kiszab)
spanyol	portugál
pénzbüntetés – pena pecuniaria	pénzbüntetés – pena de multa (büntetőeljárásban)
pénzbírság – multa	pénzbírság – coíma (polgári eljárásban)
Lásd még: büntetési tétel	
Kontextus: A bíróság pénzbüntetéssel sújtotta a vádlottakat.	
Dokumentumtípus: bírósági határozatok, sajtószöveg	
Források: 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.). 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről. Lamm V. (főszerk.) 2009. <i>Jogi lexikon</i> . Budapest: KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft. Szabó Cs. 2016. <i>A polgári peres eljárásról</i> (kézirat). Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közerthetően</i> . Szeged: Iusperitus Kiadó. 299–300.	

TERMINUS: LETARTÓZTATÁS	TÁRGYKÖR: BŰNTETŐ ELJÁRÁSJOG
<p>Definíció:</p> <p>Be. 296. § „A letartóztatás a terhelt személyi szabadságának bírói elvonása a jogerős ügydöntő határozat meghozatala előtt.” Az egyes kényszerintézkedések szabályozását illetően a 2017. évi XC. törvény (új Be.) változtat a terminusok használatán:</p> <p>előzetes letartóztatás helyett letartóztatást, őrizetbe vétel helyett őrizetet, lakhelyelhagyási tilalom és házi őrizet helyett bűnügyi felügyeletet, ideiglenes kényszerorvogykezelés helyett előzetes kényszerorvogykezelést, házkutatás helyett kutatást használ.</p> <p>Az előállítás közigazgatási jogi fogalom, olyan intézkedést takar, amelyet a rendőrség akkor alkalmazhat, ha például nem állapítható meg egy igazoltatott személy személyazonossága, az előállítandó személy bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható, a szabálysértés elkövetését felszólítástra sem hagyják abba (Bíró 2011). Az előállítás és azt megelőzően az elfogás együtt olyan rendőri intézkedések, amelyek lehetséges esetit az Rtv. 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről tételesen nevesíti. A rendőr a további intézkedések megértéle céljából elfogja, és az illetékes hatóság (pl. bíróság) elé állítja azt a személyt, akinek például letartóztatását rendelték el. Előállítással a személyes szabadság csak a szükséges ideig, de legfeljebb 8 óráan át korlátozható, ez az időtartam egy alkalommal 4 órával meghosszabbítható (Ugróczky 2009). Az előállítást a Be. is definiálja: Be. 117. § (1) „Az előállítás a terhelt vagy a bűncselekmény elkövetésével megapozottan gyanúsítható személy személyi szabadságának átmeneti elvonása annak érdekében, hogy az érintettet eljárási cselekmény elvégzése céljából a bíróság, az ügyészség, illetve a nyomozó hatóság elé kísérjék és biztosítsák a jelenlétét az eljárási cselekményen. (2) Az ügyészség és a nyomozó hatóság eljárási cselekmény elvégzése érdekében elrendelheti a terhelt vagy a bűncselekmény elkövetésével megapozottan gyanúsítható személy előállítását, ha idézésének feltételei fennállnak, azonban a megjelenés idézés útján történő biztosítása az eljárás érdekeire figyelemmel nem célszerű. Előállítás esetén a 116. § (5) bekezdését megfelelően alkalmazni kell. (3) Az előállítást a rendőrség általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerve, illetve az általa folytatott nyomozás során a Nemzeti Adó és Vámhivatal törvényben meghatározottak szerint hajtja végre. Az előállítás érdekében az előállítást végrehajtó szerv törvényben meghatározott intézkedést és kényszerítő eszköz alkalmazhat.”</p> <p>Őrizet: Be. 274. § (1) „Az őrizet a terhelt, illetve a bűncselekmény elkövetésével megapozottan gyanúsítható személy személyi szabadságának átmeneti elvonása.”</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat):</p> <p>Sajtószövegekben is előfordulhat pontatlan használata, az őrizetbe vételt keverik az előzetes letartóztatással.</p> <p>Az előállítás közigazgatási jogi fogalom, nem keverendő a bűntetőeljárásban a fogva tartott terhelt előállításával vagy például a tárgyaláson meg nem jelent terhelt és tanú elővezetésével. A kényszerintézkedések idegen nyelvi megfeleltetésekor az eltérő hagyományok és jogszabályi háttér miatt nehéz a pontos megfeleltetés, az egyértelmű ekvivalensek kiválasztása.</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:

holland	orosz
letartóztatás – de aanhouding, de arrestatie	letartóztatás – заключение под стражу, арест (заключение под стражу – az ítélethozatal megelőzőben арест – az ítélethozatal követően)
elfogás és előállítás – de aanhouding en de voorgeleiding	elfogás és előállítás – задержание и доставление
őrízet – de bewaking, de detentie, de inverzekeringstelling	őrízet – задержание
elővezetés – de voorgeleiding	elővezetés – привод
spanyol	portugál
letartóztatás – detención (ES), arresto (Latin-Amerika)	letartóztatás – detenção
elfogás és előállítás – captura y detención / arresto de corta duración	elfogás és előállítás – captura e condução
őrízet – custodia	őrízet – guarda
elővezetés – detención, arresto	elővezetés – condução
Lásd még: fogház	
Kontextus: A bíróság elrendelte a cég korábban őrízetbe vett munkatársainak előzetes letartóztatását.	
Dokumentumtípus: bírósági iratok, sajtószöveg	
Források: Bíró E. 2011. <i>Szótár a joghoz</i> . Budapest: Jogismeret Alapítvány. 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (Be.), 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről (Rv.). Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közérthetően</i> . Szeged: Iusperitus Kiadó. 84–86., 142–143., 326–328.	

INTÉZKEDÉSEK	JOGSZABÁLYI HÁTTÉR VAGY EGYÉB BESOROLÁS	IDŐTARTAM	FOGANATOSÍTÁS HELYE
(elfogás és) előállítás	az elfogás közigazgatási jogi fogalom (Rtv.); az előállítás szabadság átmeneti elvonása a jelenlét biztosítása érdekében az eljárási cselekményben és büntető eljárási jogi fogalom (Be.)	rendőri intézkedés, max. 8 óra (+ 4 óra); előállítás időtartamát a rendőri intézkedés kezdetétől kell számítani; ügyészség és a nyomozó hatóság rendelheti el; rendőrség általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerve, illetve az általa folytatott nyomozás során a Nemzeti Adó- és Vámhatóság törvényben meghatározottak szerint hajtja végre;	rendőrségi fogda (előállító helyiség)
őrizet	büntető eljárási jogi fogalom (Be.); kényszerintézkedés;	nyomozó hatóság vagy ügyészség vagy bíróság határoz, a szabadság átmeneti elvonása max. 72 óráig (a szabadság elvonásától kezdve, azaz az előállítástól számítva)	rendőrségi fogda
letartóztatás	büntető eljárási jogi fogalom (Be.); kényszerintézkedés	bíróság rendeli el, max. egy hónap (de meghosszabbítható), jogerős ügydöntő határozat meghozataláig	büntetés-végrehajtási intézet (kivételesen lehet rendőrségi fogda is)
szabadságvesztés	büntetés-végrehajtás büntető anyagi jog, Btk. szankción: büntetés	jogerős ítéletet követően (határozott ideig vagy életfogytiglan tartó)	büntetés-végrehajtási intézet (fogház, börtön, fegyház)

TERMINUS: SZABADSÁGVESZTÉS	TÁRGYKÖR: BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS, BÜNTETŐJOG
<p>Definíció: A fogház, börtön és fegyház szabadságvesztési fokozatok, amelyet az elítélt büntetés-végrehajtási intézményben tölt le. A magyar bíróság az ítéletbe beleírja, hogy milyen büntetés-végrehajtási intézetben kell letölteni a szabadságvesztés büntetést. A büntetés-végrehajtási intézetek a <i>szabadságvesztés</i> büntetés végrehajtására szolgálnak. Az elítéltek szabadságát, magánszféráját leginkább korlátozó fokozat a fegyház, a legenyhébb a fogház. A törvény az elkövetett bűncselekmény súlyosságához mérten állapítja meg a fokozatot. Ennek megfelelően a <i>szabadságvesztés</i> három fokozata: fegyház, börtön, fogház. A legtöbb büntetés-végrehajtási intézetben megtalálhatók a fegyház és börtön, illetve a börtön és fogház fokozatos elítéltek is.</p> <p>Btk. „37. § (1) A szabadságvesztés büntetés végrehajtási fokozata fogház, ha azt vétség miatt szabták ki, kivéve, ha az elítélt visszaeső.” (...)</p> <p>„(2) A szabadságvesztés büntetés végrehajtási fokozata börtön, ha azt</p> <p>a) büntett miatt szabták ki, vagy</p> <p>b) vétség miatt szabták ki, és az elítélt visszaeső.”</p> <p>A <i>szabadságvesztés</i> büntetés végrehajtási fokozata fegyház, ha a szabadságvesztés időtartama általában háromévi (vagy kétévi, de többszörös visszaeső vagy bünszervezetben követte el) vagy ennél hosszabb, tehát életfogytig tartó szabadságvesztés esetében is; bűncselekmények alapján például: emberölés, terrorcselekmény, bünszervezetben való részvétel, lőfegyverrel való visszaélés (Btk. 37. § (3) bekezdés (4) bekezdés).</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>szabadságvesztés</i> három fokozata egymás szinonimájaként nem használható.</p> <p>Az idegen nyelvi megfeleltetés azért is ütközik akadályokba, mert állományként mások a hagyományok, más a jogszabályi és intézményi háttér. Az intézeteken belüli fokozati besorolás és típus eltérő, például léteznek nyitott büntetés-végrehajtási intézetek, ami Magyarországon nem jellemző. Hollandiában és Belgiumban különböző „nyitottságú” büntetés-végrehajtási intézetek működnek: <i>gesloten (zárt)</i>, <i>open (nyitott)</i>, <i>half-open (félíg zárt)</i>.</p> <p>Hollandia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>huis van bewaring (előzetesben lévő)</i>, <i>gevangenis (hagyományos börtön)</i>, – <i>beprikt beveiligde instelling (BBI, félíg nyitott börtön)</i>, – <i>zeer beperkt beveiligde instelling (ZBBI, nyitott börtön)</i>. <p>Belgium: <i>arresthuis (előzetesben lévő)</i> vs. <i>strafhuis (elítéltek)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>gevangenis (hagyományos börtön)</i>: <i>gesloten gevangenis (zárt intézmény)</i>, <i>open gevangenis (nyitott börtön)</i>, <i>gevangenisdorp (börtönfalú)</i>, <i>inrichting tot bescherming van de maatschappij (pszichiátriai beteg elkövetők számára)</i> – <i>detentiehuis (reintegrációs börtönök, kisebb súlyú bűncselekmény, max. 3 év szabadságvesztés esetén)</i> és <i>transitiehuis (hagyományos börtönből érkezők, a szabadságvesztés utolsó időszakára kijelölt börtön)</i>. <p>Az orosz büntetés-végrehajtási rendszer a feltüntetetteken kívül további intézeteket is tartalmaz:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>исправительная колония = javító büntetőtelep;</i> – <i>колония-поселение = javítótelep mint település;</i> – <i>исправительная колония общего режима = enyhített rendszerű javítótelep;</i> – <i>исправительная колония строгого режима = szigorított rendszerű javítótelep;</i> – <i>исправительная колония особого режима = különleges rendszerű javítótelep;</i> – <i>воспитательная колония = nevelő büntetőtelep.</i>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
szabadságvesztés – de vrijheidsstraf	szabadságvesztés – лишение свободы
fogház – de gevangenis	fogház – тюрьма облегченного режима
börtön – de gevangenis	börtön – тюрьма пурьма (a bv. intézet általános elnevezése; végrehajtsi fokozat esetén – тюрьма общего режима)
fogház – de gevangenis (de extra/zwaar beveiligde gevangenis – terminusjelölt)	fogház – тюрьма строгого режима
spanyol	portugál
szabadságvesztés – privación de libertad, prisión, pena privativa de libertad	szabadságvesztés – pena privativa de liberdade
fogház – prisión / centro penitenciario de mínima seguridad	fogház – prisão de média segurança
börtön – prisión / centro penitenciario de media seguridad	börtön – prisão de alta segurança
fogház – prisión / centro penitenciario de máxima seguridad	fogház – prisão de especial segurança
Lásd még: pénzbüntetés, előzetes letartóztatás	
Kontextus: A bíróság a terhellet első fokon egy év letöltendő fogházbüntetésre ítélte.	
Dokumentumtípus: bírósági iratok, sajtószöveg	
Források: 2012. évi törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.). PT; Portaria n.º 175/2020, de 24 de julho, artigo 1.º	

<p>TERMINUS: ZÁR ALÁ VÉTEL</p> <p>Definíció: Zár alá vétel: Be. 324. § (1) bekezdés: „A zár alá vétel a vagyoneklobzárás vagy a polgári jogi igény biztosítása érdekében a zár alá vétel tárgya feletti rendelkezési jogot függeszti fel.” Be. 327. § (1) bekezdés: „A zár alá vételt a bíróság, az ügyvétség, illetve a nyomozó hatóság rendeli el.” A <i>zár alá vétel</i>hez hasonló büntetőjogi fogalmak a lefoglalás és az elkobzás. A lefoglalás a <i>zár alá vétellel</i> együtt a Be.-ben rögzített vagyont érintő kényszerintézkedések közé tartozik, míg az elkobzás a Btk.-ban rögzített intézkedések egyike. A lefoglalás: Be. 308. § (1) bekezdés: „A lefoglalás célja a bizonyítási eszköz, illetve az elkobozható dolog vagy a vagyoneklobzás alá eső vagyron biztosítása a büntetőeljárás eredményes lefolytatása érdekében. A lefoglalás a lefoglalás tárgya feletti tulajdonjogot korlátozza.” Az elkobzás bírósági intézkedés, amely során az elkobzott dolog az állam tulajdonába kerül. El kell kobozni azt a dolgot, amelyet a bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használtak vagy arra szántak; amelynek birrklása a közbiztonságot veszélyeztet, vagy jogszabályba ütközik; amely bűncselekmény elkövetése útján jött létre; amelyre a bűncselekményt elkövették, vagy a bűncselekmény befejezését követően e dolog elszállítása céljából használták (Btk. 72. § (1) bekezdés).</p>	<p>TÁRGYKÖR: BÜNTETŐJOG (ELJÁRÁSJOG)</p> <p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>zár alá vétel</i>hez hasonlóan büntető anyagi jogi fogalom az <i>elkobzás</i>, büntető eljárásjogi fogalom a <i>lefoglalás</i>, de a <i>zár</i>-lat már polgári jogi fogalom, amelyet a gyámhatóság rendel el, amikor cselekvőképességet érintő gondnokság alá helyezés látszik indokoltnak, és az érintett személy vagyonának védelme sürgős intézkedést igényel (lásd még Ptk. 2:25. §).</p>
---	--

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
zár alá vétel – de gerechtelijke inbeslagnameing/inbeslagname, de confiscatie, de verbeurdverklaring	zár alá vétel – наложение ареста на имущество
lefoglalás – de inbeslagname	lefoglalás – изъятие, арест имущества
elkobzás – de confiscatie / de inbeslagname	elkobzás – конфискация
(zárlat – de gerechtelijke inbeslagnameing / inbeslagname bij voogdij – terminusjelölt)	(zárlat – секвестр)
spanyol	portugál
zár alá vétel – secuestro	zár alá vétel – sequestro
lefoglalás – incautación de bienes	lefoglalás – apreensão
elkobzás – confiscación	elkobzás – confiscação
(zárlat – secuestro, embargo)	(zárlat – arresto de bens)
Kontextus: Zár alá vették az egykori milliárdos házát.	
Dokumentumtípus: bírósági iratok, sajtószöveg	
Források: 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (Be.). 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.). Ugróczy M. 2009. <i>Büntetőjogi szöszedet</i> (OFFI Zrt. kézirat).	
Terminus	Megkülönböztető fogalmi jegy(ek)
zár alá vétel	rendelkezési jog felfüggesztése, de a birtok jogát nem veszi el, azaz fizikailag nem veszi őrizetbe a nyomozóhatóság (bármilyen vagyontárgyra)
lefoglalás	birtok jogának elvonása (büntárgyra) tulajdonjog korlátozása
elkobzás	a bíróság részéről végleges intézkedés történik a dolog állami tulajdonba kerüléséről

<p>TERMINUS: TERHELT</p> <p>Definíció: Terhelt: Be. 38. § (1) bekezdés: „A terhelt az, akivel szemben büntetőeljárást folytatnak. (2) A terhelt a nyomozás során gyanúsított, a vádemelés után vádlott, a büntetés, a megrovás, a próbára bocsátás, a jóvátételi munka vagy a javítóintézeti nevelés jogerős ügydöntő határozattal történő kiszabása, illetve alkalmazása után elítélt.” A <i>terhelt</i> közelebbi meghatározása a nyomozati szakban (büncselekmény megalkotott gyanújának közlését követően) gyanúsított, a bírósági szakban (a vád bírósághoz történő benyújtásától kezdve) vádlott, a büntös-séget kimondó ítélet jogerőre emelkedését követően (azaz a büntetés jogerős ügydöntő határozattal történő kiszabása, illetőleg megrovás, próbára bocsátás jóvátételi munka vagy javítóintézeti nevelés jogerős alkalmazása után): elítélt (Ugróczy 2009, Vadász 2016 nyomán). „A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN RÉSZT VEVŐ SZEMÉLYEK Be. 37. § „A büntetőeljáráshoz a terhelt, a büncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy, a védő, a sértett, a magánvádló, a pótmagánvádló, a magánfél, a vagyoni érdekelt, az egyéb érdekelt és törvényben meghatározottak szerint az eljárás alá vont jogi személy vesz részt.”</p>	<p>TÁRGYKÖR: BÜNTETŐJOG (ELJÁRÁSJOG)</p> <p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>gyanúsított</i>, <i>vádlott</i> és <i>elítélt</i> kifejezések nem helyettesíthetők egymással. A <i>terhelt</i> összefoglaló elnevezése annak a személynek, aki ellen a büntetőeljárást folyik. A <i>terhelt</i> az eljárás egyik főszemélye, a nyomozás során <i>gyanúsított</i>, a bírósági eljárásban <i>vádlott</i>, a jogerős ítéletet követően <i>elítélt</i>. A <i>terhelt</i> felettes (nemfoglalom, genus proximum), míg a <i>gyanúsított</i>, a <i>vádlott</i> és az <i>elítélt</i> alárendelt fogalmak (fajfogalmak). Mint gyűjtőfogalom a magyar jogi terminológiára jellemző, éppen ezért fordításakor általában konkretizálni kell, azaz az eljárás adott szakasza szerinti megfelelő (fajfogalmat jelölő) terminust érdemes behelyettesíteni.</p>
--	--

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
terhelt – (helyette konkretizálás: lásd gyanúsított, vádlott, elítélt)	терхелт – лицу, в отношении которого ведётся уголовное дело (функционалис эквиваленс); подозреваемый или обвиняемый (az orosz büntetőjogi gyakorlatban használt terminus)
gyanúsított – de verdachte	gyanúsított – подозреваемый
vádlott – de verdachte, de beklagde, de beschuldigde, de inverdenkinggestelde	vádlott – обвиняемый (ügyészségen), подсудимый (bírószágon)
elítélt – de veroordeelde (persoon)	elítélt – осуждённый
spanyol	portugál
terhelt – investigado, procesado (Spanyolország), imputado (Latin-Amerika)	terhelt – arguido
gyanúsított – presunto autor (a sospechoso inkább köznyelvi használat)	gyanúsított – suspeito
vádlott – acusado/a	vádlott – réu/ré, arguido/a, acusado/a
elítélt – condenado/a	elítélt – condenado
Lásd még: magánvádló	
Kontextus: A büntetőeljárás a terhelt ellen folyik, a vádat a vádló, legtöbbször az ügyészség képviseli.	
Dokumentumtípus: bírósági határozatok	
Források: 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (Be.). Dobos Cs. 2008. A jogi terminusok jelentésének sajátosságai. In: Gecsó T. – Sárdi Cs. (szerk.) <i>Jel és jelentés</i> . Budapest: Tinta Könyvkiadó. 97. Vadász V. 2016. <i>Büntetőeljárás modul I.</i> (kézirat). Ugróczy M. 2009. <i>Büntetőjogi szöszedlet</i> (OFFII Zrt. kézirat). Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közerthetően</i> . Szeged: Iusperitus Kiadó. 84–86.	

TERMINUS: LOPÁS	TÁRGYKÖR: BÜNTETŐJOG (ANYAGI JOG)
<p>Definíció: A lopás nagyon elleni bűncselekmény. <i>Lopás</i> Btk. „370. § (1) Aki idegen dolgot mástól azért vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa, lopást követ el.” A lopás: „Értéktől és az elkövetés módjától függően szabálysértés, véttség vagy bűntett” (Bíró 2011: 169). Hasonló fogalom a rablás, amely azonban nagyon elleni erőszakos bűncselekménynek minősül. Rablás Btk. „365. § (1) Aki idegen dolgot jogtalan eltulajdonítás végett úgy vesz el mástól, hogy végből valaki ellen erőszakot, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetést alkalmaz, vagy öntudatlan vagy védekezésre képtelen állapotba helyezi, bűntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): Gyakori a <i>lopás</i> és a <i>rablás</i> terminus által jelölt fogalmak összekeverése; a kettő között az egyik kiemelendő megkülönböztető fogalmi jegy az erőszak személy ellen, illetve élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetés, öntudatlan vagy védekezésre képtelen állapotba helyezés; a lenti táblázat jól szemlélteti a fogalmak közti közös és eltérő jegyeket, amelyek alapján megállapíthatóak a fogalmak közti különbségek.</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
lopás – de diefstal	lopás – кража
rablás – diefstal met geweld, de overval, de roof, de beroving	rablás – грабёж, разбой (грабёж – idegen dolog elvétele erőszak alkalmazásával, az élet vagy a testi épség veszélyeztetése nélkül; разбой – idegen dolog elvétele erőszak alkalmazásával, az élet vagy a testi épség veszélyeztetésével)
spanyol	portugál
lopás – hurto	lopás – furto
rablás – robo, atraco	rablás – roubo
<p>Kontextus: A XVI. Kerületi Rendőrkapitányság Bűnügyi Osztálya nyomozást rendelt el rablás bűntett és lopás vétség elkövetésének megállapozott gyanúja miatt egy 24 éves férfi, továbbá lopás vétség elkövetésének megállapozott gyanúja miatt egy 40 éves nő ellen.</p> <p>Dokumentumtípus: bírósági iratok, sajtószöveg</p>	
<p>Források: Bíró E. 2011. <i>Szótár a joghoz</i>. Budapest: Jogismeret Alapítvány. Dobos Cs. 2008. A jogi terminusok jelentésének sajátosságai. In: Gecsó T. – Sárdi Cs. (szerk.) <i>Jel és jelentés</i>. Budapest: Tinta Könyvkiadó.</p>	

FOGALMI JEGYEK	LOPÁS	RABLÁS
idegen dolog	+	+
jogtalan eltulajdonítás	+	+
személy elleni erőszak	-	+
élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetés	-	+
öntudatlan, védekezésre képtelen állapot	-	+

(Dobos Cs. 2008: 96 nyomán)

TERMINUS: SZÁNDÉKOSSÁG	TÁRGYKÖR: BÜNTETŐJOG (ANYAGI JOG)
<p>Definíció: A <i>szándékosság</i> a gondatlanság fogalmával párban tárgyalandó. Szándékosan követi el a bűncselekményt, aki cselekményének következményeit kívánja (egyeses szándék), vagy e következményekbe beleenyuszik (esetleges szándék) (lásd Btk. 7. §). Gondatlanságból követi el a bűncselekményt, aki előre látja cselekményének lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában (luxuria, tudatos gondatlanság), vagy cselekménye lehetséges következményeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja (negligencia, hanyagság) (lásd Btk. 8. §).</p> <p>A <i>szándékosság</i> felosztása (jogtudományi kategóriák): egyeses szándék (dolus directus), amelyet a magatartás következményeinek előre látása és kívánása jellemez; eshetőleges szándék (dolus eventualis), amelyet a magatartás következményeinek lehetőségébe való belenyugvás jellemez.</p> <p>A gondatlanság felosztása: tudatos gondatlanság (luxuria), amelyet a magatartás következményeinek előre látása, de annak következményeinek elmaradásában való könnyelmű bizás jellemez; hanyag gondatlanság (negligencia), amelyet a magatartás következményeinek előre nem látása jellemez, mert az elvárható körültekintést elmulasztja.</p> <p>Főszabályként a bűncselekmény szándékosan elkövetett cselekmény. Nincs minden bűncselekménynek gondatlan alakzata. A törvény a gondatlan elkövetést enyhébben rendeli büntetni. Ahol a törvény nem rendelkezik gondatlan alakzatról, ott csak a szándékosság jöhet szóba.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>szándékosság</i> alapvetően büntetőjogi kategória, de a polgári jogon belül a kártérítési jogban megjelenik a felelősség szubjektív elemeként. A károkozó vétkes, ha a kárt <i>gondatlanul</i> (a társadalmi átlagnak nem megfelelő elvárható magatartásával) vagy szándékosan okozta. A polgári jogban nem a cselekvő személyére vonatkoztatva, hanem mérceként értelmezendő, amely az adott személytől adott helyzetben elvárható magatartást takar.</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
szándékosság – het opzet, de opzettelijckheid	szándékosság – умысел
szándékossággal – met opzet, opzettelijck	szándékossággal – с умыслом
gondatlanság – de nalatigheid	gondatlanság – неосторожность
gondatlanságból – onopzettelijck, door nalatigheid, door schuld	gondatlanságból – по неосторожности
spanyol	portugál
szándékosság – dolo	szándékosság – intencionalidade
szándékossággal – con dolo	szándékossággal – com intencionalidade
gondatlanság – negligencia	gondatlanság – negligência
gondatlanságból – por negligencia	gondatlanságból – por negligência
Kontextus: Szándékosan gyűjtötták fel a hétvégi házat.	
Dokumentumtípus: bírósági határozatok, sajtószövegek	
Források: 2012. évi törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.). Lamm V. (főszerk.) 2009. <i>Jogi lexikon</i> . Budapest: KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft. Karsai K. – Szomora Zs. – Vida M. 2013. <i>Anyagi büntetőjog. Különös rész II.</i> Szeged: Iurisperitus Bt. 213–214.	

TERMINUS: MAGÁNVÁDLÓ	TÁRGYKÖR: BÜNTETŐ ELJÁRÁSJOG
<p>Definíció: Be. 37. § „A büntetőeljárásban a terhelt, a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy, a védő, a sértett, a magánvádló, a pótmagánvádló, a magánfél, a vagyoni érdekelt, az egyéb érdekelt és törvényben meghatározottak szerint az eljárás alá vont jogi személy vesz részt.”</p> <p>Törvényes vád: Az ítékezés alapja: Be. 6. §: „6. § (1) A bíróság vád alapján ítélik. (2) A bíróságnak a vádról döntenie kell, a vádon túl nem terjeszkehet. (3) A bíróság csak a megvádolt személy büntetőjogi felelősségéről dönthet, és csak olyan cselekményt bírálhat el, amelyet a vád tartalmaz.”</p> <p>Vádló: közzvaldó (ügyész), magánvádló (sértett), pótmagánvádló (sértett). Az ügyész vádirat benyújtásával emel vádat, a sértett a magánindítvány előterjesztésével (Ugróczky 2009).</p> <p>Ügyész: az ügyész mint az ügyesség tagja vádat emel és vádat képvisel, lásd részletesebben: Be. „25. § (1) Az ügyesség a közzvaldó. (2) Az ügyesség nyomoz, felügyeli a felderítés törvényességét, valamint irányítja a vizsgálatot. (3) Az ügyesség előkészítő eljárást végez és a más szerv által végzett előkészítő eljárásban ellátja az e törvényben meghatározott feladatait.” Be. 421. § (1) bekezdés: „Az ügyesség a vádiratnak a bírósághoz való benyújtásával emel vádat. (2) A vádemelés miatt nincs helye jogorvoslatnak.”</p> <p>Ügyességi fogalmazó: az a jogi egyetemet végzett ügyességi alkalmazott, aki ügyészi feladatokat lát el az ügyészek mellett, a jogkörei azonban korlátozottabbak, mint a hierarchiában felette álló alügyészé és ügyészé.</p> <p>Magánvádló: „A törvény egyes esetekben úgy rendelkezik, hogy ha a sértett az elkövető felelősségére vonását kéri, a vádat az ügyész helyett személyesen ő képviseli. Ilyen például a becstelenség, rágalmazás vagy a könnyű testi sértés” (Vadász 2016). Ide sorolható még a magánindítvány megsejtése, a levéltitok megsértése és a kegyeletisértés. Az eljárásban a magánvádló a törvényben meghatározott esetekben (pl. becstelenség) a bűncselekmény csak magánindítványra büntethető. A magánindítvány előterjesztésére a sértett jogosult, annak hiánya másodlagos büntethetőséget kizáró ok. A magánindítvány benyújtását követően egyes cselekmények esetében a vádat az ügyész (közzvaldó) képviseli, más cselekmények esetében a sértett mint magánvádló képviseli a vádat (pl. becstelenség) (Ugróczky 2009).</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>magánvádló</i> nem keverendő össze a <i>magánféllel</i>, aki <i>sértetként</i> a büntetőeljárásban polgári jogi igényt terjeszt elő, azaz kéri a <i>bűncselekmény</i>vel összefüggésben keletkezett kára megtérítését (Vadász 2016). <i>Magánfél</i>: az a sértett, aki a büntetőeljárásban polgári jogi igényt érvenyesít. A <i>magánfél</i> a terhelttel szemben azt a polgári jogi igényt érvenyesítheti, amely a vád tárgyává tett cselekmény következtében keletkezett. Az orosz ügyességi rendszerben nincsen <i>al-ügyész</i> megnevezésű ügyességi alkalmazott. Az orosz Pp. csak a <i>magánvádló</i> fogalmát ismeri.</p>

Pótmagánvádló:

„A sértett, aki feljelentés elutasítása, a nyomozás megszüntetése vagy a vádelejtés esetén az ügyész helyébe lépve személyesen képviseli a vádat” (Vadász 2016).
Okai például: az ügyész nem emelt vádat, illetőleg a vád képviselőt – magánvádas eljárásban elrendelt nyomozás eredményeként – nem vette át, vagy az ügyész a tárgyaláson a vádat azért ejtette el, mert megítélése szerint a bűncselekmény nem közzvádra üldözendő (Ugróczy 2009). Be. 54. § „A pótmagánvádló az a sértett, aki vagy amely az e törvényben meghatározott esetekben közzvádra üldözendő bűncselekmény miatt a vádat képviseli.” Be. 787. § (1) bekezdés: „E törvény rendelkezéseit a pótmagánvádas eljárásban az e Fejezetben foglalt elérésekkel kell alkalmazni. (2) A sértett az e törvényben meghatározottak szerint pótmagánvádlóként léphet fel, ha a) az ügyészség vagy a nyomozó hatóság a feljelentést elutasította, b) az ügyészség vagy a nyomozó hatóság az eljárást megszüntette, c) az ügyészség a vádat ejtette.”

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:

holland	orosz
magánvádló – de particuliere eiser, de particuliere aanklager	magánvádló – частный обвинитель
rótmagánvádló – de subsidiaire particuliere aanklager (terminusjelölt)	rótmagánvádló – дополнительный частный обвинитель
közvádló = ügyész – de openbare aanklager (NL: officier van justitie, advocaat-generaal [bij het gerechtshof]), (B: procureur des Konings, procureur generaal)	közvádló = ügyész – государственный обвинитель = прокурор
alügyész – de (hulp)officier van justitie (NL), de vice-procureur (B)	alügyész – помощник прокурора, вице-прокурор (terminusjelölt)
ügyészségi fogalmazó – de officier van justitie in opleiding (OIO, NL), de procureur in opleiding (terminusjelölt, B)	ügyészségi fogalmazó – младший помощник прокурора (terminusjelölt)
magánfél – de particuliere partij, de civiele partij, de burgerlijke partij	magánfél – гражданский истец
spanyol	portugál
magánvádló – acusador particular	magánvádló – acusador particular
rótmagánvádló – sustituto/a del/de la acusador/a particular, acusador/a particular sustituto/a	rótmagánvádló – procurador particular substituto
közvádló = ügyész – acusador público = fiscal	közvádló = ügyész – acusador público = procurador
alügyész – fiscal adjunto	alügyész – procurador adjunto
ügyészségi fogalmazó – fiscal en prácticas	ügyészségi fogalmazó – magistrado estagiário do Ministério Público
magánfél – parte particular	magánfél – parte particular
Lásd még: terhelt, bírósági titkár	
Kontextus: Ha a magánvádló, azaz a sértett képviseli a vádat, akkor őt terheli a terhelt bűnösségének bizonyítása.	
Dokumentumtípus: bírósági iratok	
Források: 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (Be.). Vadász V. 2016. <i>Büntetőeljárás I. modul</i> (kézirat). Ugróczky M. 2009. <i>Büntetőjogi szöszedat</i> (OFFI Zrt. kézirat).	

<p>TERMINUS: ÁRTATLANSÁG VÉLELME</p> <p>Definíció: A vélelem egy, a valóságnak elfogadott feltételezés, egy adott tényből történik következtetés egy másik tényre. Be. „Az ártatlanság vélelme 1. §. „Senki sem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg bűnösségét a bíróság jogerős ügydöntő határozata meg nem állapítja.” „Az ártatlanság vélelme valójában a bűnösség vélelmezésének a tilalmaként fogalmazható meg. Azt jelenti, hogy senki sem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg a bűnösségét a bíróság jogerős határozatában nem állapította meg” (Vadász 2016). A vélelem lehet megdönthető vagy megdönthetetlen. A vélelem nem keverendő össze a fikcióval (ez utóbbira példa: képzelt apa).</p>	<p>TÁRGYKÖR: BŰNTETŐ ELJÁRÁSJOG (ELJÁRÁSJOG)</p> <p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A bűnösséget nem vélelmezik. A <i>vélelem</i> a polgári jog területén is alkalmazott fogalom (pl. <i>apasági vélelem</i>).</p>
<p>NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:</p>	
<p>holland ártatlanság vélelme – het vermoeden van onschuld, de onschuldpresumptie, de presumpctie van onschuld</p>	<p>orosz ártatlanság vélelme – презумпция невиновности</p>
<p>spanyol ártatlanság vélelme – presunción de inocencia</p>	<p>portugál ártatlanság vélelme – presunção de inocência</p>
<p>Lásd még: apasági vélelem</p>	
<p>Kontextus: Az ENSZ 1948-ban elfogadott <i>Az emberi jogok egyetemes nyilatkozata</i> az ártatlanság vélelmet elsősorban a bűntető igazságszolgáltatás számára fogalmazza meg. E szerint minden büntetendő cselekménnyel vádolt személy ártatlannak kell vélelmezni mindaddig, amíg bűnösségét nyilvánosan lefolytatott perben, a védelemhez szükséges valamennyi biztosíték mellett, törvényesen megállapítják.</p>	
<p>Dokumentumtípus: bírósági határozatok</p>	
<p>Források: Bíró E. 2011. <i>Szótár a joghoz</i>. Budapest: Jogismeret Alapítvány. 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (Be.). Vadász V. 2016. <i>Büntetőeljárás I. modul</i> (kézirat). Lásd még: Mánki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közerthetően</i>. Szeged: Iusperitus Kiadó. 84–86.</p>	

TERMINUS: FELFEGYVERKEZVE	TÁRGYKÖR: BÜNTETŐJOG (ANYAGI JOG)
<p>Definíció: Btk. 459. § (1) „5. fégyveresen követi el a bűnselekményt, aki</p> <p>a) működképes löfégyvert, b) robbanóanyagot, c) robbantószert, d) robbanóanyag vagy robbantószert felhasználására szolgáló készütleket tart magánál, vagy a bűnselekményt az a)–d) pontban meghatározottak uránzatával fenyegetve követi el;</p> <p>6. felfegyverkeze követi el a bűnselekményt, aki az ellenállás leküzdése vagy megakadályozása érdekében az élet kioltására alkalmas eszközt tart magánál.” A két fogalom számos bűnselekménynél minősítő körülményt képez.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vgyázata): A <i>felfegyverkeze</i> nem keverendő össze a <i>fégyveresen</i> terminussal; ennek megfeleltetése a különbség kiemelésével idegen nyelven nehézkes. Az orosz jogszabályok nem tesznek különbséget a magyar <i>fégyverrel</i>, <i>fégyveresen</i>, <i>felfegyverkezeve</i> fogalmak között, és a <i>fégyverrel</i> vagy <i>fégyverként</i> használt tárggyal terminust használják, és azonos módon minősít a fégyver alkalmazása és az azzal való fenyegetés. Az orosz jogszabályok közül az 1996. 12. 13-án kelt 150-FZ. sz. A fégyverről szóló szövetségi törvény határozata meg a fégyver fogalmát, amely a magyar <i>fégyveres elkövetés</i> Btk.-ban használt fogalmával szemben nemcsak a löfégyvert, hanem a gáz-, a pneumatikus fégyvert, a jelzőrakétákat, a szűrő-, vágó- és dobófégyvereket is tartalmazza, de – a magyar fogalommal szemben – nem tartalmazza a robbanóanyagot és a robbantószert. Az orosz jogszabályok értelmezése szerint <i>fégyverként</i> használt tárggy minden, testi sértést okozó tárggy (balta, feszítővas, betonvas, konyhakés, baseballütő stb.).</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
fégyveresen – gewapend, bewapend, met voorhanden van een (vuur)wapen	fégyveresen – с применением оружия
felfegyverkeze – gewapend, bewapend, met voorhanden van een (vuur)wapen	felfegyverkeze – с применением оружия или предметов, используемых в качестве оружия (функционалис эквиваленс)
spanyol	portugál
fégyveresen – con arma(s)	fégyveresen – com arma / usando arma
felfegyverkeze – armado	felfegyverkeze – armado
Kontextus: Amennyiben a terhelt a bűnselekményt fégyveresen vagy felfegyverkezeve, tömegzavargás résztvevőjeként követi el, úgy vele szemben a bíróság kettő évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztést szabhat ki.	
Dokumentumtípus: bírósági iratok	
Források: 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.).	

<p>TERMINUS: NAPI TÉTEL</p>	<p>TÁRGYKÖR: BŰNTETŐ ANYAGI JOG</p>
<p>Definíció: A bíróság az elkövetett bűncselekmény tárgyi súlyának megfelelően, szem előtt tartva a büntetés kiszabásakor az elérti kívánt anyagi előnyt, a törvényi keretben (napokban) meghatározza a büntetés mértékét (<i>napi tételek száma</i>). A bíróság meghatározza az egy napi tételnek megfelelő pénzüsszeget, és figyelembe veszi az elkövető vagyoni, jövedelmi, személyi viszonyait, vagyis a napi pénzüsszeg nem haladhatja meg és nem is merítheti ki az elkövető napi teljes jövedelmét. Ezen felül figyelembe veheti még a személyi viszonyait, az életritét és a tényleges vagyoni helyzetét is. Számítása a következő módon történik: a fizetendő pénzüsszegét összegét úgy kapjuk meg, ha a <i>napi tételek</i> számát megszorozzuk a napi tételek összegével. A pénzüsszeg meg nem fizetése esetén a napi tételeket (többnyire fogházban) végrehajtható szabadságvesztésre kell átváltatni (egynapi pénzüsszeg = egynapi szabadságvesztés). Lehetőség van még: felfüggesztésre, fizetés halasztására, illetve részletfizetésre (Lamm 2009 nyomán).</p> <p>Btk. „50. § (1) A pénzüsszegét úgy kell kiszabni, hogy – figyelemmel a bűncselekmény tárgyi súlyára – meg kell állapítani a pénzüsszeg mérténét a tételeinek számát, és – az elkövető vagyoni, jövedelmi, személyi viszonyaihoz és életritéhez mérten – az egy napi tételnek megfelelő összeget.”</p> <p>„51. § (1) Ha az elítélt a pénzüsszegét nem fizeti meg, illetve részletfizetés engedélyezése esetén egyhavi részlet megfizetését elmulasztja, a pénzüsszegét meg nem fizetett részét szabadságvesztésre kell átváltatni.”</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>napi tétel</i> a <i>pénzüsszeg</i> alárendelt fogalma (tájfogalma).</p>
<p>NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:</p>	
<p>holland</p>	<p>orosz</p>
<p>napi tétel – het dagesljkx bedrag, de dwangsom per dag (terminusjelölt)</p>	<p>napi tétel – суточная ставка, штрафодни (funkcionális ekvivalens)</p>
<p>spanyol</p>	<p>portugál</p>
<p>napi tétel – cuota diaria</p>	<p>napi tétel – dias de multa</p>
<p>Lásd még: pénzüsszeg</p>	
<p>Kontextus: A bíróság az x. számú ügyben jogerősen pénzüsszegre ítél II. rendű terhelt büntetését – a pénzüsszeg meg nem fizetése folytán – 250 napi fogházban végrehajtható szabadságvesztésre változtatta át.</p>	
<p>Dokumentumtípus: bírósági iratok</p>	
<p>Források: 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.). Lamm V. (főszerk.) 2009. <i>Jogi lexikon</i>. Budapest: KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomsgyártató Kft. PT: Códigos Penal, artigo 90.º-B</p>	

TERMINUS: ÓVADÉK	TÁRGYKÖR: BÜNTETŐ ELJÁRÁSJOG
<p>Definíció: Be. 284. §: „Az óvadék a bíróság által meghatározott pénzösszeg, amelynek célja a bíróság által elrendelt távollattartás, illetve büntügyi felügyelet megatartási szabályai megtartásának, valamint a terhelt eljárási cselekményeken való jelenlétének elősegítése. Az óvadék megállapításának e törvény eltérő rendelkezése hiányában valamennyi, a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés 276. § (2) bekezdésében meghatározott oka esetén helye van.” Az óvadék olyan biztosítékjellegű intézkedés, amely nem önállóan, hanem a távollattartás és a büntügyi felügyelet elrendelése mellett alkalmazható, és elősegíti a terhelt eljárási cselekményeken való jelenlétét. „Az óvadék a bíróság által meghatározott összeg, amely a terheltnek az eljárási cselekményeken való jelenlétét biztosítja” (Ugróczy 2009), továbbá a távollattartás és a büntügyi felügyelet, mint kényszerintézkedések magatartási szabályainak megtartását is szolgálja. „A bíróság által jogerősen megállapított óvadékat a bíróságán készpenzben kell letenni, vagy annak letételét meghatározott módon kell igazolni. Ennek megtörténte után a fogva lévő terheltet haladéktalanul szabadon kell bocsátani” (Ugróczy 2009). A bíróság az óvadék engedélyezésével azzal a feltétellel dönt az előzetes letartóztatás megszüntetéséről, hogy az óvadék összegét megfizetik (Vadász 2016).</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A polgári jogon belül is létezik óvadék, ez azonban más fogalmat takar: valamely követelés (szerződéses kötelezettség) biztosítására pénzen vagy egyéb pénzügyi eszközön, vagyontárgyon óvadék alapítható (Ptk. 5:95. §). Fogalomként Hollandiában a <i>de borgtocht</i>, Belgiumban a <i>de borgsom</i> használatos, magára a pénzösszegre mindkét országban a <i>de borgsom</i> terminust használják.</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
óvadék – de borgtocht (NL), de borgsom (B), de borgsom (NL és B)	óvadék – залог
spanyol	portugál
óvadék – fianza	óvadék – fiança
Kontextus: A bíróság megkapta az óvadékat, így a terhelt házi őrizetbe került.	
Dokumentumtípus: bírósági iratok, sajtószöveg	
Források: 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (Be.). Ugróczy M 2009. <i>Büntetőjogi szövedet</i> (OFFI Zrt. kézirat). Vadász V. 2016. <i>Büntetőeljárási modul I.</i> (kézirat).	

TERMINUS: POLGÁRI JOG	TÁRGYKÖR: POLGÁRI JOG
<p>Definíció: A polgári jog vagyoni és személyi viszonyok jogi szabályainak együtteséből képződött önálló jogágazat. A magánjog kifejezés is használatos ennek az ágazatnak a megnevezésére egyes jogrendszerekben kizárólagosan vagy szinonimaként, a két fogalom viszonya szakmai viták tárgyát is képezi. Mai felfogásban Magyarországon a magánjog a magánjellegű életviszonyokat, a mellérendelt jogalanyok viszonyait szabályozza, míg a <i>polgári jog</i> a magánjog egyik ága, amelyből idovel önálló jogággá vált, például a munkajog. A <i>polgári jog</i> szabályai jogalanyok (személyek) egymás közötti családi és általában véve ártalmatlanított viszonyait rendezik. Ez utóbbi viszonyokban a személyek egymásnak nem alá-, illetve fölrendelték, hanem egymással a mellérendeltség viszonyában állnak, függetlenül attól, hogy természetes személy (ember) vagy jogi személy (szervezet, állam) szerepel bennük. Ez az eltérő módszertani alapállás alapján állítható szembe a közjoggal (Lamm 2009 nyomán). A <i>polgári jog</i> mint gyűjtőfogalom részterületei a családjog, az öröklési jog, a dologi jog, a kötelmi jog, a társasági jog stb.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>polgári jog</i> nem tévesztendő össze a <i>polgárjoggal</i>, amely más fogalmat takar. A polgárjog az állampolgárt az államhoz való viszonyában megillető jog, mint például a polgárjogi harcos; továbbá árvitt értelemben: megszokottá válik (polgárjogot nyer) (ÉKsz; http://www.jogforum.hu/forum/13/20581.0.0.1.1)</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
polgári jog – het burgerlijk recht, het privaatrecht, het civielrecht	polgári jog – гражданское право
polgárjog – het burgerrecht	polgárjog – гражданские права
spanyol	portugál
polgári jog – derecho civil	polgári jog – direito civil
polgárjog – derechos civiles	polgárjog – direitos civis
Kontextus: A polgári jog kódexe a Ptk., amely a polgári jogterületek esetében alapvető jogforrásként, háttérjogszabályként kezelendő.	
Dokumentumtípus: jogi szakszövegek	
Források: Lamm V. (főszerk.) 2009. <i>Jogi Lexikon</i> . Budapest: KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalom-szolgáltató Kft. Pusztai F. (főszerk.) 2003. <i>Magyar értelmező kéziszótár</i> . [ÉKsz.] Budapest: Akadémiai Kiadó. http://www.jogiforum.hu/forum/13/20581.0.0.1.1 . Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közhelyen</i> . Szeged: Iusperitus Kiadó. 307.	

TERMINUS: HÁZASSÁG FELBONTÁSA	TÁRGYKÖR: POLGÁRI JOG – CSALÁDJOG
<p>Definíció:</p> <p>Ptk. Negyedik könyv Családjog, Második rész, A házasság, III. cím, A házasság megszűnése 4:21. §: „[A házasság felbontása] (1) A bíróság a házasságot bármelyik házastárs kérelmére felbontja, ha az teljesen és helyrehozhatatlanul megromlott. A házasság teljes és helyrehozhatatlan megromlása állapítható meg különösen abban az esetben, ha a házastársak között az életközösség megszűnt, és annak helyreállítására – az életközösség megszűnéséhez vezető folyamat, illetve a különélés időtartama alapján – nincs kilátás.</p> <p>(2) A bíróság a házasságot az (1) bekezdésben foglalt körülmények vizsgálatára nélkül bontja fel, ha azt a házastársak végleges elhatározáson alapuló, befolyásmentes megegyezésük alapján közösen kérik.</p> <p>(3) A házasságnak a (2) bekezdés szerinti felbontására akkor van lehetőség, ha a házastársak a közös gyermek tekintetében a szülői felügyelet gyakorlása, a különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartás, a gyermek tartása, a házastársi közös lakás használata, valamint – ez iránti igény esetén – a házastársi tartás kérdésében megegyeztek, és perbeli egyezségüket a bíróság jóváhagyta.</p> <p>(4) Ha a házastársak közös szülői felügyeletben állapodnak meg, a kapcsolattartás kérdésében nem kell megegyezniük, a gyermek lakóhelyét azonban meg kell határozniuk.</p> <p>(5) A házasság felbontásánál a közös gyermek érdekét figyelembe kell venni.</p> <p>(6) A szülői felügyelet gyakorlásának, a szülő és a gyermek közötti kapcsolattartásnak és a gyermek tartásának rendezése során a gyermek érdekének kell elsődlegesen érvényesülnie.”</p> <p>A házasság felbontása és a házasság érvénytelenné nyilvánítása nem azonos fogalmak. A házasság felbontásával összefüggő fogalmak a különválás és különélés, amely kifejezések más-más fogalmat jelölnek. Míg a különválás a házasság felbontásának köznyelvi szinonimájaként értelmezhető, addig a különélés számos államban külön jogintézmény, amelyet bíróság hagy jóvá, és a <i>házasság felbontását</i> gyakran kötelező jelleggel előzi meg.</p> <p>A polgári házasságkötésre való alkalmasságot (pl. olaszországi iratokban külön jelölik, hogy csak polgári és nem egyházi bontás történt) szinten másként sorolhatják be államonként: például Olaszországban a szabad családi állapot a hivatalos terminus.</p> <p>A 2010. évi I. törvény az anyakönyvi eljárásról 3. § értelmében: „e) családi állapot: hajadon, nőtlen, nős, férjes, bejegyzett életárs, özvegy, özvegy bejegyzett életárs, elvált, elvált bejegyzett életárs, házassága megszűnt vagy bejegyzett életársi kapcsolata megszűnt.”</p> <p>Magyarországon a különélés nem külön jogintézmény, a felek esetében a házassági életközösség megszűnése használatos fogalom (lásd Ptk. 4:29).</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat):</p> <p>A válás és válóper köznyelvi kifejezések, helyettük magyar nyelven a <i>házasság felbontása</i> és a bontóper a használandó terminusok. A <i>különválás</i> és <i>különélés</i> kifejezések sem keverendők egymással, mert más fogalmat jelölnek. A <i>szabad családi állapot</i> az anyakönyvvezetők számára nem értelmezhető, mert nem magyar jogintézmény, és csak annyit takar, hogy az adott személy nem házas. Éppen ezért ennek a családi állapotnak a típusát konkretizálni (és dokumentálni) kell (<i>nőtlen, hajadon, elvált, özvegy</i>).</p> <p>Hollandiában lehetséges az ún. „ágytól és asztaltól való elválás” (vallási és pénzügyi okból), ennek jogi következményei vannak (pl. öröklés esetén).</p> <p>Belgiumban a <i>feitelijke scheiding</i> terminus a „tényleges válást” jelöli. Ugyan nem jogi fogalom, de pénzügyek és társadalombiztosítási kérdések esetén figyelembe veszik.</p>

(Érdekességképpen megemlítendő, hogy korábban a magyar jogban is létezett különélés, amelyet a házassági jogról szóló 1894. évi XXXI. törvénycikkk „ágytól és asztaltól való elválásnak” nevezett, amelyet abban az esetben igényelhetek a felek, ha a házasság felbontható volt, a keresetben vagy a viszontkeresetben a felbontás helyett az ágytól és asztaltól való elválást kérhették a felek a bíróságtól.)	
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
házasság felbontása – de echtscheiding	házasság felbontása – расторжение брака
különélés – de scheiding van tafel en bed („ágytól és asztaltól való elválás”, NL), de feitelijk scheiding (B)	különélés – раздельное проживание
spanyol	portugál
házasság felbontása – disolución del matrimonio	házasság felbontása – dissolução do casamento
különélés – separación	különélés – separação judicial
Kontextus: Mindkét fél kérte a házasság felbontását az annak megromlásához vezető okok feltárása nélkül.	
Dokumentumtípus: bírósági iratok	
Források: 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.). Várnai J. Sz. – Mészáros A. É. 2011. <i>Fordítókataloz.</i> Budapest: Tinta Könyvkiadó. 74., Lásd még: Márki David, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közérthetően.</i> Szeged: Iusperitus Kiadó. 175–178.	

<p>TERMINUS: APASÁGI VÉLELEM</p>	<p>TÁRGYKÖR: POLGÁRI JOG – CSALÁDJOG</p>
<p>Definíció: A vélelem egy, a valóságnak elfogadott feltételezés, egy adott tényből történik következtetés egy másik tényre (Bíró 2011), ilyen például a fogamzási idő véelme és az apasági vélelem, az ártatlanság véelme. A vélelem fogalma tehát előfeltételezést, valószínűsítést, elővélekedést takar.</p> <p>Az <i>apasági vélelem</i> a véelmelek sajátos csoportját képezi, amely a gyermek apjának megállapításához kötődik. Az úgynevezett alapvélelem az anya férjére vonatkozik, amely szerint a gyermek apjának az anya férjét kell tekinteni, feltéve, hogy a férj az anyával a fogamzási idő kezdetétől a gyermek megszületéséig eltelt időben vagy annak egy részében házassági kötelékben állt. Ez a vélelem független attól, hogy a házastársak a véelmezett fogamzási időben valóban együtt éltek-e, illetve attól, hogy az anya férje nyilvánvalóan nem lehet a gyermek apja (Lamm 2009). Ptk. Negyedik könyv Családjog, Negyedik rész, A rokonság, X. fejezet, Az apaság véelmének megtámadása 4:107. § „[Az apasági vélelem megtámadásának okai] (1) Az apaság véelmét azon az alapon lehet megtámadni, hogy az, akit a vélelem alapján apának kell tekinteni, a gyermek anyjával a fogamzás idejében nemileg nem érintkezett vagy a körülmenyek szerint egyébként lehetetlen, hogy a gyermek tőle származik.”</p> <p>Az <i>apasági vélelem</i> nem tévesztendő össze a képzelt apa jogintézményével, amely olyan nem létező személyt takar, aki egy évtizedekkel ezelőtt a magyar családjogba beépült jogi fikció. A képzelt apa anyakönyvi bejegyzéséről a Ptk. 4:150 § (4) bekezdése rendelkezik. Képzelt apát akkor jegyeznek be, ha nincs olyan személy, akit a gyermek apjának kell tekinteni, és az anya a gyámhatóságnál kezdeményezi, hogy az anyakönyvbe kiskorú gyermeke apjaként képzelt személyt jegyezzenek be, akinek a gyermek családi nevét viselheti. Ellenkező esetben a gyermek az anyja születési vagy házassággal szerzett családi nevét viseli (Ugróczyky 2016).</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>vélelem megtámadni és megdőnteni</i> lehet. A <i>vélelem</i> a büntetőjog területén is alkalmazott fogalom (pl. <i>ártatlanság véelme</i>).</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
apasági vélelem – de vaderschapsregel, het vermoeden van vaderschap	apasági vélelem – презумпция отцовства
megtámad – betwisten	megtámad – оспаривать
megdöntés – de weerlegging	megdöntés – преодоление
spanyol	portugál
apasági vélelem – presunción de paternidad	apasági vélelem – presunção de paternidade
megtámad – impugnar	megtámad – impugnação
megdöntés – refutación	megdöntés – refutar
Lásd még: ártatlanság vélelme	
Kontextus: Amennyiben az apasági vélelem megdöntésére irányuló perben tartott meghallgatáson a felek valamelyike nem jelenik meg, a bíróság az apaság vélelmének megdöntése iránti kérelmet elutasítja.	
Dokumentumtípus: bírósági határozatok	
Források: 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.), Bíró E. 2011. <i>Szótár a joghoz</i> . Budapest: Jogismeret Alapítvány. Lamm V. (főszerk.) 2009. <i>Jogi lexikon</i> . Budapest: KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomsgyártató Kft. Újvárosi M. 2016. <i>Anyakönyvi szakvizsga</i> . Budapest: SL és Társa Bt.	

<p>TERMINUS: GYERMEKTARTÁSDÍJ</p>	<p>TÁRGYKÖR: POLGÁRI JOG – CSALÁDJOG</p>
<p>Definíció: A tartási kötelezettség az eltartott iránti gondoskodást takarja. Ennek elmulasztása bűncselekménynek minősül. Léteznek polgári jogon alapuló tartási szerződések is, amelyek tárgya ellentételzésért cserébe az eltartott gondozása, gyógyíttatása, ápolása és eltemetése (Bíró 2011 nyomán). Többféle tartási fajtát nevesít a Ptk.: gyermektartás, házastársi tartás, élettársi tartás és rokонтartás, az eltartott alapján megnevezve azokat.</p> <p>Gyermektartás: Ptk. Negyedik könyv Családjog, Negyedik rész, A Rokonság, XIII. cím A rokонтartás, XXI. fejezet A kiskorú gyermek tartása 4:216. § „[A gyermektartás módja]</p> <p>(1) A gyermeket gondozó szülő a tartást természetben, a különélő szülő elsősorban pénzben teljesíti (a továbbiakban: gyermektartásdíj).</p> <p>(2) A szülő akkor is kötelezhető gyermektartásdíj fizetésére, ha a gyermek az ő háztartásában él, de tartásáról nem gondoskodik”.</p> <p>Házastársi tartás: Ptk. Negyedik könyv Családjog, Második rész, A házasság, V. cím, A házastársi tartás „4:29. § [A tartásra való jogosultság] (1) A házassági életközösség megszűnése esetén házastársától, a házasság felbontása esetén volt házastársától tartást követelhet az, aki magát önhibáján kívül nem képes eltartani”.</p> <p>Élettársi tartás: Ptk. Negyedik könyv Családjog, Harmadik rész, Az élettársi kapcsolat családjogi hatásai, VII. cím, Az élettársi tartás „4:86. § [Az élettársi tartásra való jogosultság] (1) Az életközösség megszűnése esetén volt élettársától tartást követelhet az, aki magát önhibáján kívül nem képes eltartani, feltéve, hogy az életközösség legalább egy évig fennállt és az élettársak kapcsolatából gyermek született”.</p> <p>Rokонтartás: Ptk. Negyedik könyv Családjog, Negyedik rész, A rokonság, XIII. cím, A rokонтartás, XX. fejezet, A rokонтartás közös szabályai „4:194. § [A rokонтartásra való jogosultság] (1) Rokonaival szemben a jogosult tartásra, aki magát önhibáján kívül nem képes eltartani, és akinek tartásra kötelezhető házastársa, volt házastársa vagy volt élettársa nincs”.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): Az államok tartási kötelezettségeinek fajtái álamonként eltérhetnek (lásd Európai Igazságügyi Hálózat – Tartási igények: http://ec.europa.eu/civiljustice/maintenance_claim/).</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
gyermektartás(díj) – de kinderalimentatie	детское содержание(дij) – алименты на (содержание) ребёнка (köznyelvi és hivatali nyelvhasználat)
házastársi tartás(díj) – de partneralimentatie	házastársi tartás(díj) – алименты на (содержание) супруга / супруги
élettársi tartás(díj) – de partneralimentatie (de onderhoudsuitkering voor ex-partner – terminusjelölt)	élettársi tartás(díj) – алименты на содержание бывшего сожителя
rokontartás(díj) – de alimentatie, de onderhoudsbijdrage voor gezinsleden	rokontartás(díj) – алименты на содержание родственников (tartási kötelezettség – алиментные обязательства)
spanyol	portugál
gyermektartás(díj) – pensión alimenticia	gyermektartás(díj) – pensão de alimentos aos filhos
házastársi tartás(díj) – pensión conyugal	házastársi tartás(díj) – pensão de alimentos aos cônjuges
élettársi tartás(díj) – manutención de la pareja de hecho	élettársi tartás(díj) – pensão de alimentos aos conviventes
rokontartás(díj) – manutención de pacientes	rokontartás(díj) – pensão de alimentos aos familiares
Lásd még: házasság felbontása	
Kontextus: A Budai Központi Kerületi Bíróság jelen perben hozott 35. sorszámú részítéletével a felek házasságát felbontotta, kiskorú gyermeküket az alperes gondozásában helyezte el, kötelezte a felperest tartásdíj fizetésére, rendezte a gyermekkel történő kapcsolattartást.	
Dokumentumtípus: bírósági iratok	
Források: 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.). Bíró E. 2011. <i>Szótár a joghoz</i> . Budapest: Jogismeret Alapítvány. Európai Igazságügyi Hálózat – Tartási igények: maintenance_claim/maintenance_claim_eng_en.htm; Lásd még: Mátki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közhelyen</i> . Szeged: Iusperitus Kiadó. 160–162., 354–360.	

TERMINUS: LAKÓHELY	TÁRGYKÖR: POLGÁRI JOG
<p>Definíció: 1992. évi LXXVI. törvény (Nyrv.) 5. § (2) bekezdése értelmében a „A polgár lakóhelye annak a lakásnak a címe, amelyben a polgár él. A lakcímbeljelentés szempontjából lakásnak tekintendő az az egy vagy több lakóhelyiségből álló épület vagy épületrész, amelyet a polgár életvitelszerűen otthonául használ, továbbá – a külföldön élő magyar és nem magyar állampolgárok kivételével – az a helyiség, ahol valaki szükségéből lakik, vagy – amennyiben más lakása nincs – megszáll.” Nyrv. 26. §. (1) bekezdés: „A Magyarország területén élő, e törvény hatálya alá tartozó polgár (4. § (1) bekezdés) köteles beköltözés vagy kiköltözés után három munkanapon belül lakóhelyének, illetve tartózkodási helyének címét nyilvántartásba vétel céljából bejelenteni (a továbbiakban együtt: lakcímbeljelentés).” A lakóhely tehát az a hely, ahol a polgár életvitelszerűen él (ami független attól, hogy saját tulajdonú, vagy bérlet ingatlanról van szó), lakóhelyének minősül és akként is kell bejelenteni az okmányirodában. Ugyan nem feltétele az életvitelszerű otlakásnak, hogy a polgár a személyi adat- és lakcímnnyilvántartásba be legyen jelentve, de bizonyos szolgáltatásokhoz (pl. személyazonosító igazolvány, útlevel) nem lehet lakcímbeljelentés nélkül hozzájutni. Arcképes igazolvány nélkül igazoltatás esetén a rendőrség hivatalból elimdítja a nyilvántartásba vételt. Létezik a „lakcím nélküli” kategória, amely esetében elegendő a települése nevének (fővárosban a kerület) megadása. A hajléktalanok esetében előfordulhat, hogy van lakóhelyük, de nincs lakcímük, tehát a két fogalom nem minden esetben esik egybe. A lakcím a bejelentett lakóhelyének, illetve tartózkodási helyének címe (lásd 1992. évi LXXVI. törvény a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról 5. § (4) bekezdés). (1992. évi LXXVI. törvény). A közigazgatásban a <i>lakóhely</i> kifejezés a bevett. Nyrv. 5. § (3) bekezdés: „Az állampolgárok tartózkodási helye annak a lakásnak a címe, ahol – lakóhelye végleges elhagyásának szándéka nélkül – három hónapnál hosszabb ideig tartózkodik.” Létezik tényleges tartózkodási hely (lásd Be. 10. § 15. pont és uniós jog: szokásos tartózkodási hely). Nyrv. 5. §. (5) bekezdés: „A polgár értesítési címe: az a cím (címhely, postafiók vagy postai szolgáltató hely), amelyet kapcsolattartásra szolgáló elérhetősége céljából a lakcímén kívül a polgár bejelentett.”</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>lakóhely</i> szinonimája a <i>lakhely</i>. A <i>lakhely</i> körében használatos volt az állandó és ideiglenes <i>lakcím</i> helyett, ma már eredeti iratokon a <i>lakóhelyet</i> és a <i>tartózkodási helyet</i> használják. A köznyelvben használatos az állandó és az ideiglenes lakóhely kifejezés, a jogi terminológiában azonban a <i>lakóhely</i> fogalmában benne van, hogy állandó, a tartózkodási hely fogalmában pedig benne rejlik az ideiglenesség. Ugyanígy az állandó és ideiglenes lakcím sem használatos.</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
lakóhely – het geregisteerde adres, de woonplaats	lakóhely – место жительства
tartózkodási hely – de verblijfsplaats	tartózkodási hely – место пребывания
spanyol	portugál
lakóhely – domicilio	lakóhely – residência
tartózkodási hely – residencia temporal	tartózkodási hely – local de permanência
Kontextus: A lakóhely változását a törvényben előírt adattartalmú lakcímbjelentő lapon kell teljesíteni.	
Dokumentumtípus: közigazgatási iratok, nyilvántartás	
Források: 1992. évi LXXVI. törvény a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról. 2017. évi XXVIII. törvény a nemzetközi magánjogról. 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (Be.). Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak kö-zérthetően</i> . Szeged: Iusperitus Kiadó. 247.	

<p>TERMINUS: TULAJDONI LAP (MÁSOLATA)</p>	<p>TÁRGYKÖR: POLGÁRI JOG – DOLOGI JOG²</p>
<p>Definíció: A <i>tulajdoni lap</i> az ingatlanügyi hatóság által vezetett ingatlan-nyilvántartás részeként az ingatlan alapvető, jogszabályban előírt adatait rögzíti és tartja nyilván. Magyarországon az ingatlan-nyilvántartási adatokat az ingatlanügyi hatóság (kormányhivatalon és járási hivatalokon belüli Földhivatal Osztály) kezeli. Az ingatlan-nyilvántartás településenként tartalmazza az ország valamennyi ingatlanának adatait, az ingatlanhoz kapcsolódó jogokat és jogi szempontból jelentős tényeket, az oda bejegyzett személyeknek a nyilvántartáshoz szükséges személyazonosító adatait. Az ingatlan-nyilvántartás részei: – tulajdoni lap; – okirattár; – ingatlan-nyilvántartási térkép (lásd Földhivatali portál, lásd még 1997. évi CXLI. tv. 2. §). A <i>tulajdoni lap</i> (1997. évi CXLI. tv.); 19. § (1) Az ingatlan-nyilvántartásban az ingatlan adatait, valamint az ingatlanhoz kapcsolódó jogokat és jogilag jelentős tényeket, továbbá azok jogosultjait és a jogosultak adatait a tulajdoni lapra kell bejegyezni, feljegyezni, illetve azon átvezetni.” A <i>tulajdoni lap</i> a szó szoros értelmében nem irat, hanem az elektronikus adatbázisban egy adott ingatlanra vonatkozóan nyilvántartott adatok összessége. A számítógépen kezelt <i>tulajdoni lapon</i> tartja nyilván az ingatlanügyi hatóság egy adott ingatlan adatait, az ahhoz kapcsolódó jogokat és jogilag jelentős tényeket. Az ingatlanok azonosítása helyrajzi számmal történik településenként és azon belül fekvésenként. A <i>tulajdoni lapról</i> kiadható <i>tulajdonilap-másolat</i> az a papíralapú irat (tulajdonképpen hatósági bizonyítvány), amelyet az elektronikus adatbázis adataiból nyomtatnak ki. A mindennapi szóhasználatban ezt hívjuk tulajdoni lapnak. A <i>tulajdonilap-másolat</i> (lásd teljes másolat) az ingatlan összes bejegyzését tartalmazza, míg a szemle csak az aktuális adatokat. A <i>tulajdoni lap</i> három részből áll, amelyeket római számokkal jelölnek (I. az ingatlan számszerűsítései adatai, II. ingatlanhoz kapcsolódó tulajdonjogi információk, III. ingatlanhoz fűződő egyéb jogok és jogosultjai). A térképet és tulajdoni lapot egyaránt érintő változásokat csak egymással összhangban lehet átvezetni. Az ingatlan-nyilvántartási térkép – mely településenként, térképszelvény felosztásban készül – tartalmazza az ingatlan-nyilvántartás szempontjából a következő: település neve, térképszelvény száma, település, fekvés, földrésztlet határvonala, helyrajzi szám, épület, építmény, alrésztlet, művelési ág, minőségi osztály, mintatér, utca, házszám (lásd Földhivatali portál).</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): Az ingatlan-nyilvántartás módját államonként eltérő módon szabályozhatják. Hollandiában például a tulajdoni lap a <i>kadaster</i>-ben rögzített információk igazolására szolgál. A tulajdonjogot az ún. <i>ei-gendomsbewijs</i>, azaz az <i>akte van levering</i> igazolja. Maga a földhivatali jelölés (<i>kadastrale aanduiding</i>) három részből áll, ezek egyike a helyrajzi szám (<i>perceelnummer</i>).</p>

2 A dologi jog a polgári jogon belül a vagyoni jog alapvető része, amely a személyek számára uralmat biztosít a rendelkezésre álló vagyoni értékű javak felett; tehát a vagyoni berendezkedés joga, tárgya leegyszerűsítve az, hogy mely javak felett milyen jogok gyakorolhatók (Lamm 2009). Más szavakkal a dologi jog a dolgon fennálló jog, pl. tulajdon, bérlet (Bíró 2011). A dologi jog jogforrása a Ptk.-n belül az Ötödik könyv – Dologi jog.

A *tulajdoni lap*on található egy speciális rövidítés: „kat. t. jöv. k. fill.”, amely a földértékeléssel és ezen belül a kataszteri jövedelem fogalmával áll összefüggésben. Ez hagyományokon nyugszik, a második világháború előtt Magyarországon a földnek kétféle értékmérő tényezője volt, a földpiac és a földadókataszter (1875. évi VII. tc.), amely a földadó alapjául szolgált. A földadó alapjául szolgáló, aranykoronában kifejezett kataszteri tiszta jövedelmet hat művelési ág és különböző minőségi osztályba sorolás alapján – a termelési költségek és a terményárak átlagának a figyelembevételével – állapították meg. (Lamm 2009) (lásd még kataszteri tiszta jövedelem 1997. évi CXLI. tv. 23. § (4)). Az aranykorona a „mai napig használatos földminősítési értékszám, egységnyi területű föld (pl. 1 katasztrális hold) tiszta jövedelmének, vagyis termőképességének, fekvésének, művelhetőségének mutatója.

Magyarországon 1 hektár átlagos aranykorona-értéke 19” (Földhivatal – fogalomtár).

Az ingatlan-nyilvántartás Magyarországon korábban másképpen folyt, már a kiegyezés előtt létrehozottak a telekkönyvi nyilvántartást, amelyben magánszemélyek telkeit tartották nyilván. Később létrehozottak egy földnyilvántartást a szántóföldek stb. számára.

A telekkönyvi nyilvántartás a bíróságokhoz (igazságszolgáltatás), míg a földnyilvántartás (közigazgatás) a földhivatalokhoz tartozott, míg ezeket 1972-től össze nem vonták, amikor is a telekkönyvi hivatalok megszűntek, és a két nyilvántartást 1980-ig fokozatosan egyesítették ingatlan-nyilvántartás néven.

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:

	orosz
holland	tulajdoni lap-másolat – кадастровая выписка, полная выписка из Реестра недвижимости
tulajdoni lap-másolat – het eigendomsbewijs, de akte van levering (funkcionális ekvivalensek)	ingatlanügyi hatóság (korábban földhivatal) – земельное ведомство (külföldi, főképpen európai földhivataloknál alkalmazott terminus), кадастровая палата (Oroszországban ez az ingatlanügyi hatóság hivatalos elnevezése)
ingatlanügyi hatóság (korábban földhivatal) – het kadaster	ingatlan-nyilvántartás – реестр недвижимости
ingatlan-nyilvántartás – het kadaster	helyrajzi szám – кадастровый номер
helyrajzi szám – de kadastrale aanduiding, het perceelnummer	portugál
spanyol	tulajdoni lap-másolat – copia del título de propiedad / Certificado de Dominio y Cargas
tulajdoni lap-másolat – copia del título de propiedad / Certificado de Dominio y Cargas	ingatlanügyi hatóság (korábban földhivatal) – Conservatória do Registo Predial
ingatlanügyi hatóság (korábban földhivatal) – autoridad catastral	ingatlan-nyilvántartás – registo predial
ingatlan-nyilvántartás – Catastro	helyrajzi szám – número topográfico / NIP (número de identificação do prédio)
helyrajzi szám – número/referencia catastral	
helyrajzi szám – número/referencia catastral	
helyrajzi szám – número/referencia catastral	
helyrajzi szám – número/referencia catastral	
helyrajzi szám – número/referencia catastral	
helyrajzi szám – número/referencia catastral	
helyrajzi szám – número/referencia catastral	
helyrajzi szám – número/referencia catastral	
helyrajzi szám – número/referencia catastral	
helyrajzi szám – número/referencia catastral	

Lásd még: birtoklás joga

Kontextus: Az Eladó 1/1 arányú kizárólagos tulajdonát képezi a (városi) ingatlan-nyilvántartásban hrsz. alatt nyilvántartott, természetben (város) belterületén található kivett ipartelep megjelölésű, 30 000 m² alapterületű ingatlan (a továbbiakban Ingatlan), amely korábban a tatabányai ingatlan-nyilvántartásban hrsz. alatt nyilvántartott kivett ipartelep megjelölésű 1 ha 7000 m² alapterületű ingatlan megosztása során keletkezett a (városi) Közzeti Földhivatal számú, jogerős határozatában foglaltaknak megfelelően. Az Ingatlannak az ingatlan-nyilvántartásból kikért,-i keltezésű tulajdoni lapja a jelen Szerződés 1. sz. mellékletét képezi, a (városi) Közzeti Földhivatal fenti számú határozata a jelen Szerződés 2. sz. mellékletét képezi. Az Ingatlan tulajdoni lapja alapján nem tehermentes.

Dokumentumtípus: ingatlan-adásvételi szerződés

Források: 1997. évi CXLI. törvény az ingatlan-nyilvántartásról. Földhivatali portál: <http://www.foldhivatal.hu/content/view/72/118>. Földhivatali fogalomtár: <http://www.foldhivatal.hu/content/view/65/99/>.

FŐVÁROSI KERÜLETEK FÖLDHIVATALA
 Budapest, XI. Budafoki út 59. 1519 Pf. 415.

Tulajdoni lap - szemle
 2000. 10. 25. 09 : 25 : 10

BUDAPEST XXII. KER.
 Belterület 23458/8/A/13

1223 BUDAPEST XXII. KER. Vadvitész utca 14. 2. emelet ajtó: 13

Szeletjevi/23537/2000.10.05
 FŐVÁROSI ILLAZRÉHIVATAL 1054 BUDAPEST V. KER. Bajcsy-Zsilinszky út 36-38,
 Jelműsajlog törlés iránti kérelem

OKHát: I/I
 lap oldalazása:
 aktuális lap/összes lap
 a tulajdoni lap másolat
 típusa

BUDAPÉST XXII. KER.
 Belterület 23458/8/A/13

**szélfegy: iktatószám,
 tartalom**

**ingatlan megnevezése,
 számszerű adatai**

I. RÉSZ
 1. az egyéb önálló ingatlan adatai:
 megnevezés terület erőkötés eszmái hányod
 az opón/ÉK

Lakda 51 2 0 249/1000
 Befolygató határozat:1989/1999/01.10.
 Társeabás
 Az önálló ingatlanhoz tartoznak az alábbi okiratban meghatározott helyiségek.

tulajdonjogi adatok

II. RÉSZ
 3. hányad: 1/1
 Jelműsajlog
 befolygató határozat:10235/1999/1999.09.08.
 jogállás: tulajdonos
 név: Orbos Áron
 szél.: 1955.01.01.
 é. név: Kiss Ákosilla
 cím: 1225 BUDAPEST XXII. KER. Orbos út 293.

**egyéb jogok
 és tények**

III. RÉSZ
 1. befolygató határozat:7690/1/1999/1999.12.01.
 Jelműsajlog:1000 Pf. azaz háromszázhatvanöt-hatvan hét ezerötvenöt
 és hatvanötöt forintig
 Jelműsajlog:
 név: FŐVÁROSI ILLAZRÉHIVATAL
 cím: 1054 BUDAPEST V. KER. Bajcsy-Zsilinszky út 36-38.

TULAJDONI LAP VÉGE
 a tájárás,
 kiadó földhivatal
 pecsétje

<http://www.foldhivatal.hu/content/view/72/118>

TERMINUS: BIRTOKLÁS JOGA	TÁRGYKÖR: POLGÁRI JOG – DOLOGI JOG
<p>Definíció: „A birtok: tényleges hatalom a dolog felett” (Lenkovichs 2008: 252). A birtoklás a tulajdon-jog tárgya, a dolog feletti fizikai hatalom, függetlenül attól, hogy ennek mi a jogcíme, és hogy van-e valamilyen jogalapja ennek (Székely 2008: 68). Ptk. Ötödik könyv, Dologi jog, Második rész, A tulajdonjog, IV. cím, A tulajdonjog tartalma és védelme 5:21. §: „[A birtoklás joga] A tulajdonost megilleti a birtoklás joga és a birtokvédelem.” A birtoklás, azaz a dolog feletti fizikai hatalom, nem keverendő össze a tulajdonjoggal. A birtoklás joga a tulajdonoson kívül más is megilletethet. A tulajdonjog a tulajdonos joga egy meghatározott dolog felett, amely három részelembet foglal magába: birtoklás joga, a használat-hasznosítás, hasznok szedése jogát és a rendelkezés jogát. Ptk. Ötödik könyv, Dologi jog, Második rész, A tulajdonjog, III. cím, A tulajdonjog általános szabályai 5:13. §: [A tulajdonjog] (1) A tulajdonost tulajdonjogának tárgyán – jogszabály és mások jogai által megszabott korlátok között – teljes és kizárólagos jogi hatalom illeti meg. (2) A tulajdonost megilleti különösen a birtoklás, a használat, a hasznosítás, a hasznok szedése és a rendelkezés joga. (3) A tulajdonosnak joga van minden jogosulatlan behatás kizárására.” Ingatlan adásvétele esetében az ingatlan birtokbaadása és -vétele elkülönül a tulajdonjog átszállásától.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>birtoklás joga (birtoklás)</i> és a <i>tulajdonjog ter-</i> minus két különböző fogalmat takar.</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
birtoqlás joga – het bezitsrecht	birtoqlás joga – право владения
tulajdonjog – het eigendomsrecht	tulajdonjog – право собственности
spanyol	portugál
birtoqlás joga – derecho de posesión	birtoqlás joga – direito de posse
tulajdonjog – derecho de propiedad	tulajdonjog – direito de propriedade
Lásd még: haszonélvezet	
Kontextus: Az ingatlanvásárlás utolsó lépése a birtoqlabaadás, vagy ahogyan leggyakrabban emlegetni szokták, a kulcsátadás. A birtoqlabaadáskor birtoqlabaadási jegyzőkönyvet kell felvenni, amelyben rögzíteni kell a közüzemi mérőórák állását és gyári számát. Az új tulajdonost illetik meg az ingatlanl kapcsolatos dokumentumok is.	
Dokumentumtípus: ingatlan-adásvételi szerződés, bírósági iratok	
Források: 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.). Székely 2008. <i>A polgári per alapjai</i> . Budapest: Eötvös József Kiadó. Lenkovics B. 2008. <i>Magyar polgári jog. Dologi jog</i> . Budapest: Eötvös József Könyvkiadó. Lásd még: Márki Dávid, Szaniszló Réka (szerk.) 2020. <i>Közjogi fogalmak közhírbetűen</i> . Szeged: Iusperitrus Kiadó. 374–375.	

TERMINUS: HASZONÉLVEZET	TÁRGYKÖR: POLGÁRI JOG – DOLOGI JOG ÉS ÖRÖKLÉSI JOG
<p>Definíció: Ptk. 5:147. §: „[A haszonélvezeti jog tartalma] (1) Haszonélvezeti jogánál fogva a jogosult a más személy tulajdonában álló dologt birtokában tarthatja, használhatja, hasznosíthatja és hasznait szedheti. (...)</p> <p>A természetes személyt megillető haszonélvezeti jog korlátozott időre és legfeljebb a jogosult haláláig állhat fenn.</p> <p>Jogi személy javára haszonélvezeti jog korlátozott időre, de legfeljebb ötven évre engedhető; a határozatlan időre alapított haszonélvezeti jog ötven évig áll fenn.”</p> <p>A <i>haszonélvezet</i> olyan jogviszony, amelynél fogva valaki a más tulajdonában álló ingatlan vagy ingó dologt birtokolhatja és használhatja. Házastársi haszonélvezet: a gyakorlatban az ingatlanok esetében, a házassági vagyonközösségi hányad öröklése esetén fordul elő (Lamm 2009). Például az elhaltal közösen lakott lakást az örökhagyó gyermeke öröklő, az elhunyt özvegy házastársa birtokolja, használhatja, de a házastárs nem tulajdonos (lásd részletesebben a rendelkezéseket a PTK. 7:58 és 7:59 § szerint).</p> <p>Tulajdonképpen „erősebb” jogosultságot jelent, mint a tulajdonjog: a haszonélvező bérbé adhatja az ingatlan a tulajdonos hozzájárulása nélkül, de fordítva ez már nem igaz.</p> <p>A tulajdoni lap III. része tartalmazza a haszonélvezetet.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>haszonélvezet</i> jogviszonyként értelmezendő.</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
<p>holland</p> <p>haszonélvezet – het vruchtgebruik</p>	<p>orosz</p> <p>haszonélvezet – право личного пользования, usufrukt (Jus fructuи értémben, hasonló megoldások: Право получать доходы, Право пользования имуществом, de holtig tartó haszonélvezet (mint az eltartás egy formája): пожизненная рента)</p>
<p>spanyol</p> <p>haszonélvezet – usufructo</p>	<p>portugál</p> <p>haszonélvezet – usufruto</p>
Lásd még: birtoklási jog, szolgalom	
Kontextus: Ha az ingatlanon jogszabálynál fogva keletkezik haszonélvezet, akkor a haszonélvezeti jogot az ingatlan-nyilvántartásba be kell jegyezni.	
Dokumentumtípus: ingatlan-adásvételi szerződés, hagyatéki iratok	
Források: 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.). Lamm V. (főszerk.) 2009. <i>Jogi lexikon</i> . Budapest: KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft.	

<p>TERMINUS: SZOLGALOM</p> <p>Definíció: A <i>szolgáalom</i> (latinul servitus) jogosultság arra, hogy más személynek a dolgot használják (aktív szolgáalom) vagy a tulajdonos köteles tartózkodni bizonyos őt megillető jogok gyakorlásától (passzív szolgáalom). Más szempontú besorolása a személyes (pl. hasznélvezet) és a telki szolgáalom (utóbbinál a jogosult az uralkodó telek birtokosa, akinek joga van a szolgáló teleken átjárni vagy azt más módon használni, míg a kötelezett a szolgáló telek birtokosa) (lásd Ptk. 5:160. §.). A telki szolgáalom típusai például az útszolgáalom, az átjárás szolgáalma, a víz-vétel (vízelvezetés, vízellátás) szolgáalma, a közműszolgáalom, a vezetékszolgáalom (Bíró 2011). Ptk. 5:160. §: „[A telki szolgáalom fogalma] (1) Telki szolgáalom alapján az ingatlan mindenkori birtokosa átjárás, vízellátás, vízelvezetés, pince létesítése, vezetékoszlopok elhelyezése, épület megtámasztása céljára vagy az ingatlan mindenkori birtokosa számára előnyös más hasonló célra más ingatlanát meghatározott terjedelemben használhatja, vagy követelheti, hogy a másik ingatlan birtokosa a jogosultságából egyébként folyó valamely magatartástól tartózkodjék. (2) Ha valamely föld nincs összekötve megfelelő közúttal, a szomszédok kötelesek túrni, hogy az ingatlan mindenkori birtokosa földjeiken átjárjon.” A telki szolgáalom létrejöhet szerződéssel vagy elbirtoklással (Ptk. 5:161. §), valamint törvényi rendelkezés vagy bírósági határozat alapján.</p>	<p>TÁRGYKÖR: POLGÁRI JOG – DOLOGI JOG</p> <p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A leggyakrabban előforduló <i>szolgáalom</i> az <i>út-szolgáalom</i>, de a <i>szolgáalom</i> ennél tágabb fogalom.</p>
--	---

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:

holland	orosz
szolgalm – de erfdiensbaarheid, de servitude	szolgalm – сервитут
telki szolgalm – het recht / de erfdiensbaarheid van doorgang, het recht van overpad	telki szolgalm – земельный сервитут
útszolgalm – het recht / de erfdiensbaarheid van (uit)weg of overpad	útszolgalm – дорожный сервитут
szolgalmi út – de erfdiensbaarheidsweg	szolgalmi út – сервитутная дорога (hivatalos terminusként csak a „дорожный сервитут” [útszolgalm] létezik, de ezt a terminust használják a gyakorlatban)
spanyol	portugál
szolgalm – servidumbre	szolgalm – servidão
telki szolgalm – servidumbre de paso	telki szolgalm – servidão de terreno
útszolgalm – servidumbre de paso	útszolgalm – servidão de estrada
szolgalmi út – camino/vía de servidumbre	szolgalmi út – estrada de servidão
Lásd még: haszonélvezet	
Kontextus: A telki szolgalm alapítása létrejöhet az érintett ingatlanok tulajdonosai közötti szerződés útján ingyenesen vagy ellenérték fejében, amelyhez a szolgalm ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzése is szükséges.	
Dokumentumtípus: ingatlan-adásvételi szerződés	
Források: 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.). Bíró E. 2011. <i>Szótár a joghoz</i> . Budapest: Jogismeret Alapítvány.	

<p>TERMINUS: SZERZŐDÉS</p>	<p>TÁRGYKÖR: POLGÁRI JOG – KÖTELEMI JOG³</p>
<p>Definíció: A <i>szerződés</i> a felek egybehangzó akaratnyilatkozata, amely rendszerint kölcsönös és egyenértékű, vagyoni jellegű szolgáltatási kötelezettség létrehozására irányul, és amelynek célzott joghatása állami kényszerrel is kikényszeríthető (Székely 2008). A szerződésből kötelezettség keletkezik az egyik oldalon a szolgáltatás teljesítésére, a másik oldalon jogosultság a szolgáltatás követelésére. A közös szabályoktól, ha ezt a jogszabályok engedik, a felek egyező akaratral eltérhetnek (diszpozitivitás) (lásd Ptk. Hatodik könyv, Kötelmi jog, Első rész. A kötelek közös szabályai, I. cím, Általános rendelkezések, I. fejezet, A kötelek). A feleknek olyan kérdésekben nem kell megállapodniuk, amelyeket jogszabály eleve rendez (Bíró 2011). A <i>szerződés</i> klasszikus jogi fogalmat jelöl, de a <i>szerződés</i> gyakorlati megnevezése lehet megállapodás. A megállapodást gyakran a <i>szerződés</i> szinonimájaként használják, továbbá kormányok között létrejövő, kisebb jelentőségű nemzetközi szerződések megnevezésére is használatos terminus (pl. árucsereforgalmi megállapodás) (Lamm 2009). A <i>szerződés</i> szóban, írásban és ráutaló magatartással egyaránt köthető (klasszikus típusa az ingatlan-adásvételi szerződés, de a gyakorlatban pl. a villamosjegy megvétele is szerződés). Bizonyos típusoknál (pl. ingatlan-adásvételi szerződés) előírt az írásos forma (kötelező alaki érvényességi kellék az írásba foglalás). Az ajánlat tételével és annak elfogadásával jön létre a <i>szerződés</i>. A <i>szerződést</i> valós tartalma alapján kell megítélni (lásd színlelt szerződés pl. ha munkajogi viszonyokat szabályozó munkaszerződés helyett polgári jogi viszonyokat szabályozó megbízási szerződést kötnek az alacsonyabb járulékfizetés miatt). A színlelt szerződés semmis. Ha más megállapodást leplez, azt a leplezett megállapodás alapján kell megítélni. (Mt. 27. § (2) bekezdés).</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A magyar jogi terminológiában a <i>szerződés</i> és a <i>megállapodás</i> többnyire egyenértékű szinonimaként kezelhető (bár a <i>megállapodás</i> a köznyelvi értelemben tágabb fogalmat jelöl). A <i>szerződések</i> nyelvenkénti terminológiája és frazeológiája többnyire kötött, amelyet meg kell tartani (lásd lejjebb).</p>

3 A kötelmi jog a polgári jog azon része, amelynek tárgyát kötelek, azaz azok a polgári jogi viszonyok képezik, amelyekben a jogosult meghatározott vagyoni értékű szolgáltatás teljesítését követelheti a kötelezettől. A kötelmi jog általános része a kötelemlenkeletkeztető tények (lásd szerződés, károkozás, személyiségi, dologi vagy más jog megsértése, egyoldalú jognyilatkozat, értékpapír, jogalap nélküli gazdagodás, megbízás nélküli ügyvitel és utaló magatartás) szabályait rögzíti (pl. kötelemlenkeletkeztetés vagy megszüntése pl. teljesítés, jogutód nélküli megszűnés, megállapodás, bírósági határozat által). Jogforrása: Ptk. Hatodik könyv, Kötelmi jog (Székely 2008, Lamm 2009). Ezzel szemben a különös rész alatt az egyes konkrét szerződések szabályait értjük, ezek is a Hatodik könyvben helyezkednek el az kötelemlenke vonatkozó általános szabályok után.

Különböző szerződéstípusok léteznek, mint például adásvételi, bérleti, megbízási, vállalkozási, bizományi, letéti szerződés. A szállítási (beszállítói) szerződés (halasztott hatályú adásvételi szerződés) nem keverendő a szállítmányozási (fuvarszervezési) és fuvarozási (fuvarozóval kötött) szerződéssel. Speciális szerződéstípusok például a teljes beruházás megvalósítása érdekében alvállalkozókkal megvalósuló vállalkozási szerződés vagy a követelés engedményezésével (tartozás átvállalásával, behajtásával) létrejövő faktoring szerződés. (A szócikk nem tárgyalja a nemzetközi szerződéseket).	
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
szerződés – het contract, de overeenkomst, het verdrag	szerződés – контракт, договор
megállapodás – de overeenkomst, het akkoord	megállapodás – договор, соглашение (egyezmény – соглашение, конвенция)
spanyol	portugál
szerződés – contrato	szerződés – contrato
megállapodás – acuerdo	megállapodás – acordo
Lásd még: semmis, kölcsönszerződés, engedményezés	

Kontextus: Ingatlan-adásvételi szerződés (a továbbiakban Szerződés), amely létrejött az alulírott napon és helyen az X Korlátolt Felelősségű Társaság (székhely:; cégjegyzékszám:, statisztikai száma:, adószáma:, képviseli:; ügyvezető) mint eladó – a továbbiakban Eladó – és az Y Gépipari Korlátolt Felelősségű Társaság (székhely:; cégjegyzékszám:; statisztikai száma:, adószáma:; képviseli:; ügyvezető) mint vevő – a továbbiakban Vevő – Eladó és Vevő együttesen Felek – között az alábbi feltételek szerint. (...) A szerződő felek a jelen adásvételi szerződést előlvasás és értelmezés után, mint akaratukkal mindenképpen megegyezőt, jóváhagyólag aláírták.

Dokumentumtípus: jogi szakszövegek, szerződések

Források: 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.). 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről (Mt.). Bíró E. 2011. *Szó-tár a joghoz*. Budapest: Jogismeret Alapítvány. Lamn V. (főszerk.) 2009. *Jogi lexikon*. Budapest: KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft. Székely 2008. *A polgári per alapjai*. Budapest: Eötvös József Kiadó. Vármai J. Sz. – Mészáros A. E. 2011. *Fordítókatalusz*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 48–49.

NÉHÁNY SZERZŐDÉSTÍPUS	SZERZŐDŐ FÉL MEGNEVEZÉSE
adásvételi szerződés	eladó vevő
megbízási szerződés	megbízó megbízott
bizományi szerződés	megbízó bizományos
vállalkozási szerződés	megrendelő vállalkozó
bérlési szerződés	bérbeadó bérlő
engedményezési szerződés	engedményező engedményes
faktoring szerződés	faktor hitelező (faktoráló) adós
letéti szerződés	letévé letéteményes
ajándékozási szerződés	ajándékozó ajándékozott
hitelszerződés	hitelező adós
kölcsönszerződés	kölcsönadó kölcsönvevő
jogbérleti (franchise) szerződés	jogbérletbe adó jogbérletbe vevő

<p>TERMINUS: SEMMIS</p>	<p>TÁRGYKÖR: POLGÁRI JOG – KÖTELEMI JOG</p>
<p>Definíció: Ptk. 6:88 §: „(1) A semmis szerződés megkötésének időpontjától érvénytelen. A semmisség megállapításához külön eljárásra nincs szükség; a szerződés semmisségét a bíróság hivatalból észleli.”</p> <p>A semmisség az érvénytelenség egyik alfaja, a másik a megtámadhatóság. Érvénytelenség esetén a szerződésre vonatkozó szabályok súlyos megszegésekor a törvény megtagadja a szerződéstől a joghatás kiváltásának képességét, s nem biztosítja az állami kikényszeríthetőséget. Érvénytelenséget csak a szerződés létrejötte esetén lehet vizsgálni. Semmisség esete akkor áll fenn, ha a szerződésnek olyan súlyos hibája van, hogy semmiképpen sem tartható fenn. (Erre nem kell a feleknek hivatkozniuk, a bíróságnak hivatalból észlelnie kell).</p> <p>Megtámadhatóság: Amennyiben a szabályszegés nem olyan súlyú, hogy a szerződéstől indokolt minden joghatást megvonni, úgy a szerződés csak sikeres megtámadás esetén válik érvénytelenné. A megtámadás határidőhöz kötött: megtámadási jog a szerződés megkötésétől számított egy éven belül gyakorolható. A nem teljes hatású szerződéseknek az érvénytelenségen kívül két másik csoportja is létezik: – hatálytalan szerződések (időbeli hatály – érvényes, de joghatás kiváltására csak egy későbbi időpontban lesz alkalmas, és személyi hatály – például elővásárlási jog biztosításának elhagyása); – bírósági úton nem kikényszeríthető szerződések (magánszemélyek között fogadásból eredő követelések) (Székelly 2008. <i>A polgári per alappjai</i>. Budapest: Eötvös József Kiadó). (A szerződések vizsgálata a következő módon történhet: 1. létrejött-e vajon a szerződés; ha létrejött, vajon érvényes-e, 2. ha érvénytelen, akkor semmisségi vagy megtámadhatósági ok áll-e fenn; 3. ha érvényes, akkor vajon hatályos-e a szerződés.)</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>semmisség</i> nem keverendő a <i>hatálytalansággal</i>. A magyar jogrendben a <i>semmisség az érvénytelenség</i> egyik fajtája (ez nem feltétlenül nemzetközi felosztás, államonként és az uniós terminológiában eltérhet).</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
semmis – nietig	semmis – ничтожный
érvénytelen – ongeldig	érvénytelen – недействительный
megtámadható – betwistbaar	megtámadható – оспоримый
hatálytalan – niet geldig, ongeldig	hatálytalan – не имеющий [законной] силы
spanyol	portugál
semmis – nulo	semmis – nulo
érvénytelen – inválido	érvénytelen – inválido
megtámadható – impugnabile	megtámadható – recorrrível
hatálytalan – carente de vigencia	hatálytalan – sem efeito
Lásd még: szerződés	
Kontextus: A Ptk. az érvénytelenséget gyűjtőfogalomként használja, és ezen belül a semmis és a megtámadható szerződések közötti megkülönböztetést megtartja.	
Dokumentumtípus: szerződés, bírósági iratok	
Források: 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.). Székely 2008. <i>A polgári per alapjai</i> . Budapest: Eötvös József Kiadó. Pázmándi K. (szerk.) 2014. <i>Üzleti jog – az új Polgári Törvénykönyv után</i> . Budapest: Gyrotex. 179–188.	

TERMINUS: ELÁLLÁS	TÁRGYKÖR: POLGÁRI JOG – KÖTELMI JOG
<p>Definíció: A magyar jogi terminológiában négyféle egymástól elkülöníthető szerződésmegszűnési módokat léteznek. A megkülönböztető fogalmi jegyek egyfelől a szerződésmegszűnés egyoldalúsága és kétoldalúsága, másfelől a jövőben vagy visszamenőlegesen történő hatályosulás. Az <i>elállás</i> visszamenőlegesen hatályosuló egyoldalú szerződésmegszűnési módokat.</p> <p>Ptk. „6:213. § [Megszüntetés egyoldalú jognyilatkozattal] (1) Aki jogszabálynál vagy a szerződésnél fogva felmondásra vagy elállásra jogosult, a másik félhez intézett jognyilatkozattal szüntetheti meg a szerződést. A szerződés felmondása esetén a szerződés megszüntetésének, elállás esetén a szerződés felbontásának a szabályait kell alkalmazni, azaz, hogy elállásra a fél akkor jogosult, ha az általa kapott szolgáltatás egyidejű visszaadását felajánlja.”</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A magyar jogi terminológiában az egyes szerződésmegszűnési módokat egyértelműen elkülöníthetők egymástól, míg más jogrendekben eltérhet ez a besorolás. Ez jelentős nehézséget okozhat, mert nehezen adható vissza, hogy milyen következményekkel jár az adott szerződésmegszűnési módokat (idő, pénz, jogi következmények). Hollandiában háromféle egymástól elkülöníthető módon szűnhet meg egy szerződés, magát a megszünet alapvetően nem a jog, hanem a szerződés szabályozza: – <i>de opzegging</i> (szinonimái az <i>annulering</i> és a <i>beëindiging</i>, egyoldalú szerződésmegszűnés, részleteit a szerződés szabályozza), – <i>de ontbinding</i> (csak abban az esetben lehetséges, ha a másik fél nem vagy nem megfelelően teljesíti kötelezettségeit), – <i>vernietiging</i> (megsemmisítés, pl. tévedés, fenyegetés, csalás/megtrévesztés miatt, egyedül ez visszamenőleges hatályú alapesetben), A <i>de herroeping</i>: elsősorban fogyasztói szerződések esetében használható.</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
elállás – de eenzijdige opzegging/herroeping/terugtrekking van het contract met terugwerkende kracht (terminusjelölt)	elállás – отказ от договора
felmondás – de eenzijdige opzegging/annulering/beëindiging/ontbinding het contract zonder terugwerkende kracht (terminusjelölt)	felmondás – расторжение
felbontás – de opzegging/annulering/beëindiging/ontbinding van het contract met wederzijds goedvinden/wederzijdse toestemming en met terugwerkende kracht (terminusjelölt)	felbontás – расторжение
megszüntetés – de opzegging/annulering/beëindiging/ontbinding van het contract met wederzijds goedvinden/wederzijdse toestemming en zonder terugwerkende kracht (terminusjelölt)	megszüntetés – прекращение
(megszűnés – het einde [van het contract])	(megszűnés – прекращение)
spanyol	portugál
elállás – desistimiento	elállás – desistência
felmondás – rescisión unilateral	felmondás – rescisão
felbontás – dissolución	felbontás – dissolução
megszüntetés – rescisión bilateral	megszüntetés – cessação
(megszűnés – extinción)	(megszűnés – cessação)
Lásd még: szerződés	
Kontextus: Ha ingatlan-adásvételi szerződésben a felek a vételár meg nem fizetése vagy fizetési késedelme esetére elállási jogot kötöttek ki, és az elállás oka bekövetkezett, az eladó a szerződéstől akkor is jogosult elállni, ha a vevő tulajdonjogát az ingatlan-nyilvántartásba már bejegyezték.	
Dokumentumtípus: szerződés	
Források: 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.).	

Szerződésmegszűnési módok:

				<i>kétoldali szerződésmegszűnés</i>
<i>a jövőben hatályosuló szerződésmegszűnés</i>	<i>egyszemélyes szerződésmegszűnés</i>	felmondás		megszüntetés
<i>viszszamenőleges hatályú</i>	elállás			felbontás
holland:				
<i>a jövőben hatályosuló szerződésmegszűnés</i>	<i>egyszemélyes szerződésmegszűnés</i>			<i>kétoldali szerződésmegszűnés</i>
	de eenzijdige opzegging/annulering/ beëindiging/ontbinding het contract zonder terugwerkende kracht			de opzegging/annulering/beëindiging/ ontbinding van het contract met wederzijds goedvinden/wederzijdse toestemming en zonder terugwerkende kracht
<i>viszszamenőleges hatályú</i>	de eenzijdige opzegging/herroeping/ terugtrekking van het contract met terugwerkende kracht			de opzegging/annulering/beëindiging/ ontbinding van het contract met wederzijds goedvinden/wederzijdse toestemming en met terugwerkende kracht
orosz:				
<i>a jövőben hatályosuló szerződésmegszűnés</i>	<i>egyszemélyes szerződésmegszűnés</i>			<i>kétoldali szerződésmegszűnés</i>
<i>viszszamenőleges hatályú</i>	расторжение отказ от договора			прекращение расторжение
spanyol:				
<i>a jövőben hatályosuló szerződésmegszűnés</i>	<i>egyszemélyes szerződésmegszűnés</i>			<i>kétoldali szerződésmegszűnés</i>
<i>viszszamenőleges hatályú</i>	rescisión unilateral desistimiento			rescisión bilateral disolución
portugál:				
<i>a jövőben hatályosuló szerződésmegszűnés</i>	<i>egyszemélyes szerződésmegszűnés</i>			<i>kétoldali szerződésmegszűnés</i>
<i>viszszamenőleges hatályú</i>	rescisação desistência			cessação dissolução

<p>TERMINUS: KÖLCSÖNSZERZŐDÉS</p>	<p>TÁRGYKÖR: POLGÁRI JOG – KÖTELEMI JOG</p>
<p>Definíció: <i>Kölcsönszerződés:</i> Ptk. XX. cím, A hitel- és számlaszerződések, LIII. fejezet „6:383. § [Kölcsönszerződés] Kölcsönszerződés alapján a hitelező meghatározott pénzüsszeg fizetésére, az adós a pénzüsszeg szerződés szerinti későbbi időpontban a hitelezőnek történő visszafizetésére és kamat fizetésére köteles.” Hitelszerződés: Ptk. XX. cím, A hitel- és számlaszerződések, LIII. fejezet „6:382. § [Hitelszerződés] (1) Hitelszerződés alapján a hitelező hitelkeret rendelkezésre tartására, és a rendelkezésre tartott összeg erejéig kölcsönszerződés, kezességi szerződés, garanciaszerződés vagy egyéb hitelművelet végzésére vonatkozó más szerződés megkötésére, az adós díj fizetésére köteles.” A köznyelv a kölcsön és hitel terminusokat úgy használja, mintha azonos fogalmat takarnának. A Ptk. rendszerében ezek azonban elkülöníthetők egymástól. A hitelszerződéssel a bank arra vállal kötelezettséget, hogy jutalék ellenében meghatározott hitelkeretet tart a vele szerződő fél rendelkezésére, és e keret terhére kölcsönszerződést köt, vagy másfajta hitelműveletet végez. A hitelszerződéssel a banknak csak az a kötelezettsége, hogy meghatározott összeggel rendelkezésére áll az adósnak (Székely 2008). A hitelszerződés egyfajta elő- vagy keretszerződés egy <i>kölcsönszerződés</i> vagy egyéb fenti típusú szerződés megkötéséhez. A tényleges kifizetés a <i>kölcsönszerződés</i> alapján történik (Lamm 2009).</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>hitelszerződés</i> és <i>kölcsönszerződés</i> két különböző szerződéstípust jelöl. A szerződésekben a felek pontos megnevezése adott (lásd <i>kölcsönadó</i>/<i>hiteladó</i> és <i>kölcsönvető/adós</i>).</p>
<p>NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:</p>	
<p>holland</p>	<p>orosz</p>
<p>kölcsönszerződés – de leningsovereenkomst</p>	<p>kölcsönszerződés – договор займа</p>
<p>hitelszerződés – de kredietovereenkomst</p>	<p>hitelszerződés – кредитный договор</p>
<p>spanyol</p>	<p>portugál</p>
<p>kölcsönszerződés – contrato de préstamo</p>	<p>kölcsönszerződés – contrato de empréstimo</p>
<p>hitelszerződés – contrato de crédito</p>	<p>hitelszerződés – contrato de crédito</p>
<p>Lásd még: szerződés</p>	
<p>Kontextus: A kölcsönszerződések kapcsán a közjegyzői okirat jelentősége és előnye a magánokiratokkal szemben abban nyilvánul meg, hogy a közjegyzői okirat mint közokirat közvetlenül végrehajtható, így a hitelezőnek a követelés behajtása érdekében nem kell bírósághoz fordulnia és hosszú éveken át pereskednie.</p>	
<p>Dokumentumtípus: szerződés, jogi és gazdasági szakszövegek</p>	
<p>Források: 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.). Lamm V. (főszerk.) 2009. <i>Jogi lexikon</i>. Budapest: KJK-Kerszöv. Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Complex Kiadó. Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft.</p>	

<p>TERMINUS: ENGEDMÉNYEZÉS</p>	<p>TÁRGYKÖR: POLGÁRI JOG – KÖTELEMI JOG</p>
<p>Definíció: Az <i>engedményezés</i> lényegében követelés átruházása. A szerződés jogosultja a követelést átruházza más személyre, aminek következtében a régi jogosult (engedményező) helyébe új jogosult (engedményes) lép (Bíró 2011). Ptk. Hatodik könyv, Kötelmi jog, Második rész, A szerződés általános szabályai, XII. cím, Engedményezés, jogáttruházás, tartozásáttruházás, XXVIII. fejezet, <i>Engedményezés</i>, 6:193. § [Engedményezés] (1) A jogosult a kötelezettel szembeni követelését másra ruházhatja át. (2) A követelés átruházással való megszerzéséhez az átruházásra irányuló szerződés vagy más jogcím és a követelés engedményezése szükséges. Az engedményezés az engedményező és az engedményes szerződése, amellyel az engedményes az engedményező helyébe lép.” Faktoring: a faktoring ügylet (faktoralás) a nem lejárt és lejárt követelések <i>engedményezésével</i> jön létre. A hitelező (faktoraló) a követelését eladja a faktornak, amivel a hitelezőnek az adóssal szemben fennálló hitelezői jogai átszállnak a faktorra. A faktoring keretén belül törtenik az engedményezés. Ptk. Hatodik könyv, Kötelmi jog, Harmadik rész, Egyes szerződések, LVIII. fejezet, A faktoring szerződés, 6:405. § [Faktoring szerződés] Faktoring szerződés alapján a faktor meghatározott pénzüsszeg fizetésére, az adós harmadik személlyel szembeni követelésének a faktorra engedményezésére köteles; ha az engedményezett követelés esedékességekor a kötelezett nem teljesít, az adós a kapott összeg visszafizetésére és kamat fizetésére, a faktor a követelés visszazengedményezésére köteles.” (Nemzetközi szabályozása: UNIDROIT Egyezmény).</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>faktoring</i> viszonylag új fogalom, a faktoring szerződés csak az új, 2013. évi Ptk.-ban jelent meg (más új szerződéstípusok mellett, mint pl. a <i>franchise</i>, azaz <i>jogbérleti szerződés</i>). Az <i>engedményezés</i> komplex fogalmat takar, részletes szabályozását a kialakuló gyakorlat fogja befolyásolni, amelyet szakmai viták kísérnek. Orosz nyelven az engedményezés (<i>уценка</i>) esetén az engedményező (<i>ижденин</i>) engedményezi a követelést az engedményesre (<i>цессионарий, цессионер</i>), akinek a továbbiakban az adós (<i>должник</i>) tartozik.</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
engedményezés – de overdracht, de cessie van vorderingen	engedményezés – уступка, передача (vagyon, jog engedményezése); цессия (jog engedményezése)
faktoring – de factoring	faktoring – факторинг
spanyol	portugál
engedményezés – cesión	engedményezés – cessão
faktoring – factoraje/factorización	faktoring – factoring
Lásd még: szerződés	
Kontextus: Jelen megállapodás aláírásával engedményező a fenti követelést az azt biztosító mellékkötelezettségekkel együtt engedményeste engedményezi, aki az engedményezést elfogadja.	
Dokumentumtípus: jogi szakszöveg	
Források: 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.). Bíró E. 2011. <i>Szótár a joghoz</i> . Budapest: Jogismeret Alapítvány.	

TERMINUS: KÁRTALANÍTÁS	TÁRGYKÖR: POLGÁRI JOG – KÖTELMI JOG
<p>Definíció: Ptk. Hatodik könyv, Kötelmi jog, XXVIII. cím, Kártalanítás jogserű károkozásért „6:564. § [A kártalanítás] Ha jogszabály a jogserűen okozott kárt kártalanítási kötelezettséget ír elő, a kártalanítás módjára és mértékére a kártértésre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.” Ptk. Hatodik könyv, Kötelmi jog, Negyedik rész, Felelősség szerződésen kívül okozott kárért, XXVI. cím, A kártérítési felelősség általános szabálya és közös szabályai „6:518. § [A károkozás általános tilalma] A törvény tiltja a jogellenes károkozást. 6:519. § [A felelősség általános szabálya] Aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentessül a felelősség alól a károkozó, ha bizonyítja, hogy magatartása nem volt felróható. 6:520. § [Jogellenesség] Minden károkozás jogellenes, kivéve, ha a károkozó a kárt a) a károsult beleegyezésével okozta; b) a jogtalan támadás vagy a jogtalan és közvetlen támadásra utaló fenyegetés elhárítása érdekében a támadónak okozta, ha az elhárítással a szükséges mértéket nem lépte túl; c) szükséghelyzetben okozta, azzal arányos mértékben; vagy d) jogszabály által megengedett magatartással okozta, és a magatartás más személy jogilag védett érdekét nem sérti, vagy a jogszabály a károkozót kártalanításra kötelezi. 6:521. § [Előreláthatóság] Nem állapítható meg az okozati összefüggés azzal a kárral kapcsolatban, amelyet a károkozó nem látott előre és nem is kellett előre látnia. 6:522. § [A kártérítési kötelezettség terjedelme] (1) A károkozó a károsult teljes kárát köteles megtéríteni. (2) A teljes kártérítés körében a károkozó köteles megtéríteni a) a károsult vagyonaiban beállott értékcsökkenést; b) az elmaradt vagyoni előnyt; és c) a károsultt ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költségeket.” A fentiek értelmében a <i>kártalanítás</i> és a kártérítés közti alapvető megkülönböztető fogalmi jégy: a magatartás jogserűsége vagy jogellenessége. A kárt a <i>kártalanítás</i> esetében jogserű (pl. a kisajátítás), míg a kártérítés esetében jogellenes magatartás okozza. Kártalanítás történik általában például szükséghelyzet esetén (feltéve, hogy arányos mértékben történik a károkozás);</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A magyar jogrendben a <i>kártalanítás</i> más fogalmat takar, mint a <i>kártérítés</i>. Más jogrendekben a két fogalom nem feltétlenül válik el egymástól (pl. az ukrán jogrendszerben). Az orosz jogrendben a <i>kártalanítás</i> és a <i>kártérítés</i> nem különül el egymástól. Hollandiában például különbséget tesznek a <i>de schadeboosstelling</i> (minden anyagi és nem anyagi jellegű kár, akár teljeskörű megtérítése) és a <i>de schadevergoeding</i> (egyéb kártalanítás, kártérítés) között.</p>

<p>Ptk. Ötödik könyv, Dologi jog, Ötödik rész, VI. fejezet, A használat és a hasznok szedésének joga, 3. A használat különös esetei „5:26. § [A szükséghelyzet] (1) Másnak életterét, testi épségét vagy vagyonát közvetlenül fenyegető és más módon el nem hárítható veszély esetén a tulajdonos köteles túrni, hogy dolgát a veszély megszüntetése céljából a szükséges mértékben igénybe vegyék, felhasználják vagy abban kárt okozzanak. (...) (2) A tulajdonos a szükséghelyzetbe került személytől kártalanítást, attól, aki a veszély megszüntetése során indokolatlanul nagy kárt okozott, a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai szerint kártérítést követelhet.”</p>	
<p>NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:</p>	
<p>holland</p>	<p>orosz kártalanítás – полное возмещение ущерба de schadeboostelling kártérítés – de vergoeding, de compensatie, de schadevergoeding, de schadeloostelling</p>
<p>spanyol</p>	<p>portugál kártalanítás – compensación kártérítés – indemnización por daños y perjuicios</p>
<p>Kontextus: Az elsőfokú bíróság a felperes vagyoni kártérítési igényét teljes egészében elutasította, annak tételeit részben a bizonyítottság, részben az okozati összefüggés hiánya miatt ítélte alaptalannak.</p>	
<p>Dokumentumtípus: szerződések, bírósági iratok</p>	
<p>Források: 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.). Várnai J. Sz. – Mészáros A. É. 2011. <i>Fordítókatalusz</i>. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 65–66.</p>	

TERMINUS: TÉVEDÉS	TÁRGYKÖR: POLGÁRI JOG – KÖTELEMI JOG
<p>Definíció: A szerződéskötéskor a szerződési akarat hibái közé sorolhatók a <i>tévedés</i>, a megtévesztés és a fenyegetettség (Székely 2008).</p> <p>Ptk. VI. cím, Az érvénytelenség, XVIII. fejezet, Semmisség és megtámadhatóság.</p> <p>1. A szerződési akarat hibája »6:90. § [Tévedés] (1) Aki a szerződés megkötésekor valamely lényeges körülmény tekintetében tévedésben volt, a szerződési jognyilatkozatát megtámadhatja, ha tévedését a másik fél okozta vagy felismerhette. Lényeges körülményre vonatkozik a tévedés akkor, ha annak ismeretében a fél nem vagy más tartalommal kötötte volna meg a szerződést. (2) Ha a felek a szerződéskötéskor lényeges kérdésben ugyanabban a téves feltevésben voltak, a szerződést bármelyikük megtámadhatja. (3) Nem támadhatja meg a szerződést az, aki a tévedését felismerhette vagy a tévedés kockázatát vállalta. 6:91. § [Megtévesztés és jogellenes fenyegetés] (1) Akit a másik fél szándékos magatartásával tévedésbe ejt vagy tévedésben tart, a megtévesztés hatására tett szerződési jognyilatkozatát megtámadhatja. (2) Akit a másik fél jogellenes fenyegetéssel vett rá a szerződés megkötésére, a szerződési jognyilatkozatát megtámadhatja.»</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>tévedés</i> fogalma nem egyenlő a <i>szándékos tévedésbe ejtéssel</i> és <i>tévedésben tartással</i>, amelyek a <i>megtévesztés</i> fogalma alá tartoznak. Más jogrendekben nem feltétlenül ez a felosztás létezik. A <i>tévedés</i> fogalma az anyagi büntetőjogban is létezik (<i>szándékosságot kizáró tévedés</i>).</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
tévedés – de vergissing, de dwaling	tévedés – ошибка
megtévesztés – de misleiding, het bedrog	megtévesztés – введение в заблуждение
spanyol	portugál
tévedés – error	tévedés – engano
megtévesztés – engaño	megtévesztés – enganação
Lásd még: semmisség	
Kontextus:	
Dokumentumtípus: peres irat	
Források: 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.). Székely 2008. <i>A polgári per alapjai</i> . Budapest: Eötvös József Kiadó.	

<p>TERMINUS: POLGÁRI JOGI TÁRSASÁG</p> <p>Definíció: A <i>polgári jogi társaság</i> olyan, a gazdasági társaságoknál rugalmasabb társasági forma, amelynek lényege, hogy a tagok olyan közös cél elérésében működnek együtt, amely általában gazdasági tevékenységet is igényel, de vagyon nélkül is irányulhat kizárólag tevékenység összehangolására. A <i>polgári jogi társaságot</i> a gazdasági társaságokkal ellentétben nem szükséges a cégjegyzékbe bejegyezni. Egyik tipikus fajtája az épület felépítésére irányuló építőközösség (Lamm 2009).</p> <p>XXIV. cím, A polgári jogi társasági szerződés, 6:498. § [Polgári jogi társasági szerződés] Polgári jogi társasági szerződéssel a felek (a továbbiakban: tagok) arra vállalnak kötelezettséget, hogy közös céljuk elérése érdekében együttműködnek, a közös cél megvalósításához szükséges vagyoni hozzájárulást teljesítenek, és tevékenységük kockázatát közösen viselik.” A tagok az ügyek vitelére együttesen jogosultak (lásd részletesebben: Ptk. 6:503. §).</p> <p>A <i>polgári jogi társaság</i> tagjainak (magánszemélyeknek) kötelmi (szerződéses) jogviszony alapján létrejövő közössége nem hoz létre jogalanyiságot, tehát nem minősül jogi személynek, a tagok azok, akik közvetlenül jogot szereznek (például tulajdonjogot) vagy kötelezettséget vállalnak.</p>	<p>TÁRGYKÖR: POLGÁRI JOG – KÖTELMI JOG</p> <p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): Ritkán alkalmazott, speciális társasági forma. Az orosz társasági jog nem tartalmaz ilyen társasági formát. A terminust a német nyelvterületen működő polgári jogi társaság megjelölésére használják.</p>
<p>NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:</p>	
<p>holland</p>	<p>orosz</p>
<p>polgári jogi társaság – de burgerlijke / de burgerrechtelijke vennootschap</p>	<p>polgári jogi társaság – общество гражданского права</p>
<p>spanyol</p>	<p>portugál</p>
<p>polgári jogi társaság – asociación de derecho civil</p> <p>Lásd még: cégforma</p>	<p>polgári jogi társaság – sociedade civil</p>
<p>Kontextus: Polgári jogi társaságot szóbeli megállapodással is létrehozhatunk, míg a gazdasági társaságok esetében kötelező az írásos forma.</p>	
<p>Dokumentumtípus: bírósági iratok</p>	
<p>Források: 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.). Lamm V. (főszerk.) 2009. <i>Jogi lexikon</i>. Budapest: KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft.</p>	

TERMINUS: AZONNALI HATÁLYÚ FELMONDÁS	TÁRGYKÖR: MUNKAJOG
<p>Definíció: A munkaviszony többféle módon szüntethető meg, ennek alapesetei: Mt. 37. A munkaviszony megszüntetése „64. § (1) A munkaviszony megszüntethető a) közös megegyezéssel, b) felmondással, c) azonnali hatályú felmondással.” „A felmondás a másik félhez intézett egyoldali jognyilatkozat, mely a munkaviszonyt jövőre nézve, felmondási idő közbeiktatásával szünteti meg.” Érvényességi feltétel az írásba foglalása és a másik fél részére történő átadása (Ferencz et al 2013: 91). Az azonnali hatályú felmondás (korábban: rendkívüli felmondás) a felmondás (korábban rendes felmondás) egy speciális esete: Mt. 42. Azonnali hatályú felmondás „78. § (1) A munkáltató vagy a munkavállaló a munkaviszonyt azonnali hatályú felmondással megszüntetheti, ha a másik fél a) a munkaviszonyból származó lényeges kötelezettségét szándékosan vagy súlyos gondatlansággal jelentős mértékben megszegi, vagy b) egyébként olyan magatartást tanúsít, amely a munkaviszony fenntartását lehetetlenné teszi. (...) 79. § (1) Azonnali hatályú felmondással – indokolás nélkül – megszüntetheti a) a fél a munkaviszonyt a próbaidő alatt, b) a munkáltató a határozott idejű munkaviszonyt.” Az <i>azonnali hatályú felmondás</i> három alapesete: az indokoláshoz kötött azonnali hatályú felmondás, a próbaidő alatti azonnali hatályú felmondás és a határozott idejű munkaviszony munkáltató általi azonnali hatályú megszüntetése (Ferencz et al 2013). A munkavállaló munkaviszonyát <i>azonnali hatályú felmondással</i> abban az esetben szüntetheti meg, ha a munkáltató a munkaviszonyból származó lényeges kötelezettségét szándékosan vagy súlyos gondatlansággal jelentős mértékben megszegte, vagy egyébként olyan magatartást tanúsított, amely a munkaviszony fenntartását lehetetlenné teszi. Ez vonatkozik a munkáltatóra is. Az <i>azonnali hatályú felmondás</i> jogát a munkavállaló és a munkáltató az ennek alapjául szolgáló okról való tudomásszerzéstől számított 15 napon belül (szubjektív határidő), legfeljebb azonban az ok bekövetkezésétől számított egy éven belül (objektív határidő), illetve büncselekmény elkövetése esetén a büntethetőség elévüléskéig gyakorolhatja. Az új Mt. hatálybalépésével a terminus változott: rendkívüli felmondás helyett <i>azonnali hatályú felmondás</i> lett az új terminus, a rendes felmondás helyett pedig ma felmondást használunk.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): Az <i>azonnali hatályú felmondás</i> terminus esetében nem a fogalom, hanem a terminus változott. Ilyen esetben értelemszerűen az idegen nyelvi megjelölésekor ugyanúgy elsősorban azt kell figyelembe venni, hogy az adott jogrendben a felmondásnak mely típusai léteznek, és a terminusokat a létező terminusokkal kell megfeleltetni. Amennyiben a megfeleltetés nem lehetséges, akkor érdemes terminusjelölésben gondolkodni. Az ilyen típusú változást a terminusoknak nem feltétlenül kell jelölniük, ha csak nem kifejezetten a nyelvi forma változására kell a fordításban felhívni a figyelmet. Az orosz gyakorlatban az <i>azonnali hatályú felmondás</i> nem munkajogi, inkább köznyelvi fogalom. Az orosz munkajog szélsőségesen munkavállaló-párti, azonnali hatállyal szinte lehetetlen felbontani a munkaszerződést. A munkaviszony megszüntetésének jogszabályban meghatározott esetei az alábbiak: közös megegyezéssel, a munkavállaló kezdeményezésére, a munkaadó kezdeményezésére, a felek akaratától független okból, a munkaszerződés helytelen megkötésével kapcsolatos okból. Egyik sem „azonnali” jöghatású.</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
azonnali hatályú felmondás – de opzegging met onmiddellijke ingang felmondás – de opzegging	azonnali hatályú felmondás – немедленное расторжение трудового договора (функционалис эквиваленс) felmondás – увольнение
spanyol	portugál
azonnali hatályú felmondás – renuncia (munkavállaló részéről), despido con efecto inmediato (munkáltató részéről) felmondás – rescisión unilateral	azonnali hatályú felmondás – rescisão imediata felmondás – rescisão
Lásd még: szerződés, szerződésmegszűnési módzatok	
Kontextus: Alulírott a Munkátatóval év hó napjától fennálló munkaviszonyomat A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) 78. § (1) bekezdése alapján azonnali hatályú felmondással megszüntetem az alábbi indokok alapján:	
Dokumentumtípus: munkaügyi iratok, munkaszerződés	
Források: 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről (Mt.). Ferencz J., Göndör É., Gyulavári G., Kártyás G. 2013. <i>Munkajogi alapismeretek</i> . Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.	

TERMINUS: JÁRULÉK	TÁRGYKÖR: ADÓJOG (SZOCIÁLIS JOG)
<p>Definíció: <i>A járulék</i> olyan összeg, amelyet a társadalombiztosításhoz (egészségbiztosítás és nyugdíjbiztosítás) való kötelező hozzájárulásként kell megfizetni (nyugdíjjárulékok, egészségbiztosítási és munkaerőpiaci járulékok), amely által a biztosított jogosulttrá válik társadalombiztosítási ellátásokra. A pénzbeli társadalombiztosítási ellátás összege általában áll a biztosítottnak az ellátás fedezetére szolgáló járulékok alapjául szolgáló jövedelmével. A foglalkoztatót bejelentési, nyilvántartási, járulékmegállapítási, levonási, járulékfizetési és bevallási kötelezettség terheli (lásd 1997. évi LXXX. tv.). <i>A járulékok</i> fajtái (fogalmak és terminusok) a jogszabályok változásával az utóbbi években több alkalommal módosultak (lásd https://www.nav.gov.hu/nav/ado/jarulek/Fizetendo_jarulekok_220160105.html) – például változott, hogy mi fizetendő a foglalkoztató és a biztosított által (meggzúnt a foglalkoztató által fizetett korkedvezmény-biztosítási járulékok stb.).</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): <i>A járulékok</i> nem keverendő a <i>járulékokkal</i>, amely rendszeres pénzbeli juttatás (pl. <i>álláskeresési járadék, özvegyi járadék, baleseti járadék, nyugdíjjáradék</i>). Ahogyan nem keverendő az <i>illetékek</i> (az ügyfél által valamilyen állami szervnek fizetett állami bevétel az ügyfél érdekében lefolytatott ellátásban) az <i>illetmény</i> (munkavégzésért járó fizetés.)</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
járulékok – de premie, de bijdrage	járulékok – отчисление
járulékok – de uitkering, de rente	járulékok – рента (további típusú járulékok: biztosítási járulékok – страховая рента, éves járulékok – аннуитет, földjárulékok – земельная рента)
spanyol	portugál
járulékok – contribución	járulékok – taxa
járulékok – anualidad	járulékok – anuidade
Kontextus: A várakozások szerint tíz százalékkal emelkedhet jövőre a bruttó minimálbér, és ötszázalékos járuléksökkentésre lehet számítani.	
Dokumentumtípus: munkaügyi iratok, sajtószöveg	
Források: 1997. évi LXXX. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről. NAV honlapja: www.nav.gov.hu , https://www.nav.gov.hu/nav/ado/jarulek/Fizetendo_jarulekok_220160105.html . Vámai J. Sz. – Mécsáros A. É. 2011. <i>Fordítókatalozs</i> . Budapest: Tinta Könyvkiadó. 113.	

<p>TERMINUS: ÁFA</p>	<p>TÁRGYKÖR: PÉNZÜGYI JOG / ADÓJOG</p>
<p>Definíció: Az áfa (általános forgalmi adó) közvetett, fogyasztási típusú adó, az államháztartás központi kormányzata költségvetésének bevétele. Minden adóköteles, gazdasági tevékenységet folytató természetes vagy jogi személynek fel kell számítania az áfát vevői felé, és azt az adóhatóságnak megfizetni. Az általános áfakulcs mértéke jelenleg az adó alapjának 27%-a, egyes termékek, szolgáltatások esetében ennél alacsonyabb százalék.</p> <p>Az 2007. évi CXXXVII. tv. „2. § E törvény alapján adót kell fizetni: a) adóalany által – ilyen minőségében – belföldön és ellenérték fejében teljesített termékértékesítése, szolgáltatásnyújtása, b) termékek az Európai Közösségen (a továbbiakban: Közösség) belüli egyes, belföldön és ellenérték fejében teljesített beszerzése és c) termék importja után.”</p> <p>Mentések az áfa megfizetése alól a törvényben meghatározott termékértékesítések és szolgáltatásnyújtások.</p> <p>A héa (hozzáadottérték-adó) az áfa uniós szintű megvalósulási formája. A héa annyiban különbözik az áfától, hogy a tagállamonként más, hasonló típusú adónemeket is magában foglalja.</p> <p>Az uniós héa irányelv (Tanács 2006/112/EK irányelve) szerint a héa tartalma a magyar áfának megfelelő, másfajta fogyasztási típusú adónemet nem tartalmaz.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): Az uniós fogalmakra jellemző a fogalmi azonosság és fogalmi autonómia (függetlenség a nemzeti jogrendszerétől), mert a fogalmak definíciója felülről, mesterségesen és eleve egységes módon történik. Ilyen esetben a terminusok kiválasztására terelődik a hangsúly.</p> <p>A kérdés, hogy érdemes-e az uniós terminusra új terminust bevezetni vagy a már meglévőt alkalmazni, milyen viszonyban van az a már meglévő fogalmakkal és terminusokkal.</p> <p>Tagállamonként erre más megoldás született, a magyar nyelv esetében új terminust vezettek be.</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
áfa – de btw	áfa – H/ДC (hozáadottérték-adó kifejezés)
héa – de btw	héa – H/ДC
spanyol	portugál
áfa – IVA	áfa – IVA
héa – IVA	héa – IVA
Lásd még: közigazgatás	
Kontextus: Az áfáról szóló törvény alapján az értékesítésre kerülő termékek, illetve szolgáltatások után áfát kell fizetniük mindazon gazdálkodóknak, akik rendszeres, üzletszerű gazdasági tevékenységet folytatnak, és áruikat saját nevükben értékesítik.	
Dokumentumtípus: számlák	
Források: 2007. évi CXXXVII. törvény az általános forgalmi adóról (ún. áfa-törvény). IATE – Európai Unió Intézményközi Terminológiai Adatbázisa: iate.europa.eu. A Tanács 2006/112/EK 2006. 11. 28-i irányelve a közös hozzáadottértékadó-rendszerről (EURLEX – eur-lex-europa.eu).	

<p>TERMINUS: CÉGBÍRÓSÁG</p>	<p>TÁRGYKÖR: TÁRSASÁGI JOG (CÉGJOG)⁴</p>
<p>Definíció: Magyarországon a cégjegyzéket (cégek nyilvántartását) a törvénysek mint <i>cégbíróságok</i> vezetik, és egyúttal a cégek felett – a cégek törvényes működésének biztosítása érdekében – törvényességi felügyeletet is gyakorolnak. Cégbírók: a cégbíróság a cégjegyzékben tartja nyilván a konkrét céget és a cégre vonatkozó adatokat. Cégbírói nyilvántartás: a cégek adatainak nyilvántartására szolgáló adatbázis. Szélesebb fogalom, mint a cégjegyzék, mert a cégjegyzéken kívül tartalmazza a benne szereplő okiratokat, mellékleteket is. A Ctv. 1. fejezet, 1. cím, 1. § (1) bekezdés értelmében a cégbíróság például a következő feladatokat látja el: cégbejegyzés és az adatok módosítása, törlése, tájékoztatás nyújtása, törvényességi felügyeleti eljárás lefolytatása, közhasznúvá minősítésről döntés meghozatala, a cégbíróság hatáskörébe utalt egyéb ügyek elbírálása, a kisebbségi jogok gyakorlását, valamint a hitelezői jogok védelmét biztosító kérelmek elbírálása. A Ctv. 11. §-a értelmében a cégbírói nyilvántartást a cégbíróság, a céginformációs szolgálat és a Cégbírói Nyilvántartás közösen tartja.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>cégbírók</i> nyilvántartását az államok eltérő módon oldják meg. Olyan jellemzőkben különböznek (fogalmi jellemzők mint funkciók), hogy a bíróságon történik a nyilvántartás vagy a bíróság csak felügyeletet gyakorol; egy külön, önálló hivatal vagy egy másik hivatalon (pl. kereskedelmi kamarán) belül egy részleg látja el ezt a feladatot; a <i>cégbíróság</i> esetleg nemcsak <i>nemperes</i>, hanem <i>peres ügyeket</i> is tárgyal. Éppen ezért a szótárakban sokféle változattal, terminusjelöléssel találkozunk, amelyek nem feltétlenül jelölnek meg annak. Az idegen nyelvi terminusok terminológiai vizsgálatának lefolytatása után, amennyiben külföldön nem bíróság látja el a feladatokat, úgy a külföldi hivatalok megnevezésére általában a cégbírói nyilvántartó hivatal terminusjelölt alkalmazása javasolt. (Megjegyzés: minden <i>gazdasági társaság cégnek</i> minősül, de nem minden <i>cég gazdasági társaság</i>, mert a <i>cégek</i> köre tágabb, mint a <i>gazdasági társaságoké</i>, lásd <i>egyéni vállalkozás</i>, <i>szövetkezet</i>, <i>közjegyzői iroda</i>, <i>vizsgáztatói társulat</i> stb.) A cégbíróság feladatait Hollandiában a <i>Kamer van Koophandel (KvK)</i>, Belgiumban az <i>Ondernemingsrechtbank</i> (a magyar cégbíróságtól eltérően nemcsak nemperes, hanem peres ügyeket is tárgyal) végzi. A <i>KvK</i> az ún. <i>handelsregisterben</i> vezeti a cégbírói nyilvántartást. Oroszországban a <i>cégbírók</i> a <i>Szövetségi Adóhivatal</i> végzi. A <i>cégbírók</i> Oroszországban működő megfelelője: Единый государственный реестр юридических лиц (ЕГРЮЛ).</p>

4 A cégjog és a társasági jog a polgári jog része. A társasági jog jogforrása a Ptk. Harmadik könyve (a korábbi Gt.-t 2013-tól hatályon kívül helyezték), a gazdasági társaságok létesítésével, működtetésével, megszűnésével kapcsolatos jogviszonyokat szabályozza. A cégjog jogforrása a Ctv. (2006. évi V. törvény a cégbírói nyilvántartásról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról), amely a cégekre vonatkozó anyagi és eljárási jogi rendelkezéseket szabályozza (például cégbejegyzés). A társasági jog és a cégjog nem feltétlenül határolódik el élesen egymástól. Az angolszász business law ekvivalensként általában az üzleti jog használatos. Gazdasági jog alatt a kereskedelmi, társasági jogi, cégjogi, pénzügyi és számviteli rendelkezések összességét értik.

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	otrosz
cégbíróság – de handelsrechtbank (terminusjelölt)	cégbíróság – Регистрационный суд (terminusjelölt)
cégjegyzék – het handelsregister	cégjegyzék – реестр юридических лиц
gazdasági társaság – de vennootschap	gazdasági társaság – хозяйственное общество
spanyol	portugál
cégbíróság – Registro Mercantil (funkcionális ekvivalens: ezt a feladatot nem bíróság látja el)	cégbíróság – Tribunal de Comércio (terminusjelölt), Conservatória do Registo Comercial (PT, funkcionális ekvivalens)
cégjegyzék – registro de sociedades	cégjegyzék – registo das sociedades comerciais
gazdasági társaság – sociedad mercantil	gazdasági társaság – sociedade comercial
Lásd még: céggivonat, cégjegyzés	
Kontextus: A Céginformációs Szolgálat által szolgáltatott adatok azonosak a cégbíróságokon rögzített adatokkal, mivel a Céginformációs Szolgálat a Magyarországon működő összes cégbírósággal számítógépes összeköttetésben áll, ezáltal Magyarország területén bejegyzett összes cégről naprakész információt szolgáltat.	
Dokumentumtípus: cégitatok, szerződések	
Források: A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (Ctv.). Tamás D. 2014. <i>A gazdasági szakszövegek fordításának terminológiai kérdéseiről. Fordítástudományi értekezések I.</i> Budapest: ELTE BTK Fordító- és Tolmácsképző Tanszék. 155–162. Várnai J. Sz. – Mészáros A. É. 2011. <i>Fordítókatalauz.</i> Budapest: Tinta Könyvkiadó. 60.	

<p>TERMINUS: CÉGKIVONAT</p> <p>Definíció: A magyar cégbíróságok háromféle iratot adnak ki: cégkivonat, cégmásolat, cégbizonyítvány, amelyek tartalmukban eltérnek egymástól. Ctv. 12. §: „A cégbírószágon a cégiratokat bárki ingyenesen megtekintheti, azokról feljegyzést készíthet. A cégjegyzék adatairól cégmásolat, cégkivonat vagy cégbizonyítvány kiadása kérhető. A cégmásolat a cégjegyzék valamennyi fennálló és törölt adatát, a cégkivonat a cégjegyzék fennálló adatait, a cégbizonyítvány pedig – a kérelemtől függetlenül – a cégjegyzék egyes fennálló vagy törölt adatait tanúsítja hitelesen, illetve azt, hogy valamely meghatározott bejegyzés a cégjegyzékben nem szerepel(t). A cégnyilvántartásban a törölt adatnak megállapíthatónak kell maradnia.” Létezik az internetről lekérhető ingyenes, nem hiteles cégkivonat, amely kizárólag tájékoztató jellegű, valamint közjegyzőnél és cégbírószágról lehet kérni közhiteles cégkivonatot (a közjegyző záradékkal tanúsítja az közhiteles nyilvántartás tartalmát).</p>	<p>TÁRGYKÖR: TÁRSASÁGI JOG (CÉGJOG)</p> <p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A cégiratokra ugyanúgy érvényes az a megállapítás, amely általában valamely állam által kiadott (ok)iratokra: az iratok mellett a foglalkozások, hivatalok megnevezései, az oklevelek, bizonyítványok és iskolatípusok tipikusan országspecifikus fogalmak, amelyek gyakran nehezen feleltethetők meg. Ezek között sok a határeset, mérlegelés kérdése, hogy megfeleltetéskor analóg terminust (funkcionális ekvivalenst) vagy terminusjelöltet használunk-e.</p>
---	---

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
cégkivonat – uittreksel handelsregister (terminusjelölt)	cégkivonat – выписка из реестра юридических лиц
cégmásolat – gewaarmerkt uittreksel handelsregister (terminusjelölt)	cégmásolat – полная расширенная выписка из реестра юридических лиц
cégbizonyítvány – gedeeltelijk uittreksel handelsregister (terminusjelölt)	cégbizonyítvány – неполная сокращённая выписка из реестра юридических лиц
spanyol	portugál
cégkivonat – extracto del Registro Mercantil	cégkivonat – certidão de registro comercial
cégmásolat – certificado del Registro Mercantil con todos los datos vigentes y eliminados (parafrazis terminusjelölt funkcióban)	cégmásolat – certidão permanente de registro comercial (CPRC) (funkcionális ekvivalens)
cégbizonyítvány – certificado del Registro Mercantil limitado a los datos solicitados	cégbizonyítvány – documento comprobativo de registro comercial
Lásd még: cégbíróság	
Kontextus: „Tanúsítom az általam a mai napon elektronikus úton történt betekintés alapján, hogy ebben az idefűzött hér oldalból álló, Cg.00 számú cégjegyzékszámon az x Kft. nevére kiadott »Cégkivonat« megnevezésű okiratban szereplő adatok az Igazságügyi Minisztérium Céginformációs és az Elektronikus Cégeljárásban Közreműködő Szolgálatánál nyilvántartott adatokkal mindenben megegyeznek.” (cégbizonyítvány végén szereplő közjegyzői hitelesítés, záradék)	
Dokumentumtípus: cégiratok, szerződések	
Források: A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolástról szóló 2006. évi V. törvény (Ctv.), Tamás D. 2014. <i>A gazdasági szakszövegek fordításának terminológiai kérdéseiről. Fordítástudományi értekezések I.</i> Budapest: ELTE BTK Fordító- és Tolmaésképző Tanszék. 155–162.	

<p>TERMINUS: CÉGJEGYZÉS</p> <p>Definíció: A cégjegyzési jog a cég írásbeli képviselőre jogosít fel. Aki a cégjegyzési joggal rendelkezik, az a cég nevében aláírásra jogosult, képviselheti az adott céget. A cégjegyzési jog módja lehet önálló és lehet együttes. A cégjegyzési jogot az aláírási címpéldány is igazolja. Ctv. „8. § (1) A cég képviselőre vonatkozó rendelkezéseket az adott cégformára irányadó jogszabály állapítja meg. A cégjegyzési jog a cég írásbeli képviselőre, a cég nevében történő aláírásra való jogosultság. A képviselőt, valamint a cégjegyzés módja csak azonos lehet. (2) A cégjegyzés módja önálló vagy együttes. Kettőnél több cégjegyzésre jogosult esetén a cég úgy is rendelkezhet, hogy egyes jogosultakat önálló, más jogosultakat együttes cégjegyzési jog illet meg, vagy hogy az együttes cégjegyzésre jogosultak közül az egyik aláíró mindig meghatározott személy. (3) Ugyanaz a személy csak egyféle módon – vagy önállóan, vagy mással együttesen – jegyezheti a céget.”</p> <p>NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:</p>	<p>TÁRGYKÖR: TÁRSASÁGI JOG (CÉGJOG)</p> <p>Fordítói gyakorlat (vagyázat): A <i>cégjegyzés</i> nem keverendő a <i>cégbejegyzéssel</i>, amely alatt a cégek bejegyzését értjük a cégbírószágon. Az orosz <i>állami nyilvántartásba vétel</i> fogalma magában foglalja mind a jogi személyek, mind az egyéni vállalkozók bejegyzését, tárgan értelmezett <i>cégbejegyzés</i>.</p>
<p>holland</p>	<p>orosz</p>
<p>cégjegyzés – de procuratie, de handelsvolmacht</p>	<p>cégjegyzés – право подписи от имени юридического лица</p>
<p>cégbejegyzés – de inschrijving, de registratie (van een onderneming)</p>	<p>cégbejegyzés – государственная регистрация юридических лиц и индивидуальных предпринимателей</p>
<p>spanyol</p>	<p>portugál</p>
<p>cégjegyzés – firma social</p>	<p>cégjegyzés – vinculação da sociedade</p>
<p>cégbejegyzés – inscripción en el Registro Mercantil</p> <p>Lásd még: aláírási címpéldány, cégbírószágon</p>	<p>cégbejegyzés – inscrição da empresa no registo comercial</p>
<p>Kontextus: A cégjegyzés formai szempontból úgy valósul meg, hogy a cég képviselői a gazdasági társaság cégneve alatt az iratokat saját név-aláírásukkal látják el.</p>	
<p>Dokumentumtípus: aláírási címpéldány, aláírási minta, cégiratok, szerződések</p>	
<p>Források: A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (Ctv.).</p>	

<p>TERMINUS: ALÁÍRÁSI CÍMPÉLDÁNY</p> <p>Definíció: Az <i>aláírási címpéldány</i> más néven hiteles cég-aláírási nyilatkozat, amelyet a közjegyző állít ki és lát el aláíráshitelesséssel. Az <i>aláírási címpéldány</i> – a létesítő okiratban foglaltakkal egyezően – feltünteti a cég nevét, a cégjegyzésre jogosult nevét, lakóhelyét, a képviselő-jogcímét (pl. vezető tisztviselő, munkavállaló), a cégjegyzés módját és a cégjegyzésre jogosult aláírási mintáját (lásd Ctv. 9. §).</p>	<p>TÁRGYKÖR: TÁRSASÁGI JOG (CÉGJOG)</p> <p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): Az <i>aláírási címpéldány</i> nem keverendő az <i>aláírásmintával</i>, amelyet ügyvéd (és kamarai jogtanácsos) kizárólag cégjegyzési vagy változásbejegyzési eljárás során jegyezhet ellen, amennyiben a cég létesítő okiratát, illetve annak módosítását is ő készíti, szerkeszti vagy jegyzi ellen, továbbá ha az aláírásminta a cégjegyzési vagy változásbejegyzési kérelem mellékletét képezi. A <i>közjegyzői címpéldánnyal</i> ellentétben, amely közokirat (közjegyző, bíróság, hatóság, közigazgatási szerv által, saját ügykörén belül, meghatározott alakban kiállított okirat), az aláírásminta teljes bizonyító erejű magánokirat. Az <i>aláírási címpéldányon</i> a cégjegyzésre jogosult munkavállaló kérésére a cégnél ellátott feladatköre és beosztása is szerepeltehető. Sem Hollandiában, sem Belgiumban nincs használatban az <i>aláírási címpéldány</i> terminus. Az aláírástra jogosultak körét a KvK Handelsregister tartalmazza. <i>Aláírásminta</i> nem használt, az aláíráshitelesítésre inkább a <i>de legalisatie</i> terminust használják. 2003 májusa óta van érvényben a BW részeként az elektronikus aláírásokra vonatkozó jogszabály. A világiárvány óta egyre gyakoribb alkalmazása a <i>gekwalificeerde elektronische handtekening</i> formájában is. Az orosz jogszabályok nem határoznak meg olyan iratot, mint az <i>aláírási címpéldány</i>. Az orosz joggyakorlatban a lényeges aláírásokat közjegyzői hitelesítéssel látják el minden egyes érintett iratban, nincsen általában az aláírást tanúsító okirat. Spanyol nyelven a két megfelelő között nincs érdemi fogalmi különbség. A fordítónak javasolt figyelembe venni a céország(i intézmény) terminushasználatát.</p>
---	--

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
alírási címpéldány – notarieel gelegaliseerde handtekening (terminusjelölt)	alírási címpéldány – заявление о способе подписания документов
alírásminta – het voorbeeld van handtekening	alírásminta – образец подписи
spanyol	portugál
alírási címpéldány – espécimen de firma	alírási címpéldány – ficha de assinatura da empresa
alírásminta – modelo/muestra de firma	alírásminta – amostra de assinatura
Lásd még: cégjegyzés	
Kontextus: A cégek adminisztrációs terhei csökkenthetőek azáltal, ha a cég a cégjegyzésre jogosult aláírási címpéldányát vagy aláírási mintáját benyújtotta a cégbírósnak, és azt a cégjegyzék is tartalmazza, mert egyes hatósági eljárások során azt a hatóság elektronikusan közvetlenül lekérheti a cégbíróstól.	
Dokumentumtípus: cégitatok, szerződések	
Források: A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (Ctv.).	

<p>TERMINUS: IGAZGATÓSÁG</p>	<p>TÁRGYKÖR: TÁRSASÁGI JOG (CÉGJOG)</p>
<p>Definíció: Az <i>igazgatóság</i> a társaság vezető szerve, feladata a társaság operatív irányítása, amelyet általában az ügyvezetés, részvénytársaságnál az igazgatóság lát el. A tulajdonosi ellenőrzés feladata a felügyelőbizottságé. Az <i>igazgatóság</i> nem azonos az igazgatótanáccsal, amely működhet nyrt., monista ügyvezetés esetén a zárt és nyilvánosan működő európai részvénytársaság, európai szövetkezet esetében, de például zrt. esetében nem (lásd Ptk. 3:285. §. Ctv. 27–28. §).</p> <p>Alapvetően két vezetési rendszert különböztetnek meg: monista (angolszász típusú) és dualista (német típusú) rendszert. A dualista, nem egységes irányítási rendszerben a jogkörök az <i>igazgatóság</i> és a felügyelőbizottság között oszlanak meg, ezzel szemben a monista, azaz egységes irányítási rendszerben az egységes igazgatótanács tagjai látják el az irányítási és ellenőrzési feladatokat (Pázmándi 2014).</p> <p>Ptk. „3:285. § [Nyilvánosan működő részvénytársaságok egységes irányítási rendszerben] (1) Nyilvánosan működő részvénytársaság alapszabályának rendelkezése esetén igazgatóság és felügyelőbizottság helyett egységes irányítási rendszert megvalósító igazgatótanács működhet. Az igazgatótanács látja el az igazgatóság és a felügyelőbizottság törvényben meghatározott feladatait.</p> <p>(2) E törvénynek az igazgatóságra vonatkozó szabályait az igazgatótanácsra megfelelően alkalmazni kell.”</p> <p>3:286. § „[Az igazgatótanács összetétele] (1) Az igazgatótanács öt természetes személy tagból áll. Elnökét maga választja tagjai közül. Semmis az alapszabály azon rendelkezése, amely öt-nél kevesebb tagú igazgatótanács felállítását írja elő.”</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): Az <i>igazgatóság</i> és az <i>igazgatótanács</i> terminusok nem keverendők egymással.</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
igazgatóság – de directie, het bestuur, het directoraat, het raad van bestuur	igazgatóság – дирекция (állami és önkormányzati intézményeknél általában управление)
felügyelőbizottság – de raad van commissarissen, de raad van toezicht	felügyelőbizottság – наблюдательный совет; ревизионная комиссия
igazgatótanács – de raad van bestuur	igazgatótanács – совет директоров
spanyol	portugál
igazgatóság – consejo de administración	igazgatóság – direcção – administração da empresa
felügyelőbizottság – consejo/junta de supervisión	felügyelőbizottság – comissão de supervisão
igazgatótanács – consejo de administración (que opera en régimen de gestión unificado)	igazgatótanács – conselho administrativo
Lásd még: cégforma	
Kontextus: Az igazgatóság hatáskörébe tartozik az alapszabálynak az alaptőke eszökkenése miatt szükségessé váló módosítása.	
Dokumentumtípus: cégiratok	
Források: A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (Ctv.). 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.). Pázmándi K. (szerk.) 2014. <i>Üzleti jog – az új Polgári Törvénykönyv után</i> . Budapest: Typotex. Várnai J. Sz. – Mérsáros A. É. 2011. <i>Fordítókatalusz</i> . Budapest: Tinta Könyvkiadó. 46., 59.	

TERMINUS: CÉGFORMA	TÁRGYKÖR: TÁRSASÁGI JOG (CÉGJOG)
<p>Definíció: A <i>cégforma</i> a cégnév részét képezi, a cég vállalkozási típusának jogi formáját jelöli meg. Számos fajtája ismert. Minden gazdasági társaság cégnek minősül, de nem minden cég gazdasági társaság, mert a cégek köre tágabb, mint a gazdasági társaságoké, lásd egyéni vállalkozás, szövetkezet, közjegyzői iroda, vízgazdálkodási társulat stb. A szócikkben a gazdasági társaságokra szerepel terminus és ekvivalens. A gazdasági társaság a magyar jogszabályok értelmében formához kötött (lásd Ptk. Harmadik könyv, A jogi személy, Harmadik rész, Gazdasági társaság, X. cím, A gazdasági társaságok közös szabályai, XV. fejezet, Általános rendelkezések „3: 89. § [Formakényszer] (1) Gazdasági társaság közkereseti társaság, betéti társaság, korlátolt felelősségű társaság vagy részvénytársaság formájában alapítható. (2) A gazdasági társaság nevében a gazdasági társaság formájára vonatkozó elnevezést vagy annak e törvényben meghatározott rövidítését kell feltüntetni.”</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>cégforma</i> és a cégnév a fordításokban általában megmarad eredeti változatában (lásd OFFI gyakorlatla, Európai Bíróság gyakorlatla), legfeljebb zárójeles megfeleltetést érdemes megadni, illetve a létesítő okiratban a magyar cégjog értelmében a cég részéről megadható a hivatalos idegen nyelvű változat. Ha a megfeleltetéshez már meglévő <i>cégformát</i> választunk, akkor általában funkcionális ekvivalenssel történő behelyettesítésről van szó, mert a <i>cégformák</i> tipikusan rendszertfüggő jogi terminusok, azaz nehezen kiragadhatók abból a jogi közegből, amelyben létrejöttek és használatosak. Eppen ezért az egyes gazdasági társaságok főbb jellemzőinek behatárolása, számbavétele összevetés céljából nehézkes (lásd Varga 2013). Az egyes okiratok, vezetési szervek stb. terminusainak használata <i>cégformához</i> kötött (lásd táblázat). A Szervezeti és Jogi Formák Összoroszági Rendszere (OKOPF) minden gazdálkodó jogalanyt magában foglal: a jogi személyeket, a jogi személyiség nélküli szervezeteket (pl. befektetési alap, képviselő), az egyéni vállalkozókat, a költségvetési szerveket, a pártokat, az egyházi szervezeteket és a társadalmi mozgalmakat. Az Nyrt. (открытое акционерное общество, ОАО) és a Zrt. (закрытое акционерное общество, ЗАО) mint gazdasági társasági forma 2014. szeptember 1-jétől, az Oroszországi Föderáció új Ptk.-nek hatályba lépésétől megszűnt létezni. Helyettük – sorrendben – a <i>nyilvános részvénytársaság</i> (публичное акционерное общество, ПАО) és a <i>nem nyilvános részvénytársaság</i> (непубличное акционерное общество, НАО) forma hatályos. Orosz nyelven a betéti társaság <i>beltagjának</i> megnevezése: полный товарищ, <i>kültagja</i>: вкладчик-командитист (a terminusok az OF PTK 82. szakaszának felelnek meg).</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
cégforma – de rechtsvorm	cégforma – организационно-правовая форма юридического лица (szűkebb ekvivalens: jogi személy szervezeti és jogi formája)
közkereseti társaság – vennootschap onder firma (vof)	közkereseti társaság – полное товарищество
betéti társaság – de commanditaire vennootschap	betéti társaság – командитное общество, командитное товарищество
korlátolt felelősségű társaság – de besloten vennootschap	korlátolt felelősségű társaság – общество с ограниченной ответственностью
zártkörűen működő részvénytársaság – de naamloze vennootschap	zártkörűen működő részvénytársaság – непубличное акционерное общество (НАО), закрытое акционерное общество (ЗАО)
nyilvánosan működő részvénytársaság – de open naamloze vennootschap	nyilvánosan működő részvénytársaság – публичное акционерное общество (ПАО), открытое акционерное общество (ОАО)
spanyol	portugál
cégforma – forma jurídica de la empresa	cégforma – forma jurídica da empresa
közkereseti társaság – sociedad en participación	közkereseti társaság – sociedade em nome coletivo (funkcionális ekvivalens)
betéti társaság – sociedad comanditaria / en comandita	betéti társaság – sociedade em comandita (funkcionális ekvivalens)
korlátolt felelősségű társaság – sociedad de responsabilidad limitada	korlátolt felelősségű társaság – sociedade por quotas (Lda.) (funkcionális ekvivalens)
zártkörűen működő részvénytársaság – sociedad anónima cerrada	zártkörűen működő részvénytársaság – sociedade anónima fechada (terminusjelölt)
nyilvánosan működő részvénytársaság – sociedad anónima abierta	nyilvánosan működő részvénytársaság – sociedade anónima aberta (terminusjelölt)
Lásd még: cégjegyzék, cégforma, felszámolás	
Kontextus: A cégnévben rövidítés a cégforma megnevezésében lehetséges.	
Dokumentumtípus: cégitatok, szerződések	
Források: 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.). Varga Zs. 2013. Terminológiai problémák a jogi szakfordításban. <i>Magyar Terminológia</i> 6. évfolyam, 1. szám, 1–40. (lásd még: https://occsz.e-cegjegyzek.hu/info/page/adm/adm_Help_ReadHelpFile?adm_file=hu/IMOnline/Urmutatok/Cegformak.html). https://www.ksh.hu/docs/osztalyozasok/gfo/gfo2017_struktura_tartalom.pdf .	
PT: Código das Sociedades Comerciais, Título III, Artigo 197.º	

CÉGFORMA	LÉTESÍTŐ OKIRAT (PTK. XVI. FEJEZET, 3:94 §)	VEZETÉSI SZERV	LEGFŐBB (IRÁNYÍTÓ) SZERV	TAGI VAGYONI HOZZÁJÁRULÁSOK ÖSSZEFOGLALÓ MEGNEVEZÉSE	VAGYONI HOZZÁJÁRULÁSA / TÁRSASÁGI JOGOK ÉS KÖTELEZETTSÉGEK MEGTÉSTESÍTŐJE
közkereseti társaság (Ptk. XI. cím, A közkereseti társaság)	társasági szerződés	ügyvezető	tagok gyűlése	társasági vagyon	vagyoni hozzájárulás / társasági részesedés
betéti társaság (Ptk. XII. cím, A betéti társaság)	társasági szerződés	ügyvezető	tagok gyűlése	társasági vagyon	vagyoni hozzájárulás / társasági részesedés
korlátolt felelősségű társaság (Ptk. XIII. cím, A korlátolt felelősségű társaság)	egyszemélyes: alapító okirat, többszemélyes: társasági szerződés	ügyvezető	taggyűlés (kivételesen ahol az alapító vagy az egyedüli tag gyakorolja a hatáskört)	törzstőke (jegyzett tőke)	törzsbetét/tízletrészes
zártkörűen működő részvénytársaság (Ptk. XIV. cím, Részvénytársaság)	alapszabály	igazgatóság vagy vezérigazgató	közgyűlés	alaptőke (jegyzett tőke)	vagyoni hozzájárulás / részvény
nyilvánosan működő részvénytársaság (Ptk. XIV. cím, Részvénytársaság)	alapszabály	igazgatóság v. igazgatótanács	közgyűlés	alaptőke (jegyzett tőke) (összes részvény névértékének az összege)	vagyoni hozzájárulás / részvény

TERMINUS: FIÓKTELEP	TÁRGYKÖR: TÁRSASÁGI JOG (CÉGJOG)
<p>Definíció: A fióktelepet meg kell különböztetni a cég székhelyétől és a cég telephelyétől. A fióktelep olyan telephely, amely más közgazgatási egységben, esetleg külföldön található, mint a cég székhelye. A cég telephelye a tevékenység gyakorlásának a cég létesítő okiratában foglalt olyan tartós, önállósult üzleti (üzemi) letelepedéssel járó helye, amely a cég székhelyétől eltérő helyen található, de azonos közgazgatási egységben van. A cég székhelye a cég bejegyzett irodája, amely egyben levelezési címe, és ahol a székhellyel összefüggő kötelezettségek teljesítése történik. A székhely cégtrábiával jelölendő. A székhely lehet egyben a cég ügyintézési (döntéshozatali) helye. A cégeljárás szempontjából székhelynek minősül a külföldi vállalkozás magyarországi fióktelepe is. A külföldi vállalkozás magyarországi fióktelepe gazdálkodási önállósággal rendelkező szervezeti egység, amelyet önálló cégformaként a cégjegyzékben fel kell tüntetni (lásd Ctv. 4. cím, A székhely, telephely, fióktelep, 7. § (1)–(2) bekezdés). Ezt egy magyar cégnek külföldi fióktelep esetén külföldi cégkivonat hiteles fordításával igazolnia kell.</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A <i>telephely</i> és a <i>fióktelep</i> nem azonos fogalmat jelölnek.</p>
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	
fióktelep – het filiaal, de nevenvestiging, het bijkantoor (terminusjelölt)	orosz
telephely – de vestiging, de zetel (terminusjelölt)	fióktelep – филиал
székhely – de (hoofd)zetel, de (hoofd)vestiging, het (hoofd)kantoor (terminusjelölt)	telephely – место осуществления хозяйственной деятельности székhely – юридический адрес
spanyol	
fióktelep – sucursal	portugál
telephely – establecimiento	fióktelep – sucursal
székhely – domicilio social	telephely – sítio
Lásd még: cégjegyzék, cégforma	
Kontextus: Elképzelhető, hogy növekedni fog a külföldi vállalkozások által Magyarországon alapított fióktelepek száma, hiszen a gyakorlatban ugyanolyan feltételekkel működtehető, mint egy kft., azonban nem szükséges az elindításához a 3 millió forintos törzstőke.	
Dokumentumtípus: cégiratok, szerződések	
Források: 2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról (Ctv.). Auer Ádám, Bakos Kirti, Buzási Barnabás, Farakas Csaba, Nótári Tamás, Papp Tekla: <i>Társasági jog</i> , Lectum Kiadó, Szeged, 2011.	

TERMINUS: FELSZÁMOLÁS	TÁRGYKÖR: TÁRSASÁGI JOG (CÉGJOG)
<p>Definíció: A csődeljárás – a terminus által sugallottak ellenére – a cég megmentésére irányul, míg a <i>felszámolás</i> célja a cég megszüntetése fizetésképtelenség miatt (elrendelő: a bíróság). A végelszámolás ezzel szemben a cég megszüntetése a cég saját elhatározásából. A csődeljárásban az eljáró személy a vagyonfelügyelő, a felszámolásnál a felszámoló, a végelszámolásnál a végelszámoló. A csődeljárást és a <i>felszámolást</i> külön törvény szabályozza (1991. évi XLIX. tv.), míg a végelszámolást a Ctv. Csődeljárás: 1991. évi XLIX. tv. 1. § (2) bekezdés: „A csődeljárás olyan eljárás, amelynek során az adós – a csődegyezség megkötése érdekében – fizetési haladékokat kap, és csődegyezség megkötésére tesz kísérletet.” Felszámolás: 1991. évi XLIX. tv. 1. § (3) bekezdés: „A felszámolási eljárás olyan eljárás, amelynek célja, hogy a fizetésképtelen adós jogutód nélküli megszüntetése során a hitelezők e törvényben meghatározott módon kielégítést nyerjenek.” Végelszámolás: Ctv. 94. § (1) bekezdés: „A cég jogutód nélkül történő megszűnése esetén – ha a cég nem fizetésképtelen, és a cégre vonatkozó jogszabály eltérő rendelkezést nem tartalmaz – végelszámolásnak van helye. (...) (4) Végelszámolásra a cég legfőbb szervének elhatározása alapján kerülhet sor.” A kényszertörést a bíróság indítja el, ha például a bíróság megszüntnek nyilvánítja a céget vagy a végelszámolás három éven belül nem fejeződött be. Az eljárás alatt álló cégek esetében a cégbejegyzés, a csődeljárási, felszámolási és végelszámolási, kényszertörlési eljárás alatt állás tényét jelölni kell: Ctv. „5. § A cég nevét (rövidített nevét) a cégbejegyzési eljárás alatt »bejegyzés alatt« (»b. a.«), csődeljárás esetén »csődeljárás alatt« (»cs. a.«), felszámolási eljárás esetén »felszámolás alatt« (»f. a.«), végelszámolási eljárás esetén »végelszámolás alatt« (»v. a.«), kényszertörlési eljárás esetén »kényszertörlés alatt« (»kt. a.«) toldattal kell használni.”</p>	<p>Fordítói gyakorlat (vigyázat): A három fogalom (<i>csődeljárás</i>, <i>felszámolás</i>, <i>végelszámolás</i>) nem keverendő egymással. A <i>csődeljárás</i> a <i>felszámolással</i> összefüggő fogalom. Ez olyannyira igaz, hogy bizonyos államokban a jogszabályok nem különítik el egymástól éleljen a két fogalmat, így például a <i>csődeljárás</i>on belül tárgyalják a <i>felszámolást</i>, és nem kezelik azt külön lefolytatandó eljárásként. Hollandiában a <i>de liquidatie / de vereffening</i> a <i>végelszámolás</i>nak feleltethető meg (azaz a nem fizetésképtelen cég vagyონának kiürítése és a hitelezők kielégítése); a <i>de turboliquidatie</i> fizetésképtelen cég <i>végelszámolása</i>, nem hivatalos jogi terminológia, de széles körben használt a gyakorlatban!); <i>de ontbinding</i> a <i>felszámolás</i>nak feleltethető meg. Az orosz jog négy alapvető <i>csődeljárást</i> (<i>процедура банкротства</i>) ismer: 1) <i>felügyelet</i> (<i>наблюдение</i>); 2) <i>szanálás</i> (<i>финансовое оздоровление</i>); 3) <i>vagyonfelügyelő kirendelése</i> (<i>внешнее управление</i>); 4) <i>felszámolási eljárás</i> (<i>ликвидационное производство</i>).</p>

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS:	
holland	orosz
felszámolás – de ontbinding	felszámolás – ликвидация, принудительная ликвидация
csődeljárás – de faillissementsprocedure	csődeljárás – конкурсное производство
végelszámolás – de liquidatie, de vereffening	végelszámolás – добровольная ликвидация компании
spanyol	portugál
felszámolás – liquidación judicial	felszámolás – liquidação (funkcionális ekvivalens)
csődeljárás – procedimiento de quiebra / insolvencia / concurso de acreedores	csődeljárás – processo de falência
végelszámolás – liquidación voluntaria	végelszámolás – liquidação (funkcionális ekvivalens)
Lásd még: cégforma, cégjegyzék	
Kontextus: A csődeljárás befejeződhet akként, hogy a bíróság az adós és a hitelezők között létrejött egyezséget, amennyiben az megfelel a jogszabályban foglaltaknak, végzéssel jóváhagyja és a csődeljárást befejezetté nyilvánítja. Ha az egyezség nem jött létre, vagy nem felel meg a jogszabályoknak, a csődeljárást a bíróság megszünteti, az adós fizetési képzetlenségét hivatalból megállapítja és elrendeli az adós felszámolását.	
Dokumentumtípus: cégitatok, bírósági iratok	
Források: A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (Ctv.). A csődeljárásról, a felszámolási eljárásról és a végelszámolásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (lásd még: http://birosag.hu/allampolgaroknak/cso-d-es-felszamolasi-eljarasok/tajekoztato-cso-d-es-felszamolasi-eljarasok-meneterol).	